

לקוטי תורה • שמיני עצרת • מאמר 5

ה' לי בעוזרי ואני אראה בשנאי

”הוי' לי בעוזרי, ואני אראה בשונאיי”

האור הנעלה של ה' מגיע אל הנשמה מדי יום, אך אינו נקלט בתוכה; בשמיני עצרת, כששמחת ה' במעשיו נפגשת עם שמחת ישראל בעושו, הוא נקלט בלב. היעוזרים שמביאים לכך הם המצוות, ועזרה נעלית יותר באה כאשר התשובה הופכת את ה”אויבים” של הנשמה עצמה לאור.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ”ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

Likkutei Torah

הפרשה החסידית

likkuteitorah.com/he/likkutei-torah/shemini-atzeres/5/

הנקודה

האור הנעלה של ה' מגיע אל הנשמה מדי יום, אך אינו נקלט בתוכה; בשמיני עצרת, כששמחת ה' במעשיו נפגשת עם שמחת ישראל בעושו, הוא נקלט בלב. ה"עוזרים" שמביאים לכך הם המצוות, ועזרה נעלית יותר באה כאשר התשובה הופכת את ה"אויבים" של הנשמה עצמה לאור.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

המאמר פותח בפסוק מהלל וכמאמר חז"ל, ושניהם נראים כאילו הם מייחסים לה' "עוזרים" בלשון רבים. עצמותו של ה' נעלית מהעולמות, שמתקיימים רק ממלכותו, ה"שם" שלו; תכלית החיים היא להמשיך את האור הנעלה הזה אל הלב הגשמי. בזמן הגלות כנסת ישראל היא "עקרה": האור נמשך מדי יום, אך הגוף והנפש הבהמית משאירים אותו מחוץ לה, כמו הסוכה המקיפה. שמיני עצרת, שפירוש שמו הוא "קליטה", הוא הזמן שבו האור נקלט, משום ששתי שמחות מתאחדות: שמחת ה' במעשיו, מלמעלה, ושמחת ישראל בעושו, מלמטה. הגהה ארוכה מסבירה שמחות אלה באמצעות הזוהר והרמ"ז: בירור שם ב"ן, פנימיות עתיק, הנשמות החדשות שלעיתיד לבוא והעולם המחודש שלאחר האלף השביעי, שאליו רומז "היום השמיני". המצוות, "איברי המלך", הן העוזרים שממשיכים קדושה עליונה אל המלכות ובכך "מטהרים" אותה. מעבר להן יש עזרה נעלית יותר, "מאין", שבאה באמצעות תשובה, כאשר החושך עצמו נהפך לאור: "ואני אראה בשונאי". בסיום המאמר מובא סיכום קצר.

מבנה

1	השאלות והיסוד	¶11-2
מדוע נאמר "עוזרים" בלשון רבים, ומדוע נאמר "לטהר" אחרים? ה' ממלא את העולמות ונעלה מהם; הם מתקיימים רק ממלכותו, שהיא "שם" בלבד. אהבת ה' פירושה להמשיך את אורו הנעלה אל הלב הגשמי: ייחוד הקדוש ברוך הוא ושכינתו.		
2	הגלות כעקרות	¶13-4
אלוקות נמשכת מדי יום באמצעות הברכות, אך אינה נקלטת, משום שהגוף והנפש הבהמית חוסמים אותה; לכן כעת היא רק בבחינת סוכה מקיפה, והדעת צריכה לשבור את "עמי הארץ".		
3	שמיני עצרת ושתי השמחות	¶15-8
עצרת פירושה קליטה. שמחה היא גילוי; ברגלים הנשמות מגיעות לבינה, ה"אם" הנסתרת, שבדרך כלל חבויה בתוך המצוות. סוכות מביא שמחה כאור מקיף; בשמיני עצרת היא נכנסת פנימה, כאשר השמחה שמלמעלה נפגשת עם השמחה שמלמטה.		
4	הגהה: שמחת ה' במעשיו	¶19-14
"ישמח ה' במעשיו" הוא הגילוי העתידי של פנימיות עתיק, שנגרם על ידי הבירור שלנו של שם ב"ן. שמחת ישראל ב"עושו", בלשון רבים, מתייחסת לשלושת השותפים שבנשמה, וזוהים לה באמצעות התשובה של ימי היראה.		
5	הגהה: שני שלבים עתידיים והיום השמיני	¶15-20
שמחת ישראל מגיעה לשורש הנשמות באדם קדמון; שמחת ה' באה למעלה ממנו. מה שמאיר ככתר מקיף בתחיית המתים ייקלט בפנימיות בעולם המחודש, כשם שסוכות מפנה את מקומו לשמיני עצרת, ה"שמיני" שלמעלה ממחזור שבעת הימים.		

6	המצוות מטהרות את המלכות	¶21-24
	השמחה המאוחדת שוברת את מחיצת הגוף. האור הנסתר נמצא במצוות, איברי המלך; באמצעותן, ומתוך כוונה, ישראל ממשיכים קדושה אל המלכות. יש כמה פירושים ל"לטהר": לברר את המלכות מן הטומאה, להעלותה אל הטהרה העליונה, להשיב את הנשמה לשורשה ולהביא את אור הצהריים.	
7	שני סוגי העזרה	¶25-30
	המצוות הן "עוזרים" שמביאים את הייחוד פנים בפנים. "ואני אראה בשונאי" היא עזרה נעלית יותר, באמצעות תשובה והפיכת החושך לאור, מ"אין" שלמעלה מחכמה, בדומה לייחוד יו"ד וה"א שתלוי במזל.	
8	סיכום	¶31-37
	חזרה תמציתית על ששת החלקים.	

מו ש ג י ם

ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין מלא כל עלמין וסובב כל עלמין אורו של ה' כפי שהוא מתלבש בתוך כל עולם, וה' כפי שהוא נעלה מהם לחלוטין; העולמות מתקיימים רק ממלכותו, ה"שם" שלו.

עקרות וקליטה עקרה / קליטה הדימוי במאמר ללב שמקבל אלוקות אך אינו יכול להחזיק בה, לעומת שמיני עצרת ("קליטה"), שבו האור נקלט בפנימיות.

שתי השמחות ישמח ה' במעשיו / ישמח ישראל בעושיו שמחת ה' במעשיו, הנמשכת מלמעלה, ושמחת ישראל בעושיו, העולה מלמטה; איחודן בשמיני עצרת מכניס את האור פנימה.

העולם הנסתר עלמא דאתכסיא בינה, "אם הבנים", ששמחתה נסתרת כל השנה בתוך התורה והמצוות ומתגלית ברגלים.

אור מקיף ואור פנימי מקיף ופנימי אור המקיף את האדם, כמו הסוכה או הכתר, לעומת אור שנקלט בפנימיות, כמו בשמיני עצרת ובעולם המיוחד.

כירור שם ב"ן כירור שם ב"ן עבודת כירור העולם התחתון באמצעות עבודתנו; אלה הם ה"מעשים" שבהם ישמח ה', והגורם לגילוי הנעלה ביותר.

עזרה, פנים בפנים עזר / פנים בפנים המצוות עוזרות בכך שהן מביאות את הייחוד האלוקי ואת הקשר של הנשמה עם ה' להיות פנים בפנים.

הפיכת החושך לאור הפכת חושך לנהורא תשובה שהופכת את היצר הרע עצמו לאור; העזרה הנעלית יותר "מאין" ופירוש "ואני אראה בשונאי".

קטע 1 • 11-2

השאלות והיסוד

1 ה' לי בעוזרי^{1,2} ואני אראה בשנאי. הנה לשון הפסוק אין לו הבנה לכאורה דמשמע שיש עוזרים אחרים³ והקב"ה הוא ג"כ עמהם ובאמת הוא הוא העוזר ב"ה.

"הוי לי בעוזרי ואני אראה בשנאי". לכאורה, לשון הפסוק אינה מובנת, שכן משתמע שיש עוזרים אחרים והקב"ה נמצא גם הוא ביניהם; אך לאמיתו של דבר, הוא עצמו העוזר.

המאמר פותח בפסוק מהלל. בקריאה מילולית, "בעוזרי" — בלשון רבים — נשמע כאילו ה' הוא אחד מכמה עוזרים, דבר שאינו אפשרי, שהרי הוא לבדו הוא העוזר האמיתי.

ולהבין זה וגם להבין מארז"ל הבא לטהר מסייעין לו. מהו מסייעין לו לשון רבים והלא אין עוזר ומסייע רק הקב"ה לבדו

כדי להבין זאת, וכן את מאמר חז"ל "הבא לטהר מסייעין לו": מה פירוש "מסייעין לו" בלשון רבים? והרי אין עוזר ומסייע אלא הקב"ה לבדו.

קושי נוסף: הגמרא אומרת למי שבא להיטהר מסייעים מלמעלה, אך משתמשת בלשון רבים — "מסייעין לו". אם ה' לבדו מסייע, מי הם ה"הם"? המאמר ישיב על שתי השאלות כאחת: העוזרים הם המצוות.

וגם י"ל לשון לטהר שהוא פועל יוצא דמשמע לטהר את אחרים⁴ וחל"ל ליטהר.⁵ אך הנה נודע כי הקב"ה ממכ"ע⁶ וסוכ"ע.

עוד יש לשאול על המילה "ליטהר", שהיא פועל יוצא ומשתמע ממנה לטהר אחרים; והיה ראוי לומר "ליטהר". אך הנה ידוע שהקב"ה ממלא כל עלמין וסוכב כל עלמין.

קושי שלישי: חז"ל אומרים "ליטהר", כלומר לטהר אחרים, ולא "ליטהר", כלומר להיטהר בעצמו. כדי להשיב על כך, אדמו"ר הזקן מציג תחילה את ההבחנה היסודית בין ה' כפי שהוא ממלא את העולמות ובין ה' כפי שהוא מקיף ומתעלה מהם.

פי' ממכ"ע שמתלבש בתוך עלמין להחיותם ולקיימם ולהוות אותם מאין ליש ואעפ"כ אינו נתפס ומתלבש ממש בתוכם כדמיון הנשמה שמתלבשת בתוך הגוף להחיותו

פירוש "ממלא כל עלמין" הוא שהוא מתלבש בתוך העולמות כדי להחיותם, לקיימם ולהוות אותם מאין ליש; ואף על פי כן אינו נתפס ומתלבש בהם ממש, בדומה לנשמה המתלבשת בתוך הגוף כדי להחיותו.

"ממלא כל עלמין" פירושו שה' נוכח בתוך כל נברא כמקור חיותו וכמקור הווייתו. ואף על פי כן, הוא אינו נתון בתוך העולמות כפי שנשמה נתונה בתוך גוף.

שהרי הנשמה מתפעלת ממקרי הגוף משא"כ אצלו ית' כתיב אם צדקת מה תתן לו⁷ כו'

שהרי הנשמה מושפעת ממה שקורה לגוף, ואילו עליו ית' נאמר: "אם צדקת מה תתן לו" וכו'.

הנשמה חשה את מה שקורה לגופה, ואילו ה' אינו מושפע כלל מן העולמות. הפסוק מאיוב אומר שצדקתו של אדם אינה מוסיפה לו דבר.

ואני הוי' לא שנית⁸ כתיב כי אתה הוא קודם שנברא העולם ואתה הוא לאחר כו'.

”אני הוי' לא שנית”. ונאמר: ”כי אתה הוא קודם שנברא העולם ואתה הוא לאחר” וכו' [ו].

הפסוק ממלאכי ומילות תפילת הבוקר אומרים שה' נשאר בדיוק כפי שהיה לפני הבריאה גם לאחריה: בריאת העולם לא שינתה בו דבר.

אלא שהוא בחי' סוכ"ע דהיינו שהוא קדוש ומוכדל מגדר עלמין כו' והחיות המתפשט בתוך העולמות הוא מבחי' מלכותו ית' לבד שבשביל שמלך שמו נקרא עליהם

אלא שהוא בבחינת ”סוכב כל עלמין”, כלומר קדוש ומוכדל מגדר העולמות וכו'; והחיות המתפשטת בתוך העולמות באה, מבחינת מלכותו ית' בלבד, משום ש”מלך” שמו נקרא עליהם

ה' עצמו הוא ”סוכב” — נעלה לחלוטין מן העולמות. מקור חיותם הוא רק מלכותו, התכונה שעל ידה הוא נקרא ”מלך” עליהם.

הם חיים וקיימים ולפיכך אין העולמות תופסים מקום אצלו ית' וזו שמע ישראל⁹ ה' אלקינו ה' אחד פי' שמע לשון השמעה בלב שישים אל לבו איך שהשם אחד א' בחי' ודי'

הם חיים וקיימים. לכן העולמות אינם תופסים מקום אצלו ית'. וזהו ”שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד”: ”שמע” הוא לשון השמעה בלב, כלומר שייתן אל לבו כיצד השם אחד — האל”ף שבתוך החי”ת והדל”ת

מאחר שהעולמות חיים רק מן התכונה החיצונית הזאת, הם בטלים לפניו. המילה ”שמע” שבקריאת שמע מתפרשת כ”השמע בלב”: להפנים את משמעותה של המילה ”אחד”, הנכתבת אל”ף, חי”ת, דל”ת.

דהיינו שהז' רקיעים וארץ ודי' רוחות¹⁰ העולם בטלים הם להאלף הוא יחידו של עולם ואינם תופסים מקום כלל לפי שברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד.

דהיינו, ששבעת הרקיעים והארץ — שמספרם שמונה, כנגד החי”ת — וארבע רוחות העולם — כנגד הדל”ת — בטלים אל האל”ף, יחידו של עולם, ואינם תופסים מקום כלל, לפי ש”ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד”

הערכים המספריים מלמדים את הרעיון: חי”ת, שערכה שמונה, רומזת לשבעת הרקיעים ולארץ; דל”ת, שערכה ארבע, רומזת לארבע רוחות העולם. כולם בטלים לאל”ף, האחד. הפסוק הנאמר אחרי הפסוק הראשון של שמע — ”ברוך שם כבוד מלכותו” — מסביר מדוע: כל המציאות נובעת רק מ”מלכותו”.

פי' שכל העולמות מעולם ועד עולם בטלים הם לבחי' מלכותו ית' שאינו אלא בחי' שם בלבד כמשל השם שבאדם שאינו

פירוש הדבר הוא שכל העולמות, מעולם ועד עולם, בטלים לבחינת מלכותו ית', שאינה אלא בחינת שם בלבד, בדומה לשמו של אדם, שאינו

הבריאה כולה, ”מעולם ועד עולם”, תלויה במלכותו, הנמשלה לשם. שם אינו האדם עצמו, אלא רק האופן שבו אחרים מתייחסים אליו.

אלא לזולתו שצריך לקרותו בשמו משא"כ כשהוא לבדו בפ"ע הרי השם בטל וטפל אליו ואין לו מהות בפ"ע.

אלא לזולתו, שצריך לקרוא לו בשמו; אך כשהוא לבדו, בפני עצמו, השם בטל וטפל אליו ואין לו מהות בפני עצמו

אדם כשהוא לבדו אינו זקוק לשמו; לשם אין מציאות עצמאית. כך מתוארת המציאות של הבריאה ביחס לה' |

כך החיות המתפשט בעולמות אינה אלא ממדת מלכותו ית' שהוא בחי' שם להיות התפשטות מדת מלכותו על העולמות שיהא מלך שמו נקרא עליהם

כך גם החיות המתפשטת בעולמות באה רק ממדת מלכותו ית', שהיא בחינת שם: התפשטות מידת מלכותו על העולמות, כדי ש"מלך" שמו ייקרא עליהם

בדומה לכך, חיות העולמות באה רק ממלכות, "שמו" של ה' כמלך, שקיים רק ביחס לעולמות שעליהם הוא מולך |

אבל לגבי אור א"ס ב"ה בעצמו ובכבודו אינו תופס מקום כלל וכמו קודם שנברא העולם שהיה הוא ושמו בלבד^{11,12} ולפיכך ואהבת את הוי' שיהיה בבחי'

אבל ביחס לאור אין סוף עצמו ובכבודו, אין הדבר תופס מקום כלל, כמו קודם שנברא העולם, כשהיה הוא ושמו בלבד. לכן "ואהבת את הוי'" צריכה להיות בבחינת

לפני עצמותו של ה'; אור אין סוף, אין אפילו ל"שם" הזה מעמד; זהו המצב שקדם לבריאה, שבו, בלשון המדרש, היו רק הוא ושמו. מכאן עובר אדמו"ר הזקן למצוות אהבת ה' |

אלקיך שיהא אלוה שלך שתהא בטל אליך ית' בכל לבבך פי' שיהא המשכת גילוי אלקותו ית' בתוך לבבך כי ב' השמוש של בכל לבבך פי' בתוך

"אלקיך" — שיהיה אלוה שלך, שתהיה בטל אליו ית' "בכל לבבך"; כלומר, שתימשך התגלות אלקותו ית' לתוך לבך, שכן ב"ת השימוש שב"בכל לבבך" פירושה "בתוך",

"אלקיך" פירושו שהאין-סוף יהיה שלך באופן אישי, מורגש בתוכך. תחילת המילה "בכל לבבך" מתפרשת כ"בתוך לבך": אהבת ה' פירושה להמשיך אלקות אל תוך הלב |

דהיינו להיות בטל רצונך¹³ מפני¹⁴ וכו' ביצ"ט וביצה"ר לאתכפייא סט"א ולהיות בבחי' את הטפל¹⁵ להוי' כו' (ועמ"ש מזה בד"ה וידעת היום בפ' ואתחנן)

כלומר, שרצונך יהיה בטל מפני רצונו וכו', ביצר הטוב וביצר הרע, כדי לאתכפייא סטרא אחרא ולהיות בבחינת "את" — דבר הטפל — להוי' וכו'. (ועיין מה שנכתב על כך במאמר ד"ה "וידעת היום" בפרשת ואתחנן.)

הכוונה היא להניח את רצונו האישי של האדם לפני רצון ה', כדברי המשנה באבות, ולעבוד אותו בשני היצרים, כך שהסטרא אחרא, הצד המתנגד לקדושה, תיכנע. המילה "את" שלפני שם הוי' נקראת במשמעות של "הדבר המשני": על האדם להיות טפל לה'. המאמר מפנה את הקורא למאמרו על "וידעת היום" |

וזה כל האדם¹⁶ שלא נברא אלא בשביל זה וכל ימי שנותינו בהם שבעים שנה¹⁷ הוא כדי להמשיך גילוי אלקותו ית' למטה בתוך לבבינו בכל יום

וזהו "כל האדם", שלא נברא אלא לשם כך; וכל "ימי שנותינו בהם שבעים שנה" נועדו להמשיך בכל יום את גילוי אלקותו ית' למטה, לתוך לבנו,

זו תכלית קיומו של האדם: כל שבעים שנות חייו נועדו להמשיך אלקות אל תוך הלב, יום אחר יום

מעט מעט עד שיתהפך מן הקצה אל הקצה להטות לבבינו אליו ית' שיהא לב הגשמי מתפעל ונמשך לדבקה בו ית' כי הנשמה אי"צ תיקון לעצמה¹⁸ כו'.

מעט מעט, עד שיתהפך מן הקצה אל הקצה, להטות את לבנו אליו ית', כך שהלב הגשמי יתרגש וימשך לדבוק בו ית'. שהרי הנשמה אינה זקוקה לתיקון לעצמה וכו'.

העבודה נעשית בהדרגה, עד שהלב פונה כולו אל ה'. המטרה היא לזכך את הלב הגשמי, ולא את הנשמה, שאינה זקוקה לתיקון; היא ירדה לעולם כדי להפוך את הגוף ואת העולם.

2 וזהו ענין יחוד קוב"ה ושכינתיה קוב"ה הוא קדוש ומובדל כו' ושכינתיה בחי' ששוכן ומתלבש בעולמות כו'.

וזהו ענין יחוד קוב"ה ושכינתיה. "קוב"ה" הוא קדוש ומובדל וכו', ו"שכינתיה" היא הבחינה השוכנת ומתלבשת בעולמות וכו'.

היחוד של "הקב"ה ושכינתיה" מוגדר כעת במונחים שהוצגו: הקב"ה הוא ה' כפי שהוא נעלה מן העולמות, והשכינה היא ה' כפי שהוא שוכן בתוך העולמות.

דהיינו שיהא השראת קדושתו שהוא קדוש ומובדל כו' ואני הוי' לא שניתי בגילוי תוך עלמין בנקודת הלב הגשמי וז"ש ברבות נשא פיי"ב ע"פ תוכו רצוף אהבה¹⁹ זו השכינה כמ"ד ואהבת את²⁰ הוי' אלקיך כלומר, שהשראת קדושתו — הוא הקדוש והמובדל וכו', ועליו נאמר "אני הוי' לא שניתי" — תתגלה בתוך העולמות, בנקודת הלב הגשמי. וזהו שנאמר במדרש רבה, נשא, פרק יב, על הפסוק "תוכו רצוף אהבה": זו השכינה, כדברי הכתוב "ואהבת את הוי' אלקיך".

היחוד פירושו שקדושתו הנעלית של ה', שאינה משתנה לעולם, תתגלה בתוך הבריאה, ובפרט בנקודת הלב הגשמי של האדם. המדרש על האפריון של שלמה המלך מפרש את "תוכו רצוף אהבה" כהשראת השכינה, וקושר זאת למצוות אהבת ה'.

(ע"ש דרמ"ז ב') ועיין בגמרא (פ"ה דיומא נ"ד א') ועמ"ש בד"ה ועשית בגדי קדש בפירוש שיהא שם שמים מתאהב²¹ על ידך ועיין בז"ג ואתחנן (רס"ז ב') בענין אהבה:

ועיין בגמרא (פרק ה' דיומא, נד ע"א). ועיין מה שנכתב במאמר ד"ה "ועשית בגדי קדש" בביאור "שיהא שם (ע"ש שם, רמ"ז ב') שמים מתאהב על ידך". ועיין בזהר חלק ג, ואתחנן (רס"ז ע"ב), בענין אהבה

אדמו"ר הזקן מוסיף הפניות: לגמרא ביומא בעניין הכרובים והאהבה, למאמרו על "שיהא שם שמים מתאהב על ידך", ולקטע בזהר העוסק באהבה.

קטע 2 • 31-4

הגלות כעקרות

3 ב והנה בזמן שאין בהמ"ק קיים²² נקרא כנסיי בשם עקרה כמ"ש שרני עקרה לא ילדה²³ [ועי' בזהר משפטים דף ק"ג סע"ב ובמק"מ שם] ולע"ל כתיב כי חלה גם ילדה ציון²⁴ את בניה.

ב. והנה בזמן שאין בית המקדש קיים נקראת כנסת ישראל בשם "עקרה", כמו שנאמר "רני עקרה לא ילדה" [ועיין בזהר משפטים, דף ק"ג ע"ב, ובמק"מ שם]; ולעתיד לבוא נאמר "כי חלה גם ילדה ציון את בניה".

פרק ב פותח בדימוי המרכזי של המאמר. בגלות כנסת ישראל דומה לאישה עקרה: האלקות נמשכת אליה, אך אינה נקלטת ואינה מולידה פרי. בעתיד, אומר ישעיהו, ציון תלד מיד; כלומר, האהבה החבויה כעת תתגלה.

4 והענין כי הנה בכל יום אנו מברכים ברוך אתה הוי' שברוך ונמשך בחי הוי' בגילוי בבחי' אתה כאלו הוא לנוכח ואעפ"כ אין הלב מתפעל כ"כ בכל אדם ולא בשביל זה נאמר

וביאור העניין: בכל יום אנו מברכים "ברוך אתה הוי'", כלומר שבחינת הוי' "ברוך" — נמשכת בגילוי בבחינת "אתה", כאילו הוא נוכח לפנינו. ואף על פי כן, לבו של כל אדם אינו מתרגש כל כך; אך אין לומר משום כך

בחסידות מפרשים "ברוך" מלשון המשכה: כל ברכה ממשיכה את שם הוי' לגילוי גלוי, בפנייה "אתה", כאילו ה' עומד לפנינו. ואף על פי כן, רוב בני האדם אומרים את המילים בלי להרגיש בהן הרבה.

כי הברכה היא לבטלה ח"ו שאינו נמשך כלל גילוי אלקות כי באמת בכל יום ויום נמשך גילוי אלקות למטה וברוך ה' מעולם ועד עולם בכל יום ויום

שהברכה היא לבטלה, חס ושלום, ושאין נמשכת כלל התגלות אלקות. שהרי לאמיתו של דבר, בכל יום ויום נמשכת התגלות אלקות למטה, ו"ברוך ה' מעולם ועד עולם" בכל יום ויום.

היעדר ההרגשה אינו הופך את הברכות לריקות. אלקות אכן נמשכת בכל יום, כפי שנאמר "ברוך ה' מעולם ועד עולם".

אך אינו נמשך למטה להיות כ"כ בקרב איש ולב עמוק²⁵ ואינו נקלט ונתפס אל תוך תוכו ופנימיותו ממש

אלא שההמשכה אינה מגיעה למטה עד שתהיה כל כך "בקרב איש ולב עמוק", והיא אינה נקלטת ונתפסת ממש בתוך תוכו ופנימיותו.

הקושי הוא בצד המקבל: הגילוי אינו מגיע עמוק אל האדם, אל "לב עמוק" — ביטוי מתהילים — ולכן אינו נקלט בו באמת.

(עמ"ש בד"ה עיני כל בפי מטות)²⁶ אלא הוא בבחי' עקרה שפולטת הטפה²⁷ שהיא השפעת גילוי אלקותו שנמשך מעולם ועד עולם.²⁸

אלא שהוא בבחינת עקרה, הפולטת את הטיפה, שהיא השפעת גילוי (עיין מה שנכתב במאמר ד"ה "עיני כל" בפרשת מטות) אלקותו הנמשכת מעולם ועד עולם.

זהו פירוש ה"עקרה" מפרק ב: כשם שאישה אינה יכולה להרות אם אינה קולטת את הזרע, כך הלב מקבל את השפעת האלקות אך אינו מחזיק בה, ולכן לא נולד ממנה דבר.

וזהו כל האזרח בישראל ישבו בסוכות²⁹ פי' האזרח לשון עתיד³⁰ כלומר מה שאני עתיד להזריח בתוך ישראל ובפנימיותם לעתיד לבוא עכשיו ישבו בסוכות שמתגלה עליהם בבחי' סוכות ומקיף מלמעלה.

וזהו "כל האזרח בישראל ישבו בסוכות". "האזרח" הוא לשון עתיד: מה שאני עתיד להזריח בתוך ישראל ובפנימיותם לעתיד לבוא, עכשיו "ישבו בסוכות" — כלומר, מתגלה עליהם בבחינת סוכות, כאור מקיף מלמעלה.

את פסוק מצוות הסוכה דורשים באמצעות המילה "האזרח": האליף שבה יכולה לציין עתיד, והיא מזכירה את "להזריח". מה שה' יזריח בתוך ישראל בעתיד ניתן כעת רק בבחינת סוכה — אור המקיף אותם מלמעלה במקום לחדור פנימה.

אך שאינו נזרח בתוכם ובפנימיותם גילוי אלקות מחמת שהיא בחי' עקרה שפולטת כו' (ועי' בזהר פ' אמור דק"ג ע"א³¹ גבי ועל דא כתיב כל האזרח כו' ובפי' הרמ"ז שם³² ועי' מ"ש בפי' אזרח בד"ה ראה אנכי³³ נותן בענין איתן האזרחי).

אלא שהגילוי האלקי אינו נזרח בתוכם ובפנימיותם, מפני שהיא בבחינת עקרה, הפולטת כו'. (ועיין בזהר פרשת אמור, דף ק"ג ע"א, על "ועל דא כתיב כל האזרח" וכו', ובפירוש הרמ"ז שם; ועיין מה שנכתב בפירוש "אזרח" במאמר ד"ה "ראה אנכי נותן", בענין "איתן האזרחי").

האור נשאר מבחוץ בגלל ה"עקרות" שתוארה. אדמו"ר הזקן מפנה לזוהר על אמור, הדורש פסוק זה, לפירוש רבי משה זכות (הרמ"ז) שם, ולמאמרו בפרשת ראה על "איתן האזרחי".

אך הגורם זה להיות פולטת ואינה קולטת אל תוך הלב להיות מתפעל כו' הוא³⁴ הגוף ונפש הבהמית הסובבים את נפש אלקית ומלבישים אותה והם המונעים ומעכבים

אך הגורם לכך שהיא פולטת ואינה קולטת אל תוך הלב, כך שלא יתרגש וכו', הוא הגוף והנפש הבהמית הסובבים את הנפש האלקית ומלבישים אותה. הם המעכבים ומונעים

כעת מצוין גורם העקרות: הגוף והנפש הבהמית, הסובבים את הנפש האלקית ומלבישים אותה כעין לבוש, חוסמים את האור מלהיכנס פנימה.

מבחוץ שאין ההארה והמשכה זו מתגלה בנפש והם הטורדים ומפילים אותה בעסקי עוה"ז ותענוגי בני אדם כל חד לפום מה דידע בנפשי והאהבה היא מסותרת ומכוסה בלבוש שק וכ"ז עכשיו בזה"ג.

מבחוץ, כך שהארה והמשכה זו אינן מתגלות בנפש. הם שמטרידים אותה ומפילים אותה לעסקי העולם הזה ולתענוגות בני האדם, "כל חד לפום מה דידע בנפשיה"; והאהבה נסתרת ומכוסה בלבוש שק. וכל זה הוא עכשיו, בזמן הגלות

הם חוסמים את הנפש מבחוץ ומסיחים את דעתה בענייני העולם ובהנאותיו, כל אדם לפי טבעו. כך אהבת ה' של הנשמה נותרת נסתרת, כביכול לכושה בשק, בגד אבל. זהו מצב הגלות

משא"כ לע"ל כתיב כי חלה גם ילדה ציון את בניה שיהיה בכחי לידה והתגלות האהבה.

אבל לעתיד לבוא נאמר "כי חלה גם ילדה ציון את בניה": תהיה בבחינת לידה וגילוי האהבה

הפסוק מישעיהו על ציון היולדת מתאר את העתיד: אז האהבה הנסתרת "תיולד" ותתגלה במלואה

אבל עכשיו בגלות היא בכחי עיבור והעלם כעובר הנתון בבטן אמו שהוא בהעלם (ועמ"ש בד"ה וארא

אל אברהם³⁵ כו' ג"כ מענין עיבור ולידה ועי' בזח"ב ס"פ ויקהל דר"כ ע"א ובפ' פנחס דרמ"ט ע"ב)

אבל עכשיו, בגלות, היא בבחינת עיבור והעלם, כעובר הנתון בבטן אמו והוא נסתר. (ועיין מה שנכתב במאמר ד"ה "וארא אל אברהם" וכו', גם בעניין עיבור ולידה; ועיין בזוהר חלק ב, סוף פרשת ויקהל, דף רכ ע"א, ובפרשת פנחס, דף רמ"ט ע"ב.)

כעת המצב דומה לעיבור: האהבה קיימת אך נסתרת, כעובר שטרם נולד. המאמר מפנה לדברים בתורה אור על "וארא" ולמקומות בזוהר העוסקים בעיבור ולידה

ועל זה נאמר למען דעת כל עמי הארץ^{36,37} כי עמי הארץ הם הגוף ונפש הבהמית ודעת הוא מלשון

וידע בהם את אנשי סוכות³⁸ (בשופטים ס"י ח')

ועל כך נאמר "למען דעת כל עמי הארץ", שכן "עמי הארץ" הם הגוף והנפש הבהמית; ו"דעת" קשורה ללשון "וידע בהם את אנשי סוכות" (בשופטים, פרק ח')

את הפסוק מתפילת שלמה, "למען דעת כל עמי הארץ", דורשים כאן בדרך פנימית: "עמי הארץ" הם הגוף והנפש הבהמית של האדם. "דעת" נקשרת לפסוק בשופטים שבו גדעון "וידע" את אנשי סוכות, כלומר העניש אותם בקוצים

ותרגומו ותבר בהון כו' פ"י שיהיו עמי הארץ נשכרים ובטלים והיינו ע"י המשכת הדעת ממש

ותרגומו "ותבר בהון" וכו'. פירוש הדבר הוא שעמי הארץ יישכרו ויתבטלו; וזה נעשה על ידי המשכת הדעת ממש

התרגום מפרש "ותבר בהון" — שבר אותם. לכן הדעת, ההכרה האמיתית בה', שוברת את הגוף ואת הנפש הבהמית, כדי שיחדלו מלהפריע

כי כהמס דונג מפני אש³⁹ יאבדו כו' (ועמ"ש בפ' בחקתי בד"ה ביאור אם בחקתי בענין החקיקה להעביר מסך נה"ב כו' ע"ש)

כי "כהמס דונג מפני אש יאבדו" וכו'. (ועיין מה שנכתב בפרשת בחוקותי, במאמר ד"ה "ביאור אם בחוקותי", בעניין החקיקה להעביר מסך נה"ב כו' ע"ש; עיין שם.)

הדעת פועלת כמו אש על שעווה: המחסום פשוט נמס. המאמר מפנה לדיונו בפרשת בחוקותי, שבו "חוקים" מתפרשים מלשון חקיקה, המסירה את המסך של הנפש הבהמית.

וזהו ג"כ הודו לאלקי האלקים⁴⁰ כי אלקים הוא בחי' צמצום והעלם המעלים ומסתיר והיינו בהיותו מלוכש בתוכם.

וזהו גם "הודו לאלקי האלקים", שכן אלקים הוא בחינת צמצום והעלם, המעלים ומסתיר, כלומר כשהוא מלוכש בתוכם.

אותו רעיון מופיע בפסוק אחר: שם אלקים, הקשור לצמצום, הוא הכוח המסתיר את ה' כשהוא מלוכש בתוך העולם.

אבל כשיתגלה בבחי' אלקי האלקים דהיינו בבחי' מושל עליהם אזי הוא משבר ומקרע כל המסכים המבדילים ואזי נמשך לעולם חסדו שהוא בחי' גילוי אלקות בלי מונע.

אבל כשהוא מתגלה בבחינת "אלקי האלקים", כלומר כמושל עליהם, הוא משבר וקורע את כל המסכים המבדילים, ואז נמשכת "לעולם חסדו" — בחינת גילוי אלקות בלי מונע.

כאשר ה' מתגלה כ"אלקי האלקים", השליט על כל כוחות ההסתר, המסכים נשברים וחסדו נמשך בלי הפרעה; הפסוק ממשיך: "כי לעולם חסדו".

וזהו כי הוי' הוא האלקים אין עוד שלא יהיה בבחי' הסתר והעלם ולא יהי עוד מלבדו (וע' בזהר פ' קרח דקע"ח ע"ב):⁴¹

וזהו "כי הוי' הוא האלקים אין עוד": שלא תהיה עוד בחינה של הסתר והעלם, ולא יהיה עוד מלבדו. (ועיין בזהר פרשת קרח, דף קע"ח ע"ב.)

הפסוק "הוי' הוא האלקים" פירושו שגם שם אלקים, המסתיר, יתגלה כהוי', כך שלא יראה שיש מציאות מלבדו.

קטע 3 • 5-8

שמיני עצרת ושתי השמחות

5 ג והנה כלל גילוי זה לכל השנה הוא בשמיני עצרת. וזהו ביום השמיני עצרת⁴² תהיה לכם

ג. והנה המקור הכללי של גילוי זה לכל השנה הוא בשמיני עצרת. וזהו "ביום השמיני עצרת תהיה לכם"

פרק ג אומר שהגילוי שממנו נובעת המשכה לכל השנה מתרחש בשמיני עצרת, ודורש את הפסוק על החג

עצרת לשון קליטה שנקלטה הטפה השופעת גילוי אלקות להיות כח לבחי לידה והתגלות האהבה ועמ"ש במ"א ע"פ והקשורים ליעקב⁴³ בד"ה ואשה כי תדור נדר והיינו

"עצרת" הוא מלשון קליטה: שהטיפה השופעת את גילוי האלקות נקלטת, ונעשה כוח לבחינת לידה וגילוי האהבה. (ועיין מה שנכתב במקום אחר על "הקשורים ליעקב", במאמר ד"ה "ואשה כי תדור נדר"). והיינו

"עצרת", מלשון עצירה, נדרש כקליטה — ההפך מן העקרה שאינה יכולה לקלוט את הזרע. בשמיני עצרת נקלטת המשכת האלקות, והיא מעניקה כוח לכך שהאהבה "תיולד" ותתגלה. המאמר מפנה לדיונו על נדרים בביאור הביטוי "הקשורים ליעקב"

כי ביום השמיני הוא בחי' אם הבנים שמחה⁴⁴ והוא זמן שמחתנו לשון רבים שמתחברים ב' השמחות יחד השמחה שמלמעלה למטה ישמח ה' במעשיו עם השמחה שממטה למעלה ישמח ישראל בעושי^{45, 46}.

שכן היום השמיני הוא בחינת "אם הבנים שמחה", והוא "זמן שמחתנו" בלשון רבים, משום ששתי השמחות מתחברות יחד: השמחה מלמעלה למטה, "ישמח ה' במעשיו", והשמחה מלמטה למעלה, "ישמח ישראל בעושי".

היום השמיני מקביל לבניה, "אם הבנים שמחה". בתפילה החג נקרא "זמן שמחתנו" בלשון רבים, מפני ששתי שמחות נפגשות בו: שמחת ה' במעשיו, הנמשכת מלמעלה למטה, ושמחת ישראל בה', העולה מלמטה למעלה.

6 וביאור הדבר להבין ענין השמחה שמלמעלה למטה כי ענין השמחה הוא גילוי ההעלם וכמשל המלך שדרכו לישב בחדרי חדרים בהיכלו כולו אומר כבוד⁴⁷ וכל כבודו פנימה⁴⁸.

ביאור העניין, כדי להבין את השמחה שמלמעלה למטה: עניין השמחה הוא גילוי ההעלם. בדומה למלך שדרכו לשבת בחדרי חדרים, שבהיכלו, שכולו אומר כבוד, ו"כל כבודה פנימה".

שמחה מוגדרת כאן כגילוי של דבר שהיה נסתר. דרך המלך לשבת בחדריו הפנימיים ביותר, כשכבודו נסתר, כמתואר בפסוקים "בהיכלו כולו אומר כבוד" ו"כל כבודה פנימה".

אך בזמן שמחתו מתראה ומתגלה לעין כל. ועד"ז תקנו בתפלת יו"ט אתה בחרתנו כו' כי מועדים לשמחה שהוא בחי' גילוי

אך בזמן שמחתו הוא נראה ומתגלה לעיני כול. בדומה לכך תיקנו בתפילת יום טוב "אתה בחרתנו" וכו', כי המועדים הם "לשמחה", שהיא בחינת גילוי

בשעת שמחתו המלך מראה את עצמו לכול. כך גם המועדים הם "לשמחה" — זמנים של גילוי — ותפילת העמידה של יום טוב פותחת ב"אתה בחרתנו".

(וע' בפע"ח שער מקראי קדש ספ"א. אמנם כו' יותר מגולים כו' ובחינה זו יתירה שמחת יו"ט מבשבת ע"ש)

ועיין בפרי עץ חיים, שער מקראי קודש, סוף פרק א': "אמנם וכו', יותר מגולים וכו', ובחינה זו יתירה שמחת יום טוב משמחת (שבת); עיין שם

המאמר מצטט את פרי עץ חיים של האר"י: במועדים האורות גלויים יותר מאשר בשבת, ובחינה זו שמחת יום טוב גדולה משמחת שבת

ועושין מזה הגילוי עיקר והרחבת הבאור בהגלות נגלות עוז אהבתו שאתה בחרתנו כוי ותתן לנו ה' אלקינו כוי. והנה אח"כ אנו אומרים וישמחו בכך ישראל כוי.

והתפילה עושה את הגילוי הזה לעיקר ומרחיבה עליו, בגילוי עוז אהבתו: "אתה בחרתנו" וכו', "ותתן לנו ה' אלקינו" וכו'. ואחר כך אנו אומרים "וישמחו בכך ישראל" וכו'.

תפילת יום טוב מתעכבת על גילוי אהבת ה': "אתה בחרתנו... ותתן לנו". אחר כך בא "וישמחו בכך ישראל" — תגובת השמחה לגילוי הזה.

וכענין והאופנים ברעש גדול כוי שהרעש הוא מפני חידוש הגילוי שמשיגים החיות הנמשך להם מקדושתו ית' ולכן מרעימים ומרעישים בקול רעש גדול אדיר וחזק כוי.⁴⁹

וזה בדומה ל"והאופנים ברעש גדול" וכו': הרעש נובע מחידוש הגילוי, כשהם משיגים את החיות הנמשכת להם מקדושתו ית'; לכן הם מרעימים ומשמיעים קול רעש גדול, אדיר וחזק וכו'.

האופנים, סוג של מלאכים, משמיעים בתפילת הבוקר "רעש גדול" מפני שהגילוי שהם תופסים חדש תמיד עבורם. כך גם שמחת החג היא ההתעוררות שנוצרת מגילוי חדש.

7 וכן הוא לענין השמחה שהיא מהרחבת הדעת וההתבוננות שכאשר יעמיק וירחיב בשכלו גודל עוצם הגילוי אשר הפליא חסדו⁵⁰ ככה יוסיף אומץ השמחה בלבו וישמח לכו ויגל אף גילת ורנן⁵¹ כוי

כך גם בעניין השמחה, הנובעת מהרחבת הדעת ומההתבוננות: ככל שאדם יעמיק וירחיב בדעתו בגודל עצמתו של הגילוי, וכיצד הפליא ה' את חסדו, כך יוסיף כוח בשמחה שבלבו, ולבו ישמח ויגיל, "אף גילת ורנן" וכו'.

השמחה נולדת מתוך התבוננות: ככל שאדם חושב לעומק על גדולתו של מה שה' מגלה, כך השמחה שבלבו מתחזקת.

משא" כל השנה אף שברור ונמשך להיות בחי' הוי' בבחי' אתה כאלו הוא לנוכח אינו בבחי' גילוי השמחה רק השמחה גנוזה בעבודה.

ואילו במשך כל השנה, אף שה' מתברך ונמשך למטה, כך שבחינת הוי' היא בבחינת "אתה", כאילו הוא נוכח לפנינו, אין השמחה גלויה; השמחה גנוזה בעבודה.

בשאר ימות השנה ה' נמשך למטה מדי יום באמצעות הברכות, אך השמחה אינה ניכרת בגלוי. היא קיימת, אך נסתרת בתוך עבודת ה'.

וכמ"ש תחת אשר לא עבדת⁵² בשמחה כוי ועושין מהעבודה עיקר (ועמ"ש בד"ה ועתה יגדל נא) והשמחה היא שמחה של מצוה (ועמ"ש בד"ה אוסרי לגפן)

כמו שכתוב: "תחת אשר לא עבדת בשמחה" וכו' — העבודה היא העיקר (ועיינו כמה שכתוב במאמר המתחיל "ועתה יגדל נא"), והשמחה היא שמחה של מצוה (ועיינו כמה שכתוב במאמר המתחיל "אוסרי לגפן").

תוכחת התורה, "תחת אשר לא עבדת בשמחה", מלמדת שהשמחה היא חלק מהעבודה. עם זאת, במשך השנה העבודה היא העיקר, והשמחה מופיעה רק בתור "שמחה של מצוה" — שמחה בקיום המצווה. כאן מצוינים שני מאמרים של המחבר עצמו.

אבל כיו"ט השמחה היא בהתגלות (וע' בזח"ג פי קרח) (דקע"ו ע"ב)^{53,54} גבי ואימתי בשעתא דמועד זמין בעלמא כו' ובפ"י הרמ"ז שם ומבואר במ"א.⁵⁵

אבל ביום טוב השמחה גלויה (ועיינו בזוהר חלק ג, פרשת קרח, דף קע"ו ע"ב), על הפסוק "ואימתי? בשעתא דמועד זמין לעומת זאת, ביום טוב השמחה עצמה גלויה. הזוהר על פרשת קרח, ופירוש הרמ"ז שם, מתארים את המתרחש למעלה "כשמועד עומד לבוא בעולם".

וזהו מ"ש בנהר יעברו ברגל⁵⁶ שם נשמחה בו. פי' נהר היינו בחי' ונהר יוצא מעדן.⁵⁷ וארז"ל יוכל שמו⁵⁸ והיינו בחי' בינה.

וזהו שכתוב: "בנהר יעברו ברגל, שם נשמחה בו". "נהר" הוא בחינת "ונהר יוצא מעדן". וחז"ל אמרו: "יובל שמו"; וזו בחינת בינה.

את הפסוק "בנהר יעברו ברגל" דורשים גם כ"בנהר יעברו ברגלים" — בשלושת הרגלים. ה"נהר" הוא הנהר היוצא מעדן, שחז"ל מכנים "יובל", ועל פי הקבלה הוא בחינת בינה, ספירת ההבנה.

והיא בחי' אם הבנים שמחה וכמ"ש בזח"ב פי' יתרו (דפ"ד ע"א⁵⁹ ודפ"ה ע"ב) ובפ"י ויחי (דרי"ט ע"א) ובשאר דוכתי.⁶⁰ ובנים היינו תורה ומצות.

והיא בחינת "אם הבנים שמחה", כמו שכתוב בזוהר חלק ב, פרשת יתרו (דף פ"ד ע"א ודף פ"ה ע"ב), ובפרשת ויחי (דף ר"ט ע"א), ובמקומות נוספים. "בנים" הם תורה ומצות.

בינה מכונה בזוהר "אם הבנים שמחה", ו"בניה" הם תורה ומצות: האם היא המקור הנסתר, והבנים הם ביטויי הגלויים.

ואם הבנים היא בחי' בינה כמבואר בזוהר ח"ג פי' שמיני (ד"מ סע"ב) והיא הנמשך ע"י שמחה של מצוה. ו"אם הבנים" היא בחינת בינה, כמבואר בזוהר חלק ג, פרשת שמיני (דף מ' ע"ב); והיא נמשכת על ידי שמחה של מצוה.

שמחת הבינה, ה"אם", נמשכת באמצעות השמחה שבקיום מצווה, שהיא אחד מ"בניה".

ונודע שהבינה נקרא עלמא דאתכסיא כמ"ש בזח"א (ויצא דקנ"ח ע"ב) ושאר דוכתי ע"כ בכל השנה צ"ל השמחה גנוזה בעבודה. שעלמא דאתכסיא מתלבשת בעלמא דאתגליא.

וידוע שבינה נקראת "עלמא דאתכסיא", כמו שכתוב בזוהר חלק א (ויצא, דף קנ"ח ע"ב) ובמקומות נוספים. לכן במשך כל השנה השמחה צריכה להיות גנוזה בעבודה, מפני שעלמא דאתכסיא מתלבשת בעלמא דאתגליא.

בינה נקראת בזוהר "העולם הנסתר", בניגוד ל"עולם הגלוי" של ז"א ומלכות. לכן במשך השנה שמחת הבינה צריכה להישאר נסתרת, כשהיא מלוכשת בעבודה הגלויה.

וזהו והנגלות לנו ולבנינו⁶¹. ו"ה הם נגלות שהם תורה ומצות הנק' בנים. וזהו לנו ולבנינו.

וזהו "והנגלות לנו ולבנינו": ו"ה הן ה"נגלות", שהן תורה ומצוות הנקראות "בנים". וזהו "לנו ולבנינו".

את הפסוק "והנגלות לנו ולבנינו" דורשים דרך אותיות השם: וי' וה"ה האחרונה, ז"א ומלכות, הן ה"נגלות"; תורה ומצוות הן ה"בנים".

וזהו שלח תשלח⁶² את האם ואת הבנים תקח לך.⁶³ וכדפי הטעם בזהר (ויצא דקני"ח ע"א) בגין דאיהי עלמא דאתכסיא ולא אתגליא כלל.

וזהו "שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך". וכפי שמבואר טעם הדבר בזהר (ויצא, דף קנ"ח ע"א): "בגין דאיהי עלמא מצוות שילוח הקן, שבה שולחים את האם לפני שלוקחים את הגוזלים, נדרשת כאן כהוראה בעניין זה: הוזהר מסביר שיש לשלח את ה"אם" מפני שהיא העולם הנסתר.

והיינו שאין לעשות עיקר מהשמחה לבדה. שהיא בחי' גבוה מאד ולא יוכלו להגיע אליה לבדה.

כלומר, אין לעשות את השמחה לבדה לעיקר, שכן היא בחינה גבוהה מאוד, ואי אפשר להגיע אליה לבדה

למעשה, אין לרדוף אחר השמחה בפני עצמה; זו בחינה גבוהה מדי מכדי להגיע אליה ישירות

כי אם ואת הבנים תקח לך שהוא בחי' העבודה בתורה ומצוות. ואז השמחה היא נקי שמחה של מצוה דייקא שהתגלותה הוא ע"י המצוה שהם הבנים.

אלא "ואת הבנים תקח לך" — זו בחינת העבודה בתורה ובמצוות. ואז השמחה נקראת דווקא "שמחה של מצווה", מפני שהיא מתגלה באמצעות המצווה, שהן הבנים

"לוקחים את הבנים" — עובדים את ה' באמצעות תורה ומצוות — ואז השמחה באה דרך המצווה, ולכן היא נקראת "שמחה של מצווה".

והיינו בחי' הבינה כמו שמלובשת בזו"נ. והגם דעיקר פי' שלח תשלח את האם היינו לענין בחינת ההשגה שהיא בחי' שלמעלה מההשגה וכמ"ש בזח"ב פ' יתרו (דצ"ג ע"ב)⁶⁴ ובפרשה פנחס (דרנ"ד ע"ב).

וזו בחינת בינה כפי שהיא מלובשת בז"א ובנוקבא. ואף שעיקר פירוש "שלח תשלח את האם" הוא בעניין ההשגה, שהיא בחינה שלמעלה מן ההשגה, כמו שכתוב בזהר חלק ב, פרשת יתרו (דף צ"ג ע"ב), ובפרשת פינחס (דף רנ"ד ע"ב)

בינה מגיעה אלינו רק כשהיא מלובשת בז"א ובנוקבא, מלכות — הבחינות הגלויות. אדמו"ר הזקן מציין שפירושו העיקרי של הוזהר ל"שלח תשלח את האם" עוסק בהשגה: בינה היא למעלה מיכולת ההשגה

אך עכ"ז גם הפי' הנ"ל אמת. והוא ע"ד משנ"ת באגה"ק ע"פ מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים⁶⁵.

אף על פי כן גם הפירוש שנוכח לעיל נכון. וזה על דרך המבואר באיגרת הקודש על הפסוק "מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים".

שני הפירושים נכונים יחד, על דרך מה שמבאר אדמו"ר הזקן באיגרת הקודש על הפסוק "מה יפית... אהבה בתענוגים"

אכן בגי' רגלים שהם מועדים לשמחה היינו שאז הוא גילוי בחי' עלמא דאתכסיא כבחי' והאם רובצת על⁶⁶ כו'

אולם בשלושת הרגלים, שהם "מועדים לשמחה", מתגלה אז בחינת עלמא דאתכסיא, בבחינת "והאם רובצת על..."

בשלושת הרגלים העולם הנסתר מתגלה: ה"אם" נוכחת ו"רובצת עלי" הבנים, במקום שישלחו אותה

ועי' נאמר בנהר יעברו ברגל שבכל רגל ורגל מגי רגלים נשי' הם עוברים בחי' הנהר היוצא מעדן שהוא בחי' אם הבנים כני'ל

ועל כך נאמר "בנהר יעברו ברגל": בכל אחד ואחד משלושת הרגלים נשמות ישראל עוברות בבחינת הנהר היוצא מעדן, שהיא בחינת "אם הבנים", כנוצר לעיל.

זהו פירוש "עוברים בנהר" בכל אחד מהחגים: אז נשמות ישראל מגיעות אל בינה עצמה, הנהר היוצא מעדן.

ולכן שם נשמחה בו ממש דהיינו בעצמות אור א"ס ממש אשר הוא נמשך ומאיר בעלמא דאתכסיא וכנודע דהתגלות עתיק הוא בבינה.^{67, 68, 69}

ולכן "שם נשמחה בו" ממש, כלומר בעצמות אור אין סוף ממש, הנמשך ומאיר בעלמא דאתכסיא. וכידוע, התגלות עתיק היא בבינה.

"שם נשמחה בו" פירושו שמחה בה' עצמו, בעצמות אור אין סוף המאירה בבינה. עתיק, המדרגה הפנימית של כתר שלמעלה מכל הספירות, מתגלה בבינה, כידוע.

8 ולכן הם מועדים לשמחה. ודרך פרט נק' חג הסוכות זמן שמחתנו שהיתה בו שמחה יתירה מבשאר יו"ט. לכן הם "מועדים לשמחה". ובפרט נקרא חג הסוכות "זמן שמחתנו", כי הייתה בו שמחה יתרה על זו שבשאר ימים טובים.

כל החגים הם "מועדים לשמחה", אך חג הסוכות מיוחד בכך שהוא נקרא "זמן שמחתנו", מפני ששמחתו גדולה משל שאר החגים.

והיינו עיי' התשובה בעשיית ובפרט ביוהכ"פ שעיי' הוא התגלות אימא עילאה על בנין וזהו עיקר ענין התשובה כמ"ש בזח"ג ויקרא (דט"ו סע"ב⁷⁰ ודף י"ו ריש ע"א).

וזהו על ידי התשובה שבעשרת ימי תשובה, ובייחוד ביום הכיפורים, שעל ידה מתגלה אימא עילאה על בנין; וזהו עיקר ענין התשובה, כמו שכתוב בזהר חלק ג, ויקרא (דף ט"ו ע"ב בסופו ודף ט"ז ע"א בתחילתו).

הסיבה היא התשובה שבעשרת ימי תשובה וביום הכיפורים. על פי הזהר, התשובה מגלה את אימא עילאה, בינה בתור "האם העליונה", על בניה; היא משיבה את הנשמה למקורה בבינה.

אשר עיי' נמשך אח"כ בסוכות בחי' זמן שמחתנו. והנה בחג הסוכות נמשך בחינת השמחה מלמעלה למטה בגילוי אלקות בבחי' סוכה ומקיף כו'.

על ידי כך נמשכת אחר כך בסוכות בחינת "זמן שמחתנו". והנה בחג הסוכות נמשכת בחינת השמחה מלמעלה למטה, בגילוי אלקות בבחינת סוכה ומקיף וכו'.

הגילוי שנפעל באמצעות התשובה נמשך בסוכות בתור שמחה. אך בסוכות הוא מופיע כסוכה, אור מקיף הסובב את האדם ואינו נכנס לתוכו.

אך בשע"צ נמשך בחינת גילוי פנימית בחינת והוא כחתן יוצא מחופתו⁷¹ חתן לשון חות דרגא (ועמ"ש בזה בשע"ש בד"ה לסוסתי)⁷²

אבל בשמיני עצרת נמשכת בחינת גילוי פנימי, בבחינת "והוא כחתן יוצא מחופתו"; "חתן" הוא מלשון "חות דרגא", ירידת מדרגה (ועיינו במה שנכתב על כך בשיר השירים, במאמר המתחיל "לסוסתי")

בשמיני עצרת האור נכנס פנימה. הפסוק מדמה את השמש לחתן היוצא מחופתו, והתלמוד קושר את המילה "חתן" ל"נחית דרגא", ירידה מדרגה: האור יורד מן החופה, האור המקיף, אל תוך האדם.

כי כל גילוי אור אי"ס ב"ה הבא מלמעלה למטה הוא ע"י ירידות והשתלשלות המדרגות מעילה לעלול כו'

כי כל גילוי של אור אין סוף הבא מלמעלה למטה הוא באמצעות ירידות והשתלשלות של המדרגות, מעילה לעלול וכו'

כל גילוי הבא מלמעלה יורד באמצעות שרשרת של מדרגות, שכל אחת מהן גורמת לזו שאחריה — השתלשלות

והוא יוצא מבחי' חופה וסוכה מבחי' מקיף להיות נקלט ונתפס לתוך מקור נש"י בפנימיותם ע"י השמחה ממטה למעלה שעל ידי אתערותא דלתתא אתערותא דלעילא^{73,74}

והוא יוצא מבחינת חופה וסוכה, מבחינת אור מקיף, כדי להיקלט ולהיתפס בתוך מקור נשמות ישראל, בפנימיותו, באמצעות השמחה שמלמטה למעלה; שכן על ידי אתערותא דלתתא באה אתערותא דלעילא

כך יוצא האור ממצבו המקיף ונקלט בתוך שורש נשמות ישראל. הדבר נעשה באמצעות השמחה שמלמטה: יוזמה אנושית, אתערותא דלתתא, מעוררת תגובה אלוקית, אתערותא דלעילא

(ע"י בפרדס בערכי הכינויים ערך שמחה⁷⁵ דפ"י שמחה היא הבינה וזהו ע"ד שנת' למעלה בפ"י אם הבנים שמחה. ואמנם עוד כתב שם בשם הזהר ויקרא)

עיינו בפרדס, בערכי הכינויים, בערך "שמחה", שם פירש שמחה היא בינה; וזה על דרך המבואר לעיל בפירוש "אם הבנים (שמחה)". אולם עוד כתב שם בשם הזהר, ויקרא

אדמו"ר הזקן מביא את ספר הפרדס לר' משה קורדובירו. במילון הכינויים הקבליים שבו נאמר ש"שמחה" היא בינה, בהתאם ל"אם הבנים שמחה"

(דף ח' ע"ב) ואית דמתני הי שמחה דא כנסת ישראל כו' וע"ז נאמר כי בשמחה תצאו⁷⁶ כו'.

"ויש שמפרשים: איזו היא שמחה? זו כנסת ישראל" וכו'; ועל כך נאמר "כי בשמחה תצאו" וכו': (דף ח' ע"ב)

הפרדס מביא גם את הדעה החלופית בזהר, שלפיה "שמחה" היא כנסת ישראל, כלומר מלכות; ראייה לכך מובאת מהפסוק "כי בשמחה תצאו"

ולפמשי"כ זהו ענין שמחה שמלמעלה למטה היא בחי' בינה ושמחה שמלמטה למעלה היא בחי' מלי
כנסיי

ולפי מה שנכתב, זהו ענין השמחה שמלמעלה למטה, שהיא בחינת בינה, והשמחה שמלמטה למעלה, שהיא בחינת מלכות,
כנסת ישראל,

שתי הדעות מתאימות לשתי בחינות השמחה: השמחה שמלמעלה למטה היא בינה, והשמחה שמלמטה למעלה היא מלכות, כנסת ישראל

והיא בחי' שמחת כלה ועמ"ש בד"ה והיה כמשוש חתן⁷⁷ כו' בענין שמחת כלה ואזי מתחברים ב'
השמחות יחד ישמח ישראל וישמח ה' במעשיו:⁷⁸

והיא בחינת שמחת כלה (ועיינו כמה שכתוב במאמר המתחיל "והיה כמשוש חתן" וכו', בענין שמחת כלה); ואז מתחברות שתי
השמחות: "ישמח ישראל" ו"ישמח ה' במעשיו".

שמחת מלכות היא "שמחת כלה", ובשמיני עצרת שתי השמחות מתחברות כמו חתן וכלה: ישראל שמחים בה', וה' שמח במעשיו

קטע 4 • 91-14

הגהה: שמחת ה' במעשיו

9 ד (והנה בפ"י ישמח ה' במעשיו פ"י במדרש ויקרא רבה פ' אחרי פ"כ^{79,80} דקאי אלעתידי לבוא וכ"ה
בזח"א במ"ה פ' תולדות)

ד. (והנה, בפירוש "ישמח ה' במעשיו", מבואר במדרש ויקרא רבה, פרשת אחרי, פרק כ', שהכוונה לעתיד לבוא; וכך גם בזהר
חלק א, במדרש הנעלם, פרשת תולדות

סעיף 4 פותח דיון מוסגר ארוך בפסוק "ישמח ה' במעשיו". המדרש ומדרש הנעלם שבזהר אומרים שהכוונה לעתיד לבוא

(דקל"ה ע"א)⁸¹ שהוא בזמן תח"ה וע"ז נאמר אלה תולדות יצחק⁸² לשון צחוק ושמחה ותענוג שיהי' אז
לנשמות.

כלומר בזמן תחיית המתים. ועל כך נאמר "אלה תולדות יצחק" — "יצחק" מלשון צחוק, שמחה ותענוג שיהיו, (דף קל"ה ע"א)
אז לנשמות.

הזהר ממקם את השמחה בזמן תחיית המתים, ודורש את "אלה תולדות יצחק" — ש"יצחק" פירושו צחוק — כשמחה וכענוג שיהיו לנשמות
אז.

והרמ"ז שם האריך והרחיב בביאור ענין זה ותוכן הענין כי השמחה היא בבינה והיא מגבורות הנמתקות והיא בחי' גבורה דעתיק

והרמ"ז שם האריך והרחיב בביאור העניין. ותוכן הדברים הוא שהשמחה היא בבינה, והיא נובעת מהגבורות הנמתקות, והיא בחינת גבורה דעתיק.

ר' משה זכות (הרמ"ז) מסביר ששמחה נובעת בדרך כלל מבינה ומה"גבורות הנמתקות" — כוחות ריסון שהומתקו ושורשם בגבורה דעתיק, בחינה גבוהה מאוד.

אמנם אז יבוא השפע מפנימית עתיק וזהו ענין ישמח ה' שהוא גילוי בחי' פנימית עתיק.

אולם אז יבוא השפע מפנימיות עתיק, וזהו ענין "ישמח ה'" — גילוי בחינת פנימיות עתיק

לעתידי לבוא השפע יבוא מפנימיות עתיק עצמה. זהו "ישמח ה'": גילוי התענוג הפנימי ביותר של ה'

10 ופי' במעשיו היינו בירו שם ב"ן שהוא בחי' עשייה ויתעלה בבחי' ס"ג כו' ועיין מ"ש בביאור ע"פ מי מנה

בענין אף עשיתיו⁸³ אף מרבה בחי' רביעית

ופירוש "במעשיו" הוא בירור שם ב"ן, שהוא בחינת עשיה, והעלאתו לבחינת ס"ג וכו'. ועיין במה שנכתב בביאור על הפסוק "מי מנה", בענין "אף עשיתיו", שהמילה "אף" מוסיפה בחינה רביעית

על פי הרמ"ז, "מעשיו" פירושו בירור שם ב"ן, הכתיב הקבלי של הוי' שערכו 52, הקשור למלכות ולעולם התחתון, עשיה. לאחר בירורו הוא עולה לשם ס"ג (63), הקשור לבינה. הטקסט מזכיר את ביאורו שלו, שלפיו המילה "אף" בפסוק "אף עשיתיו" מוסיפה מדרגה רביעית, עליונה ביותר.

שהוא כתר עליון המתגלה בבחי' עשייה דייקא בירור שם ב"ן כו' ע"ש באריכות וזהו ענין ישמח ה' במעשיו דייקא.

שהיא כתר עליון, המתגלה דווקא בבחינת עשיה, באמצעות בירור שם ב"ן וכו'; עיין שם בהרחבה. וזהו ענין "ישמח ה' במעשיו" דווקא.

הבחינה הרביעית הזאת היא כתר עליון, המתגלה דווקא באמצעות עשיה, העולם התחתון ביותר, לאחר בירורה. לכן נאמר שה' שמח דווקא "במעשיו".

ועמ"ש בביאור ע"פ כי על כל כבוד חופה⁸⁴ בענין גילוי פנימית עתיק שהוא דוקא אחר בירור שם ב"ן כו' ע"ש.

ועיין במה שכתוב בביאור על הפסוק "כי על כל כבוד חופה", בענין גילוי פנימיות עתיק, המתגלה דווקא לאחר בירור שם ב"ן וכו'; עיין שם.

הטקסט מפנה למאמרו על "כי על כל כבוד חופה", שבו מתבאר שפנימיות עתיק מתגלה רק לאחר השלמת בירור שם ב"ן

ועי' מזה עוד בזח"א במ"ה פ' וירא (דק"ב ע"ב⁸⁵ ודף קי"ד ע"א) ועמ"ש בד"ה ושבת שלום^{86, 87} אל בית אבי⁸⁸ בענין שלעתיד יאמרו ליצחק כי אתה אבינו^{89, 90, 91}

ועיינו על כך עוד בזוהר חלק א, במדרש הנעלם, פרשת וירא (דף ק"ב ע"ב ודף קי"ד ע"א), ובמה שנכתב במאמר המתחיל "ושבת שלום אל בית אבי", בענין שלעתיד יאמרו ליצחק: "כי אתה אבינו".

מדרש הנעלם בזוהר על פרשת וירא דן בגילוי העתידי הזה. בתלמוד נאמר שבעתיד יאמרו ישראל ליצחק "אתה אבינו", משום שיצחק — צחוק — מבטא את שמחת העתיד; הטקסט מפנה למאמרו בתורה אור בנושא.

והנה מבואר שם בהרמ"ז דמגילוי זה יומשכו נשמות חדשות להיות עטרה לנשמות הצדיקים ועי' נאמר ועטרותיהן בראשיהן כו'

והנה מבואר שם ברמ"ז, שמגילוי זה יימשכו נשמות חדשות להיות עטרה לנשמות הצדיקים; ועל כך נאמר "ועטרותיהן בראשיהן" וכו',

הרמ"ז מוסיף שמתוך גילוי זה יימשכו נשמות חדשות, שישמשו עטרה לנשמות הצדיקים. הדבר רומז לדברי התלמוד על העולם הבא, שבו הצדיקים יושבים "ועטרותיהן בראשיהן".

וכמ"מ בזח"א ס"פ וירא (דק"ט סע"א) ועי' בפ' וישלח (דקפ"ב ע"א)⁹² ועמ"ש מענין גילוי נשמות אלו שהם מבחי' אור אי"ס הסכ"ע שלמעלה מהקו כו' והוא בד"ה ואכלתם אכול.⁹³

כמו שמצינו בזוהר חלק א, בסוף פרשת וירא (דף קי"ט ע"א); ועיינו בפרשת וישלח (דף קפ"ב ע"א). ועיינו במה שנכתב על גילוי נשמות אלו, שמקורן בבחינת אור אין סוף הסובב כל עלמין, שלמעלה מן הקו וכו'; הדברים מופיעים במאמר המתחיל "ואכלתם אכול".

מקורן של הנשמות החדשות הוא באור אין סוף הסובב כל עלמין, למעלה מהקו — הקו שדרכו נבראים העולמות בסדר מדורג. הטקסט מפנה למאמרו "ואכלתם אכול" בענין זה.

ובזח"ג ויקרא (דף י"ו סע"א) משמע דפי' ישמח ה' במעשיו קאי לאחר אלף הז' שהוא בחי' חד חרוב⁹⁵ כשיחדש עולמו כמ"ש השמים החדשים⁹⁶ והארץ החדשה.

ובזוהר חלק ג, ויקרא (דף ט"ז ע"א בסופו), משמע שפירוש "ישמח ה' במעשיו" הוא לאחר האלף השביעי, שהוא בחינת "חד חרוב", כשה' יחדש את עולמו, כמו שכתוב "השמים החדשים והארץ החדשה".

הזוהר על ויקרא מציע מועד אחר לשמחה הזאת: לאחר האלף השביעי, כאשר, על פי התלמוד, העולם יהיה "חד חרוב" במשך אלף שנים, ולאחר מכן ה' יחדש אותו ב"שמים חדשים וארץ חדשה".

ועיינ' גי"כ בזח"ב בשלח (דני"ז ע"ב)⁹⁷ ובפ' פקודי (דף רנ"ט ע"א) ועמ"ש מענין זה בפ' ויצא גבי וכל אשר תתן לי⁹⁸ עשר עאשרנו לך.⁹⁹

ועיינו גם בזוהר חלק ב, בשלח (דף נ"ז ע"ב) ובפרשת פקודי (דף רנ"ט ע"א); וכן במה שנכתב על ענין זה בפרשת ויצא, על הפסוק "וכל אשר תתן לי עשר עאשרנו לך".

מובאים מקומות נוספים בזוהר, וכן מאמר בתורה אור על נדרו של יעקב לעשר, העוסק באותו נושא.

והנה פ"י הפשוט דישמח ה' במעשיו היינו כביכול שנמשך לו ית' השמחה ממעשיו שהן הברואים כדפרש"י בחולין פא"ט (ד' ס' סע"א) וע"פ דרך הנ"ל היינו כדפ"י הרמ"ז דמעשיו

והנה, לפי הפירוש הפשוט, "ישמח ה' במעשיו" פירושו שהשמחה מגיעה אליו ית', כביכול, ממעשיו, שהם הנבראים, כפי שפירש רש"י בחולין, פרק אלו טרפות (דף ס' ע"א בסופו). ועל פי הדרך שנזכרה לעיל, הכוונה היא כפי שפירש הרמ"ז ש"מעשיו"

הפירוש הפשוט, כפי שרש"י מסביר בחולין, הוא שה' שמח בנבראים שלו. על פי הפירוש הקבלי, "מעשיו" הם בירור שם ב"ן

היינו בירור ¹⁰⁰ שם ב"ן שבירור זה זהו כללות ענין היום לעשות וע"ז נאמר אשר ברא אלקים לעשות ¹⁰¹ דפ"י לעשות לתקן ¹⁰² והיינו בירור שם ב"ן ורפ"ח כו' שהוא בחי' עשייה דכללות כנ"ל. ^{103, 104}

הם בירור שם ב"ן; ובירור זה הוא כללות ענין "היום לעשותם". ועל כך נאמר "אשר ברא אלקים לעשות", כש"לעשות" פירושו לתקן — בירור שם ב"ן ורפ"ח וכו', שהיא בחינת עשייה כמובן הכללי, כנזכר לעיל

הבירור הזה הוא כל תוכנה של העבודה "היום לעשותם", עבודת העולם הזה. "אשר ברא אלקים לעשות" נדרש כ"לתקן": העולם נברא כדי שנשלימו באמצעות בירור שם ב"ן ורפ"ח ניצוצות הקדושה שנפלו בשבירת הכלים

11 וכשיושלם בחינת היום לעשותם ¹⁰⁵ יומשך מזה שישמח ה' במעשיו אשר אמר ונעשה רצונו. והשמחה זהו גילוי פנימית

, וכשיושלם "היום לעשותם", יימשך מכך ש"ישמח ה' במעשיו" — שנאמר רצונו והוא נעשה. והשמחה היא גילוי הפנימיות

כאשר תושלם העבודה של "היום לעשותם", ה' "ישמח במעשיו": רצונו, שאותו הביע, יתקיים. השמחה הזאת היא גילוי פנימיותו של ה'

והיינו פנימית עתיק שהוא פנימית תענוג העליון והיינו ע"ד מארז"ל נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני. ^{106, 107}

דהיינו פנימיות עתיק, שהיא פנימיות התענוג העליון. וזה על דרך מאמר חז"ל: "נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני"

פנימיות עתיק היא התענוג העליון של ה'. חז"ל מתארים את הקרבנות כ"נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני": הנחת רוח של ה' באה מקיום רצונו למטה

12 והיא השמחה שמלמעלה למטה היינו שהגילוי הפנימית נמשך מלמעלה למטה. אמנם סיבת גילוי זה נמשך אדרכה ממעשיו כביכול שהוא בחי' היום לעשותם.

וזו השמחה שמלמעלה למטה, כלומר שהגילוי הפנימי נמשך מלמעלה למטה. אולם הגורם לגילוי זה נובע דווקא ממעשיו, כביכול, שהם בחינת "היום לעשותם"

השמחה שמלמעלה היא גילוי של פנימיות ה', אך הגורם לה הוא "מעשיו" — עבודתנו בעולם הזה

וגם יובן ענין זה מההפך. דהיינו ממ"ש גבי דור המבול ויתעצב אל לבו¹⁰⁸ כו' והיינו מחמת

ואפשר להבין ענין זה גם מן ההיפך, כלומר ממה שכתוב על דור המבול: "ויתעצב אל לבו" וכו'. והדבר היה מפני

אפשר להוכיח זאת גם מן הצד ההפוך: לפני המבול נאמר בתורה שה' "ויתעצב אל לבו"

כי רבה רעת האדם¹⁰⁹ בארץ כו' ולזאת יובן ההפך דהיינו מה שישמח ה' במעשיו הנה שמחה זו נמשך ע"י קיום היום לעשותם.

"כי רבה רעת האדם בארץ" וכו'. מכאן אפשר להבין את ההיפך: השמחה שב"ישמח ה' במעשיו" נמשכת מקיום "היום לעשותם"

הצער נבע מרשעת בני האדם; לכן, על דרך ההיפוך, שמחת ה' נובעת מקיום המצוות

ובענין ישמח ישראל¹¹⁰ בעושי בוז"ג ויקרא (דכ"ג ע"ב)¹¹¹ פי' שזהו ענין מ"שש איה אלוה עושי¹¹² וא"כ י"ל שזהו מ"ש בסבא דמשפטים (דצ"ו ע"ב)

ובענין "ישמח ישראל בעושי", הוזהר חלק ג, ויקרא (דף כ"ג ע"ב), פירש שזהו ענין "איה אלוה עושי". ואם כן, אפשר לומר שזהו מה שנאמר בסבא דמשפטים (דף צ"ו ע"ב),

כעת מדובר בשמחה האחרת, "ישמח ישראל בעושי". הוזהר קושר אותה לפסוק באיוב "איה אלוה עושי". אדמו"ר הזקן מחבר זאת לסבא דמשפטים, קטע בוזהר שבו זקן דורש את דיני האמה העברייא כסיפור על הנשמה

ע"פ בבגדו בה¹¹³ ופריש עלה לבוש יקר דיליה ומאן איהו שמא קדישא דאקרי אלו"ה. ודא הוא בבגדו בה כו'.

על הפסוק "בבגדו בה", ופירש עליה: "ופריש עלה לבוש יקר דיליה. ומאן איהו? שמא קדישא דאקרי אלו"ה. ודא הוא בבגדו בה" וכו'.

הוזהר דורש שם את "בבגדו בה" כאילו נאמר "בבגדו עליה": ה' פורש על הנשמה את לבושו היקר — השם הקדוש הנקרא אלו"ה

וכ"כ עוד שם (דף צ"ז ע"ב)¹¹⁴ בפ"י כסותה.¹¹⁵ פרישן דלבושא דמלכא דפריש עלה אלוה ועיין בפ"י הרמ"ז שפ ובע"ח שער מ"ן ומ"ד דרוש ח'.

וכך כתוב שם גם (דף צ"ז ע"ב) בפירוש "כסותה": "פרישן דלבושא דמלכא דפריש עלה אלוה". ועיינו בפירוש הרמ"ז שם, ובע"ח חיים, שער מ"ן ומ"ד, דרוש ח'

בדומה לכך, הוזהר דורש את "כסותה", שהבעל חייב לספק, כלבוש המלך הפרוש על הנשמה — השם אלו"ה. הפירוש של הרמ"ז ועץ חיים מצוינים לעיון נוסף

ועיין מ"ש בענין פי כסותה בד"ה המגיד מראשית אחרית¹¹⁶. ובזח"ג פי פנחס (דרי"ט ע"ב)¹¹⁸ פי בעושי לשון רבים היינו תלת שותפין¹¹⁹ דבאדם אב ואם והקב"ה.

ועיינו במה שנכתב בעניין פירוש "כסותה" במאמר המתחיל "המגיד מראשית אחרית". ובזוהר חלק ג, פרשת פינחס (דף ר"ט ע"ב), פירשו את "בעושי" בלשון רבים כרמז לשלושה שותפים באדם: אב, אם והקב"ה.

הטקסט מפנה למאמרו על "כסותה". הזוהר על פרשת פינחס מסביר מדוע "בעושי" כתוב בלשון רבים: כדברי התלמוד, יש שלושה שותפים ביצירת האדם — אביו, אמו והקב"ה.

ונתבאר במ"א דכמ"כ בהנשמה ממש יש ג' בחינות אלו. וע"ד שנתבאר לעיל בד"ה ביום השמיני עצרת בענין כי אבי ואמי עזבוני¹²⁰ וה' יאספני.

ובמקום אחר נתבאר שכך גם בהנשמה עצמה יש שלוש בחינות אלו. וזה על דרך המבואר לעיל במאמר המתחיל "ביום השמיני עצרת", בענין "כי אבי ואמי עזבוני וה' יאספני".

אותם שלושה שותפים קיימים גם בתוך הנשמה עצמה. אדמו"ר הזקן מזכיר את מאמרו הקודם על שמיני עצרת, בענין הפסוק "אבי ואמי עזבוני וה' יאספני".

שאהבה הטבעית שבנפש האלקית נק' אב שממנה התולדה לעשות מצות ומע"ט כו' ע"ש והיינו כי שרשה מבחי' חסד לאברהם¹²¹ שהוא ז"א דאצילות.

שהאהבה הטבעית שבנפש האלקית נקראת "אב", שממנה נולדת העשייה של מצוות ומעשים טובים וכו'; עיינו שם. ושורשה שהאהבה הטבעית של הנפש האלקית נקראת "אב", מפני שממנה נולדות המצוות והמעשים הטובים; שורשה בחסד, "חסד לאברהם", שהוא ז"א דאצילות.

במאמר ההוא האהבה הטבעית של הנפש האלקית נקראת "אב", מפני שממנה נולדות המצוות והמעשים הטובים; שורשה בחסד, "חסד לאברהם", שהוא ז"א דאצילות.

13 ונמצא זו"נ דאצי' נק' אב ואם דנשמה שמהם שרש האהבה והיראה שבנשמה. ומה שהקב"ה נותן נשמה.

נמצא שז"א ונוקבא דאצילות נקראים אב ואם של הנשמה, כי מהם שורש האהבה והיראה שבנשמה. ומה שהקב"ה נותן נשמה

בהקשר של שורשי הנשמה למעלה: ז"א ונוקבא (מלכות) דאצילות הם "אב ואם" של הנשמה, המקור לאהבה וליראה שבה. חלקו של הקב"ה הוא מדרגה עמוקה יותר.

היינו בחי' נשמה לנשמה שהיא בחי' יחידה שרש הנשמה דהיינו בחי' מזליה וע"ז נאמר וה' יאספני

פירושו בחינת נשמה לנשמה, שהיא בחינת יחידה, שורש הנשמה, כלומר בחינת מזלה. ועל כך נאמר: "וה' יאספני"

הקב"ה נותן את "נשמת הנשמה", את היחידה, הדרגה הפנימית ביותר בנשמה, המכונה מזלה — שורשה למעלה. על דרגה זו נאמר בפסוק: "וה' יאספני".

וזהו ענין בעושי לשון רבים ומזה יובן ענין ישמח ישראל¹²² בעושי שזהו בסוכות זמן שמחתנו

וזהו ענין "בעושי" בלשון רבים. מכאן אפשר להבין את ענין "ישמח ישראל בעושי", שנאמר על סוכות, "זמן שמחתנו"

כך מוסבר לשון הרבים "עושי", ומתברר מדוע "ישמח ישראל בעושי" שייך לסוכות.

כי הנה ע"י העוונות נאמר כי אבי ואבי עזבוני¹²³ כו' שאין האהבה הטבעית מתגלה בנפש.

שהרי על ידי העוונות נאמר: "כי אבי ואבי עזבוני" וכו', כלומר, האהבה הטבעית אינה מתגלה בנפש.

החטא גורם לכך ש"אבי ואמי" — האהבה והיראה הטבעיות — "עזבו" את האדם: הן אינן מורגשות עוד בנפש.

אך ע"י התשובה בעשיית שע"ז נאמר והי' יאספני וכתוב אשר נשבעת לאבותינו מימי קדם¹²⁴ שהם י"ג מדה"ר שלפני האצילות אזי נמשך מזה בחינת ישמח ישראל בעושי.

אבל על ידי התשובה של עשרת ימי תשובה, שעליה נאמר "והי' יאספני", ונאמר "אשר נשבעת לאבותינו מימי קדם", שהם שלוש עשרה מידות הרחמים שלפני האצילות, נמשכת בחינת "ישמח ישראל בעושי".

באמצעות התשובה של עשרת ימי תשובה, הקב"ה "אוסף" את הנשמה מדרגה שלמעלה מאצילות: שלוש עשרה מידות הרחמים, שמכאן מכנה "ימי קדם". מכאן נובעת שמחת ישראל בעושי בסוכות.

מה שהי' מרוחק מהם עד הנה כמשל בן המלך שהיה בשביה כשחוזר ובא אצל אביו כו'.¹²⁵

מה שהיה רחוק מהם עד עכשיו, בדומה למשל בן המלך שהיה בשבי, וכשהוא חוזר ובא אל אביו וכו' [את]

השמחה דומה לשמחתו של נסיך שנשבה וחוזר הביתה אל אביו: קרבה שבאה לאחר ריחוק.

14 ועיין בד"ה שובה ישראל עד¹²⁶ נתבאר ענין אבי ואמי בענין אחר קצת דהיינו בחי' חו"ב שבנפש האלקית שנק' אב

ועיינו במאמר המתחיל "שובה ישראל עד הוי", שבו עניין "אבי ואמי" מוסבר באופן שונה במקצת: בחינות חכמה ובינה שבנפש האלקית, הנקראות "אב

אדמו"ר הזקן מציין למאמר אחר שלו, על "שובה ישראל", שבו "אב ואם" מתפרשים באופן אחר: כחכמה ובינה שבנפש האלקית.

ואם לפי שמולידים המדות אהוי"ר הנק' בן ובת ושרש חו"ב שבנפש נמשכים מחו"ב שלמעלה שהם תושב"כ ותשבע"פ ומי שפגם בתורה שהיא חכמתו ובינתו ית' נקרא אבי ואמי עזבוני¹²⁷

ואם, משום שהן מולידות את המדות — אהבה ויראה — הנקראות בן ובת. שורש החכמה והבינה שבנפש נמשך מחכמה ובינה שלמעלה, שהן תורה שבכתב ותורה שבעל פה. ומי שפגם בתורה, שהיא חכמתו ובינתו יתברך, נקרא "אבי ואמי עזבוני".

הן נקראות "הורים" מפני שהן מולידות אהבה ויראה, ה"בן והבת". שורשן הוא בחכמה ובינה שלמעלה — התורה שבכתב והתורה שבעל פה; מי שפגם בקשר שלו לתורה, הרי "אבי ואמי עזבוני".

אבל מ"מ והי' הוא גילוי אור א"ס ב"ה ממש יאספני והיינו ע"י התשובה במס"נ שלמעלה מהטעם ודעת.

אך מכל מקום, "והי'" — כלומר גילוי אור אין סוף ממש — "יאספני". והיינו על ידי תשובה במסירות נפש, שלמעלה מטעם ודעת.

אף על פי כן, הקב"ה עצמו, אור אין סוף, "יאספני" באמצעות תשובה במסירות נפש, שלמעלה מטעם ודעת, ולכן מגיעה למעלה מן המקום שבו נעשה הפגם.

קטע 5 • 151-20

הגהה: שני שלבים עתידיים והיום השמיני

15 וזהו שובה ישראל עד¹²⁸ הוי אלקיך. ולכן ע"י התשובה בעי"ת וביוהכ"פ אשר הוא בחי' והי' יאספני¹²⁹

שיאסוף ויקבץ כל חלקי הנפש כו'

וזהו "שובה ישראל עד הוי אלקיך". לכן, על ידי התשובה בעשרת ימי תשובה וביום הכיפורים, שהם בחינת "והי' יאספני" — שהוא יאסוף ויקבץ את כל חלקי הנפש וכו' —

קריאתו של הושע "שובה... עד הוי אלקיך" קשורה ל"והי' יאספני": התשובה בימי הדין אוספת ומקבצת את כל חלקי הנפש שהתפזרו

עיי' ישמח ישראל בעושי היינו ג' שותפין הנ"ל שבנשמה אב ואם תושב"כ ותשב"ע"פ והקב"ה הוא אור א"ס ב"ה ממש וזהו ענין השמחה בחג הסוכות דבחי' ישמח ישראל בעושי.

על ידי כך "ישמח ישראל בעושי", כלומר שלושת השותפים האמורים שבנשמה: האב והאם, תורה שבכתב ותורה שבעל פה; והקב"ה, שהוא אור אין סוף ממש. וזהו ענין השמחה בחג הסוכות, בחינת "ישמח ישראל בעושי".

שלושת ה"עושים" של הנשמה מתפרטים כאן: אב ואם (התורה שבכתב והתורה שבעל פה, או חכמה ובינה שבנפש) והקב"ה, אור אין סוף ממש. שמחת ישראל בשלושתם היא שמחת סוכות

וברע"מ פ' פנחס (דרל"ח ע"ב) פי' ג"כ ענין בעושי לשון רבים שהוא ע"ד מ"ש נעשה אדם¹³⁰ כו' ומבואר ענין זה במ"א בביאור ע"פ

וברע"א מהימנא, פרשת פינחס (דף רל"ח ע"ב), פירשו גם כן את ענין "בעושי" בלשון רבים, שהוא בדומה לנאמר "נעשה אדם" וכו'. ענין זה מבואר במקום אחר, בביאור על

פירוש נוסף בזהר ללשון הרבים: הרע"א מהימנא משווה אותה ל"נעשה אדם", גם הוא בלשון רבים. אדמו"ר הזקן מפנה לביאור המפורט שלו במקום אחר

כי המצוה¹³¹ הזאת¹³² כו' דנעשה לשון רבים שהוא כלול מכל ההשתלשלות ע"ס ואינו בחינה פרטיות לבד דהיינו ששרשו מבחי' א"ק שהוא אור כללי.

"כי המצוה הזאת" וכו': "נעשה" נאמר בלשון רבים מפני שהאדם כולל את כל ההשתלשלות, את עשר הספירות, ואינו בחינה פרטית בלבד; כלומר, שורשו מבחינת אדם קדמון, שהוא אור כללי

האדם נברא בלשון רבים מפני שהוא כולל את כל עשר הספירות ואת כל השתלשלות העולמות; שורשו באדם קדמון, ה"אדם" הקדמון שלמעלה מכל העולמות, שהוא אור כללי הכולל הכול ולא בחינה פרטית אחת

ובמק"מ פ' בשלח (דני"ה ע"א) כתב בשם הרח"ו שהאד' אינו רומז אל בחינה פרטית כמו אל ז"א לבדו או אל מלכות לבדה

ובמקדש מלך, פרשת בשלח (דף נ"ה ע"א), כתב בשם רבי חיים ויטאל שהאדם אינו מרמז לבחינה פרטית, כגון ז"א לבדו או מלכות לבדה,

פירוש הזוהר "מקדש מלך" מצטט את רבי חיים ויטאל, תלמיד האר"ז, שהשם אדם אינו מצביע על פרצוף יחיד, כגון ז"א או מלכות

אלא הוא רומז אל ה' פרצופים דוגמת אריך כו' וקרוב זה למ"ש כי בכללות העולמות א"ק הוא כח"י אריך כו'.

אלא הוא מרמז לחמשת הפרצופים, כגון אריך כו'. והדבר קרוב לנאמר שבכללות העולמות אדם קדמון הוא בחינת אריך כו'.

אלא הוא כולל את חמשת הפרצופים, המבנים האלוניים העיקריים, כפי שאריך אנפין כולל אותם; ואכן, במבנה הכולל של העולמות אדם קדמון ממלא תפקיד מקביל לזה שאריך ממלא בתוך אצילות

16 וע"י התשובה שהוא כח"י וה' יאספני נמשך להיות ישמח ישראל בעושיו¹³³ בבחי' אור כללי הנ"ל.

ועל ידי התשובה, שהיא בחינת "וה' יאספני", נמשכת בחינת "ישמח ישראל בעושיו" מן האור הכללי האמור

התשובה ממשיכה את שמחת ישראל בעושיו מאותו אור כללי, אדם קדמון

אמנם הנה כח"י ישמח ישראל בעושיו הו' מגיע עד שרש ומקור הנשמות שמבחינת א"ק כתר דכללות¹³⁴

;אמנם, בחינת "ישמח ישראל בעושיו" מגיעה עד שורש ומקור הנשמות, שמבחינת אדם קדמון, כתר הכללי

שמחת ישראל העולה מלמטה מגיעה עד שורש הנשמות, אדם קדמון, שהוא ה"כתר" של כלל העולמות

אבל כח"י ישמח הב' במעשיו זהו כח"י גילוי פנימית אור א"ס ב"ה שלמעלה מבחי' א"ק

אבל בחינת "ישמח ה' במעשיו" היא גילוי פנימיות אור אין סוף, שלמעלה מבחינת אדם קדמון

שמחת ה' במעשיו, הנמשכת מלמעלה, גבוהה עוד יותר: גילוי פנימיות אור אין סוף שלמעלה מאדם קדמון

שהרי א"ק נק' אדם דכריאה לגבי אור א"ס ומבחי' שמחה וגילוי זה נמשכו הנשמות החדשות שיתגלו לעתיד שהם למעלה משרש נשמת אדה"ר וכמ"ש בביאור ע"פ ואכלתם אכול.^{135, 136}

שהרי אדם קדמון נקרא "אדם דכריאה" ביחס לאור אין סוף. ומבחינת שמחה וגילוי זה נמשכות הנשמות החדשות שיתגלו לעתיד, שהן למעלה משרש נשמת אדם הראשון, וכמו שכתוב בביאור על "ואכלתם אכול"

ביחס לאור אין סוף, אפילו אדם קדמון נחשב לכריאה המכונה "אדם". מן השמחה והגילוי הגבוהים הללו יבואו הנשמות החדשות שלעתיד, ששורשן גבוה משרש נשמת אדם הראשון. המאמר מפנה לביאור שלו על "ואכלתם אכול"

17 והנה ע"י ישמח ישראל בעושי שיהיה לעתיד יומשך שיהיה גילוי בחי' ישמח ה' במעשיו שהיא השמחה שמלמעלה למטה.

והנה, על ידי "ישמח ישראל בעושי" שיהיה לעתיד, תימשך התגלות בחינת "ישמח ה' במעשיו", שהיא השמחה מלמעלה למטה. השמחה מלמטה מעוררת את השמחה מלמעלה: שמחת ישראל בעושי לעתיד תמשיך למטה את שמחת ה' במעשיו

ומעין זה יובן ג"כ בענין זמן שמחתנו דסוכות שע"י ישמח ישראל בעושי שהוא עד שרש ומקור הנשמות שמבחי' מזליה.

ובדומה לכך אפשר להבין גם את עניין "זמן שמחתנו" של סוכות: על ידי "ישמח ישראל בעושי", המגיע עד שורש ומקור הנשמות, מבחינת מזלן,

כך קורה גם מדי שנה בסוכות: שמחת ישראל מגיעה עד שורש הנשמות, עד מזלן

נמשך בחי' ישמח ה' במעשיו שהוא גילוי מבחי' שלמעלה משרש נש"י ומזליהם וכמ"ס סד"ה האזינו השמים ¹³⁷ גבי והקב"ה השיבם אהיה כטל ¹³⁸ כו' ע"ש. ¹³⁹

נמשכת בחינת "ישמח ה' במעשיו", שהיא גילוי מבחינה שלמעלה משורש נשמות ישראל ומזליהן. וכמו שכתוב בסוף המאמר המתחיל "האזינו השמים", בעניין "והקב"ה השיבם: אהיה כטל" וכי; עיינו שם

בתגובה לכך נמשכת שמחת ה' ממדרגה הגבוהה אף משורש זה. המאמר משווה זאת למאמר שלו על האזינו, שבו הקב"ה משיב לישראל: "אהיה כטל"; הטל מסמל ברכה הבאה מלמעלה בלי מאמץ מצד האדם

18 ועפ"י א"ש הפסוק כל האזרח בישראל ישבו בסוכות ¹⁴⁰ דהיינו מה שאני עתיד להזריח בתוך ישראל ובפנימיותם לעתיד לבא עכשיו ישבו בסוכות שמתגלה עליהם בבחינת סוכה ומקיף כו' וכמבואר למעלה.

לפי זה מובן הפסוק "כל האזרח בישראל ישבו בסוכות": כלומר, מה שאני עתיד להזריח בתוך ישראל ובפנימיותם לעתיד לבוא, ניתן עכשיו בכך "ישבו בסוכות" — [כלומר], הדבר מתגלה עליהם בבחינת סוכה ומקיף כו', כפי שהתבאר למעלה

כך מתבאר פסוק הסוכה מן החלק השני: האור הפנימי שלעתיד ניתן עכשיו כאור מקיף של הסוכה

והנה מבואר לעיל דבפ"י ישמח ה' במעשיו יש ב' בחינות דלפ"י הזח"א (דקל"ה ודק"ט ודקפ"ב) משמע דקאי בתח"ה ובאלף השביעי.

והנה, למעלה התבאר שבפירוש "ישמח ה' במעשיו" יש שתי בחינות. לפי פירוש הזוהר חלק א' (דף קל"ה, דף קי"ט ודף קפ"ב), משמע שהכוונה לתחיית המתים ולאלף השביעי

אדמו"ר הזקן חוזר לשני הזמנים שבהם מתקיימת שמחת ה' במעשיו. הזוהר בחלקו הראשון ממקם אותה בתחיית המתים ובאלף השביעי

שאו יתגלו הנשמות החדשות כמ"ש הרמ"ז שם. ולפי הזח"ג ויקרא (ד"י סע"א)¹⁴¹ משמע שזהו לאחר אלף השביעי שהוא בחי' חד חרוב¹⁴² ואח"כ יחדש הקב"ה עולמו

שאו יתגלו הנשמות החדשות, כמו שכתב הרמ"ז שם. ולפי פירוש הזוהר חלק ג', ויקרא (דף ט"ז ע"א, בסוף העמוד), משמע, שהכוונה לאחר האלף השביעי, שהוא בחינת "חד חרוב", ואחר כך הקב"ה יחדש את עולמו

אז יופיעו הנשמות החדשות, לפי הרמ"ז. הזוהר על ויקרא ממקם את הדבר מאוחר יותר, אחרי אלף שנות החורבן, כאשר הקב"ה יחדש את העולם.

והוא בחי' השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה¹⁴³ וכדמשמע ג"כ בגמרא פ"א דסנהדרין (דצ"ב ע"ב) בענין בהמיר ארץ¹⁴⁴ כו'

וזהו בחינת "השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה", וכך משתמע גם מהגמרא בפרק י"א דסנהדרין (דף צ"ב ע"ב), בעניין "בהמיר ארץ" וכו'

החידוש הוא "השמים החדשים והארץ החדשה" של ישעיהו. הגמרא בסנהדרין, הדנה בצדיקים בזמן שבו הקב"ה "מחליף את הארץ", רומזת לאותו עניין.

ע"ז נאמר ישמח ה' במעשיו ואפשר לפ"ז פי' במעשיו היינו בחי' השמים החדשים והארץ החדשה שהם בחי' אשר אני עושה דייקא כמ"ש מזה בפי' בראשית¹⁴⁵ וזהו ענין במעשיו כו'.

ועל כך נאמר "ישמח ה' במעשיו". ואפשר שלפי זה "במעשיו" פירושו בחינת השמים החדשים והארץ החדשה, שהם בחינת "אשר אני עושה" דווקא, כמו שכתוב על כך בפרשת בראשית; וזהו ענין "במעשיו" וכו'

לפי פירוש זה, "מעשיו" הם השמים והארץ החדשים עצמם, שכן בפסוק נאמר "אשר אני עושה", בלשון עשייה. המאמר מפנה למאמר תורה אור שלו על בראשית

והגם דלעיל נת' דבמעשיו היינו כירור שם ב"ן י"ל דכ' הפירושים אמת שאחר כירור שם ב"ן שהוא בחי' היום לעשותם נמשך גילוי בחינת אשר אני עושה.

ואף על פי שלמעלה התבאר ש"במעשיו" פירושו כירור שם ב"ן, אפשר לומר ששני הפירושים אמת: לאחר כירור שם ב"ן, שהוא בחינת "היום לעשותם", נמשך גילוי בחינת "אשר אני עושה".

שני הפירושים ל"מעשיו" משלימים זה את זה: תחילה עבודתנו מבררת את שם ב"ן — "היום לעשותם" — ואחר כך הקב"ה מגלה את בחינת "אשר אני עושה".

דהא בהא תליא. ועיין בזח"א וירא (דקט"ו ע"א)¹⁴⁶ ע"פ ויעש ה' לשרה עשייה איהי לעילא.

שהרי הדבר תלוי זה בזה. ועיינו בזוהר חלק א', וירא (דף קט"ו ע"א), על הפסוק "ויעש ה' לשרה": "עשייה איהי לעילא" — העשייה למעלה.

השני תלוי בראשון. הזוהר על "ויעש ה' לשרה" מלמד שה"עשייה" מגיעה למדרגה גבוהה מאוד

ובחיי אשר אני עושה הוא עוד בחיי גבוה יו תר כנודע מענין אני הוי דאני

ובחינת "אשר אני עושה" היא בחינה גבוהה עוד יותר, כידוע בענין "אני הוי": "אני"

"אשר אני עושה" היא בחינה גבוהה יותר בזכות המילה "אני": "אני הוי", "אני" מציינ את עצמות ה', מקורו של שם הוי עצמו

היינו עצמות אור א"ס מקור ושרש שם הוי כו'. וההפרש בין הגילוי שבזמן התחיה ואלף הז' למה שיהיה אח"כ. כשיחדש הקב"ה עולמו.

היינו עצמות אור אין סוף, מקור ושורש שם הוי וכו'. וההבדל בין הגילוי שבזמן התחיה ובאלף השביעי לבין מה שיהיה לאחר מכן, כשהקב"ה יחדש את עולמו

כעת אדמו"ר הזקן מגדיר את ההבדל בין שני השלבים העתידיים: תחיית המתים והאלף השביעי, ולאחריהם חידוש העולם

היינו דמה שמאיר אז באלף הז' רק בבחינת מקיף יומשך אח"כ להיות גילוי בחי' זו בבחי' פנימית ממש ויומשכו מקיפים עליונים יותר. כי כך הוא ענין העליות.

הוא שמה שמאיר אז באלף השביעי רק בבחינת מקיף, יימשך לאחר מכן ויתגלה בפנימיות ממש, ומקיפים עליונים יותר יימשכו. כי כך הוא ענין העליות

מה שמאיר באלף השביעי רק כאור מקיף ייקלט לאחר מכן בפנימיות, ואורות מקיפים גבוהים עוד יותר יתגלו; כך פועלות עליות

והנה הרמ"ז פי' בפ' וירא (דקל"ה) שהנשמות החדשות שיתגלו בעת תח"ה עליהם נאמר ועטרותיהם בראשיהם¹⁴⁷ שהם יהיו בחי' עטרה על נשמות הצדיקים שבאו לעולם.

והנה, הרמ"ז פירש בפרשת וירא (דף קל"ה) שהנשמות החדשות שיתגלו בזמן תחיית המתים הן שעליהן נאמר "ועטרותיהם בראשיהם": הן יהיו בחינת עטרה על נשמות הצדיקים שבאו לעולם

הרמ"ז מסביר שה"עטרות בראשיהם" של הצדיקים הן הנשמות החדשות שיתגלו בתחיית המתים

וכ"כ שם בשם הרח"ו. ונודע דעטרה היינו בחי' מקיף. אמנם כשיחדש הקב"ה עולמו אזי מקיפים אלו ויומשכו בבחי' פנימית ממש.¹⁴⁸

וכך כתב שם גם בשם רבי חיים ויטאל. וידוע שעטרה היא בחינת מקיף. אבל כשיחדש הקב"ה את עולמו, יימשכו המקיפים האלה בפנימיות ממש

הוא כתב שם כך גם בשם רבי חיים ויטאל. ידוע שעטרה היא בחינת אור מקיף, המקיף את הראש מבחוץ. אולם כשהקב"ה יחדש את עולמו, המקיפים האלה ייכנסו לפנימיות ממש

19 והנה עדי"ז יובן ג"כ בענין סוכות ושמיני עצרת. דבסוכות השמחה המתגלה מלמעלה למטה בחינת ישמח ה' במעשיו היא בבחינת סוכה ומקיף. ובשמיני עצרת הוא יוצא מבחי' מקיף להיות נקלט ונתפס בבחי' פנימיות נש"י.¹⁴⁹

כעת יובן בדרך זו גם עניינם של סוכות ושמיני עצרת. בסוכות השמחה המתגלית מלמעלה למטה, בחינת "ישמח ה' במעשיו", היא בבחינת סוכה ומקיף; ובשמיני עצרת היא יוצאת מבחינת המקיף ונקלטת ונתפסת בפנימיות נשמות ישראל.

הדפוס חוזר מדי שנה: בסוכות שמחת ה' מאירה כאור מקיף — הסוכה; ובשמיני עצרת אותו אור נכנס לתוך נשמות ישראל ונקלט בהן, בדומה לכתרים שיהיו פנימיים בעולם המתחדש.

20 ולכן בחי' זו הוא ביום השמיני עצרת¹⁵⁰ שזהו בחינה שלמעלה משבעה ימי ההקף דהיינו שרומז לבחי' שלמעלה משית אלפי שני דהוי עלמא וחד חרוב¹⁵¹ שהם כנגד ששת ימי המעשה ויום השבת.

לכן בחינה זו היא ביום השמיני, עצרת, שהוא בחינה שלמעלה משבעת ימי ההיקף; כלומר, היא רומזת לבחינה שלמעלה מששת אלפי השנים שבהן העולם מתקיים ולאֶלף השביעי החרב, המקבילים לששת ימי בראשית וליום השבת.

המספר שמונה מסביר זאת: שבעת ימי סוכות, כמו שבעת ימי השבוע, מקבילים לששת אלפי השנים שבהן העולם מתקיים ולאֶלף החרב.

אבל בחי' ביום השמיני. רומז לבחי' השמים החדשים והארץ החדשה שיתגלה אחר בחי' וחד חרוב. וכמ"ש בתש"י הרשב"א ח"א סס"י ט'.

אבל בחינת "ביום השמיני" רומזת לבחינת השמים החדשים והארץ החדשה, שיתגלו לאחר בחינת "יחד חרוב", וכמו שכתוב בתשובות הרשב"א, חלק א, סוף סימן ט.

היום השמיני מצביע מעבר לשבעה, אל השמים והארץ החדשים שיבואו לאחר מכן, כפי שכותב הרשב"א בתשובותיו.

וכעין זה נתבאר ג"כ בד"ה למנצח על השמינית¹⁵² בענין מילה שניתנה בשמיני. שלכן היא למעלה מבחי' שבת כו' ע"ש. עכ"ה:

כעין זה התבאר גם בדיבור המתחיל "למנצח על השמינית", בענין המילה שניתנה ביום השמיני, ולכן היא למעלה מבחינת שבת וכו'; עיינו שם. עד כאן ההגהה

אותו רעיון מופיע במאמר "למנצח על השמינית", שבו מתבאר שהמילה ביום השמיני היא למעלה משבת. כאן מסתיימת ההגהה הארוכה שהתחילה בסעיף 4.

המצוות מטהרות את המלכות

21 ה והנה כשמתחברים שני השמחות יחד בסוכות ושמיני עצרת אזי לא יהיה מונע ומעכב מגוף ונפש הבהמית המעלימים ומסתירים כו'.

ה. והנה, כאשר שתי השמחות מתחברות יחד בסוכות ובשמיני עצרת, לא יהיה הגוף ונפש הבהמית, המעלימים ומסתירים וכו', גורמים מונעים ומעכבים.

סעיף 5 מסיק את התוצאה: כאשר שתי השמחות מתאחדות בסוכות ובשמיני עצרת, הגוף ונפש הבהמית אינם יכולים עוד לחסום את האור, ו"העקרות" שבסעיף 2 נרפאת.

כי השמחה היא גילוי אלקות המשכרת כל עמי הארץ וכך אנו רואים בחוש בגשמיות שכשהאדם שרוי בשמחה בחדות ה' היא מעוזו¹⁵³ הוא מרוחק מתאוות גשמיות כו'.

שהרי השמחה היא גילוי אלקות, השובר את כל "עמי הארץ". וכך אנו רואים בחוש גם בגשמיות: כאשר אדם שרוי בשמחה, ב"חדות ה' היא מעוזכם", הוא מתרחק מתאוות גשמיות וכו'.

השמחה עצמה היא גילוי אלקות, והיא שוברת את "עמי הארץ" — הגוף ונפש הבהמית. הניסיון מאשר זאת: אדם המלא ב"חדות ה'" מאבד עניין בתאוות גשמיות.

והנה כל השנה נאמר וירא אלקים את האור כי טוב^{154, 155} טוב לגנוז (ענין ברבות ס"פ שלח לך ע"פ אור זרוע לצדיק¹⁵⁶ ובפ' תרומה ר"פ ל"ה

והנה, במשך כל השנה נאמר "וירא אלקים את האור כי טוב" — טוב לגנוז (ענינו במדבר רבה, סוף פרשת שלח לך, על הפסוק "אור זרוע לצדיק", ובפרשת תרומה, תחילת פרק לה,

במשך השנה, לעומת זאת, האור "גנוז". המדרש דורש את "וירא אלקים את האור כי טוב" כ"טוב לגנוז" וקושר זאת ל"אור זרוע לצדיק".

על פסוק זה וענין בזח"ב ר"פ פקודי דר"ך ע"ב¹⁵⁷ ובפ' הרמ"ז שם ובפ' בלק ד' ר"ד ע"ב וענין מ"ש בביאור ע"פ וקבל היהודים¹⁵⁸ גבי נעשה ונשמע¹⁵⁹

על פסוק זה; וענינו בזוהר חלק ב, תחילת פרשת פקודי, דף רכ ע"ב, ובפירוש הרמ"ז שם, וכן בפרשת בלק, דף רד ע"ב; וענינו (גם) במה שנכתב בביאור על הפסוק "וקבל היהודים", בענין "נעשה ונשמע"

הטקסט מביא מקורות נוספים על האור הגנוז: הזוהר והרמ"ז, וכן המאמר שלו על קבלת התורה בידי היהודים באמירת "נעשה ונשמע".

דהיינו בתורה ומצות שבהם ועל ידם נמשך גילוי אלקות למטה בנפש האדם שרמ"ח מ"ע הם רמ"ח כלים ונקי אברים דמלכא¹⁶⁰

כלומר, בתורה ובמצוות, שבהן ועל ידיהן נמשך גילוי אלקות למטה, לתוך נפש האדם; שהרי רמ"ח מצוות עשה הן רמ"ח כלים, והן נקראות "איברים דמלכא"

היכן גנוז האור? בתורה ובמצוות. רמ"ח מצוות עשה הן רמ"ח "כלים", הנקראים בזוהר "איברים דמלכא", שבאמצעותם מגיעה האלקות אל הנפש.

שהוא עד"מ כאדם האוחז באחד מאבריו של אדם שעייז יכול להמשיך אותו ולהנהיגו ללכ מקום שירצה כך ע"י התורה והמצוות ממשיך אור אי"ס ב"ה המלוכש בתוכם להיות שורה על נפשו.

וזהו על דרך משל כאדם האוחז באחד מאבריו של אדם אחר, שבאמצעותו הוא יכול למשוך אותו ולהוליכו לכל מקום שירצה. כך, באמצעות התורה והמצוות, ממשיכים את אור אין סוף ברוך הוא המלוכש בתוכו, כדי שישורה על נפשו

המשל הוא לאדם האוחז בזרועו של משהו, וכך יכול למשוך את האדם כולו. כך, בקיום מצווה, שהיא "איבר" מרצון ה', האדם ממשיך אל נפשו את אור אין סוף המלוכש בה.

ולכן נקי קורא בתורה שקורא וממשיך כו' כמ"ש במ"א (ועיי' בפ' בשלח בד"ה לסוסתי) ותלמוד תורה כנגד כולם^{161, 162} כי המצות הם בחינת אברים החיצוניים ותורה הוא בחינת אברים הפנימיים כו' כמ"ש במ"א.

לכן הוא נקרא "קורא בתורה", משום שהוא קורא וממשיך וכו', כפי שנכתב במקום אחר (ועיינו בפרשת בשלח, בדיבור המתחיל "לסוסתי"). ו"תלמוד תורה כנגד כולם", כי המצוות הן בבחינת איברים חיצוניים, והתורה היא בבחינת איברים פנימיים וכו', כפי שנכתב במקום אחר.

לכן האדם "קורא" בתורה: "קורא" פירושו גם מזמין וקורא לאלקות. לימוד התורה שקול כנגד כל המצוות, משום שהמצוות דומות לאיברים החיצוניים, ואילו התורה דומה לאיברים הפנימיים.

וזהו וישמחו בך ישראל מקדשי שמך כי שמך הוא בחי' מלכותו ית' שהוא בחי' שם לבד שהוא המשכות חיות העולמות

וזהו וישמחו בך ישראל מקדשי שמך, כי "שמך" הוא בחינת מלכותו יתברך, שהיא בחינת שם בלבד, כלומר, המשכת חיות העולמות;

כעת מתבאר נוסח התפילה בחג: "וישמחו בך ישראל מקדשי שמך". "שמך" היא מלכות, ה"שם" שנוכר בפסקה 1, המעניק חיות לעולמות

אך ישראל הם ממשיכים בחיי קדש העליון ע"י אק"ב להיות השראת אור א"ס ב"ה בעצמו ובכבודו המלוכש במצותיו שורה ומתגלה למטה (ועמ"ש מענין מקדשי שמך בשה"ש בביאור ע"פ צאינה וראינה¹⁶³ ובפ' ויחי בד"ה אוסרי לגפן)¹⁶⁴

אבל ישראל ממשיכים את בחינת קדש העליון באמצעות "אשר קדשנו במצוותיו", כך שהשראת אור אין סוף ברוך הוא בעצמו ובכבודו, המלוכש במצוותיו, שורה ומתגלה למטה. (ועיינו במה שנכתב בענין "מקדשי שמך" בשיר השירים, בביאור על הפסוק "צאינה וראינה", ובפרשת ויחי, בדיבור המתחיל "אוסרי לגפן").

ישראל עושים יותר מכך: באמצעות המצוות — "אשר קדשנו במצוותיו" — הם ממשיכים את קדושת ה' העליונה, את נוכחותו שלו המלוכשת במצוות, אל העולם הזה. כך הם "מקדשי שמך" ומביאים קדושה אל המלכות.

וזהו לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה שיהא הקב"ה שהוא קדוש ומובדל כו' בבחי' ¹⁶⁵שכינתיה זו מדת מלכותו ית' ביחוד גמור להיות נעוץ תחלתן בסופן^{166, 167} כו'.

וזהו "לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה": שהקב"ה, שהוא קדוש ומובדל וכו', יהיה בבחינת שכינתיה, שהיא מידת מלכותו יתברך, באיחוד גמור, כך ש"נעוץ תחילתן בסופן" וכו'.

זהו פירוש הנוסח הנאמר לפני מצווה, "לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה": ה' הנשגב ומלכותו השורה בתוך העולמות נעשים אחד לגמרי, ו"תחילתן נעוצה בסופן". בהערת קה"ת מובאת נוסחה טובה יותר: "יתגלה בבחינת" במקום "יהיה בבחינת".

ולכן הם ראויים לכך להיות וישמחו בכך שיהיה גילוי השמחה בכך בעצמותך למעלה מבחי' שם

לכן הם ראויים לכך, ל"וישמחו בכך" — שתתגלה השמחה בכך, בעצמותך, למעלה מבחינת שם

מכיון שישראל גורמים לאיחוד הזה, הם ראויים לשמוח בכך, בעצמות ה' ממש, למעלה מבחינת שם

כי מאחר שהם הם הממשיכים את אור א"ס למטה לכן להם יאתה להיות שמחים בהגלות נגלות¹⁶⁸ אור א"ס ב"ה.

שהרי מאחר שהם הממשיכים את אור אין סוף למטה, להם ראוי לשמוח כאשר אור אין סוף ברוך הוא מתגלה בגלוי

מי שממשיכים את אור אין סוף למטה ראויים לשמוח כאשר הוא מתגלה בגלוי בחג

22 וזהו מעלת ישראל דוקא כי וירם קרן לעמו¹⁶⁹ משא"כ המלאכים שואלים איה מקום כבודו כו'.

וזהו יתרון של ישראל דווקא, כי "וירם קרן לעמו"; מה שאין כן המלאכים, השואלים "איה מקום כבודו" וכו'.

רק ישראל יכולים לעשות זאת, ולא המלאכים: ה' "וירם קרן לעמו", ואילו המלאכים עדיין שואלים "איה מקום כבודו", משום שאינם יכולים להמשיך למטה את עצמות ה'.

וזהו הבא לטהר כלומר לטהר ולזכך מדת מלכותו ית' ולהאיר לה בתוספת אורה מאור א"ס ב"ה בעצמו ובכבודו מבחי' קדש העליון ועמ"ש

וזהו "הבא לטהר" — כלומר, לטהר ולזכך את מידת מלכותו יתברך ולהאיר בה תוספת אור מאור אין סוף ברוך הוא בעצמו ובכבודו, מבחינת קדש העליון. ועיינו במה שנכתב

כעת באה התשובה לשאלה שבפתיחה על "הבא לטהר": "לטהר", במשמעות של טיהור דבר אחר, הוא לטהר ולזכך את המלכות ולהוסיף בה אור מעצמות ה', הקדושה העליונה.

סדי"ה נאוו לחייך בתורים^{170, 171} ע"פ כה אמר¹⁷² ה' מלך ישראל וגואלו ה' צבאות אני ראשון ואני אחרון ומי"ש בד"ה

בסוף הדיבור המתחיל "נאו לחייך בתורים", על הפסוק "כה אמר ה' מלך ישראל וגואלו ה' צבאות, אני ראשון ואני אחרון"; וכן במה שנכתב בדיבור המתחיל

הטקסט מפנה למאמר "נאו לחייך", המבאר את "אני ראשון ואני אחרון": הראשית והאחרית, כתר ומלכות, נעשים אחד.

כי אתה נרי^{173, 174} בפ"י הפסוק ארוממך אלקי המלך¹⁷⁵ והיינו ע"י מצותיו ית' מסייעין לו ר"ל המצות בעצמן מסייעין לו שהם הם הכלים שבהם

"כי אתה נרי", בפירוש הפסוק "ארוממך אלקי המלך". והיינו באמצעות מצוותיו יתברך — "מסייעין לו", כלומר, המצוות עצמן מסייעות לו, כי הן הכלים שבהם

הוא מפנה גם למאמר בתורה אור על "ארוממך אלקי המלך", רוממות המלכות. את הלשון "מסייעין לו" הוא מסביר בכך שהמסייעות הן המצוות עצמן, כלי האור האלוקי.

ועל ידם נמשך אור א"ס ב"ה למטה רק שהמצות צריכות כונה¹⁷⁶ מהאדם העושה אותן שיהיה כוונתו לדבקה בו ית' ברעותא דליבא ורוח

ועל ידיהן נמשך למטה אור אין סוף ברוך הוא. אלא שהמצוות צריכות כוונה מצד האדם המקיים אותן, וכוונתו צריכה להיות לדבוק בו יתברך ברעותא דליבא; ו"רוח

המצוות ממשיכות את אור אין סוף למטה, אך הן זקוקות לכוונה — לרצון הלב לדבוק בהי

אייתי רוח ואמשיך רוח^{177, 178} להיות המשכות אור א"ס ב"ה המלוכש במצותיו בגילוי למטה (ונקרא בחי' זו לטהר עם היות שהוא המשכת בחי' קדש העליון כנ"ל).

אייתי רוח ואמשיך רוח", כדי שהמשכת אור אין סוף ברוך הוא, המלוכש במצוותיו, תתגלה למטה. (בחינה זו נקראת "לטהר", אף שהיא המשכת בחינת קדש העליון, כפי שנתבאר לעיל.

הזוהר אומר ש"רוח אייתי רוח": הרוח הפנימית של האדם בקיום המצווה ממשיכה את הרוח האלוקית המלוכשת בה. אדמו"ר הזקן שואל מדוע המשכת הקדושה נקראת "לטהר".

אך כי לפי שבחיי מלי היא מקור דביי' אשר שם הוא בחיי עה"ד טו"ר טהור וטמא בחינת כרחל לפני גוויזה נאלמה¹⁷⁹ ועיי המשכה זו מבחי קדש העליון נעשה ג"כ טהרה מסטרא דמסאבו שלא יהיה יניקת החיצונים כו' ע"כ נקי לטהר)

אלא שמכיוון שבחינת מלכות היא מקורם של בריאה, יצירה ועשיה, שבהם יש בחינת עץ הדעת טוב ורע — טהור וטמא — והיא בבחינת "כרחל לפני גוויזה נאלמה"; על ידי המשכה זו מבחינת קדש העליון נעשה גם טהור מסטרא דמסאבו, כדי שלא תהיה (יניקה לחיצונים וכו'. לכן היא נקראת "לטהר")

מלכות היא מקורם של שלושת העולמות התחתונים, שבהם מעורבים טוב ורע, טהור וטמא, ושם היא "כרחל לפני גוויזה נאלמה" — חסרת אונים. הקדושה הנמשכת אליה מטהרת אותה גם מן הטומאה, כדי שכוחות הרע, ה"חיצונים", לא יוכלו לינוק ממנה.

(ועמ"ש בביאור המאמר פי תזריע זח"ג¹⁸⁰ ע"פ ואיש כי ימרט¹⁸¹ ראשו קרח הוא טהור הוא ע"ש בפי מענין טהור ועמ"ש ע"פ זאת חקת התורה¹⁸² בענין מי יתן טהור מטמא)

ועיינו במה שנכתב בביאור מאמר הזוהר בפרשת תזריע, חלק ג, על הפסוק "ואיש כי ימרט ראשו קרח הוא טהור הוא"; עיינו (שם בפירוש עניין "טהור", וכן במה שנכתב על הפסוק "זאת חוקת התורה", בעניין "מי יתן טהור מטמא")

הטקסט מצטט את הביאורים למאמר הזוהר על "קרח הוא טהור הוא" ולפרה האדומה, "מי יתן טהור מטמא"

ועד"ז ג"כ המשכת יג"מ הרחמים נקי וזרקתי עליכם מים טהורים¹⁸³ ועיינו בזהר ח"ג (מ"ט א')

וכעין זה גם המשכת י"ג מידות הרחמים נקראת "וזרקתי עליכם מים טהורים". ועיינו בזהר חלק ג (מט ע"א)

בדומה לכך, המשכת י"ג מידות הרחמים נקראת "מים טהורים" בפסוק ביחזקאל. הזוהר מתאר אותה כ"טלא דבדולחא"

שהם מבחי' טלא דבדולחא שהוא גבורה דע"י המלוכשת במו"ס וע"ש במק"מ בשם נ"ב מהרח"ו פי המשכה מיסוד דא"א כו'

שהם מבחינת "טלא דבדולחא", שהיא גבורה דעתיק יומין המלוכשת במוחא סתימאה; ועיינו שם במקדש מלך, בשם הגהה של מהרח"ו, שפירש שהכוונה להמשכה מיסוד דעתיק יומין וכו'

טל זה הוא בחינת גבורה דעתיק יומין, הרמה ביותר בכתר, המלוכשת במוחא סתימאה, ה"מוח הנעלם" של אריך אנפין. מקדש מלך, בשם רבי חיים ויטאל, אומר שהוא נמשך מיסוד דאריך אנפין

ונקי מים טהורים לפי שבהם ועל ידם נמשך הטהרה כדכתיב מי יתן טהור מטמא¹⁸⁴ כו'

והם נקראים "מים טהורים" מפני שבהם ועל ידיהם נמשכת הטהרה, כמו שכתוב "מי יתן טהור מטמא" וכו'

הם נקראים "מים טהורים" משום שהם מביאים טהרה — טהרה המסוגלת להוציא דבר טהור מתוך דבר טמא

וגם תטהרו דגבי¹⁸⁵ יום הכפורים פי' הרמ"ז ס"פ אחרי שהוא גימטריא כת"ר. הרי שהמשכה עליונה זו נקי ג"כ לשון טהרה.

גם את "תטהרו" שנאמר ביום הכיפורים פירש הרמ"ז בסוף פרשת אחרי כגימטרייה של כתר. הרי שהמשכה עליונה זו נקראת גם בלשון טהרה.

הפסוק של יום הכיפורים, "תטהרו", שווה בגימטרייה 620 — כתר — כפי שמציין הרמ"ז. לכן גם המשכה עליונה זו נקראת טהרה.

והיינו מטעם הנ"ל. ועי' בזח"י (דק"ב א' ח"ב דס"ט ב' ח"ג מ"ח ב')¹⁸⁶ ועי' ע"ד מ"ש הרמ"ז בפי' קדושים (בדף פ' סע"ב)

וזהו מטעם הנזכר לעיל. ועיינו בזה (דף קב ע"א; חלק ב, דף סט ע"ב; חלק ג, דף מח ע"ב). ועוד אפשר לומר על פי מה שכתב, הרמ"ז בפרשת קדושים (בדף פ ע"ב, בסופו)

הקטעים מהזוהר המצוטטים כאן עוסקים כולם בטהרה מטומאה. הסבר נוסף עולה מדברי הרמ"ז על קדושים

בפי' יראת ה' טהורה שהיא בחי' גבורה דעתיק המלוכשת במו"ס וע"ש בזהר קדושה אתקרי כו' ועד"ז בפירוש "יראת ה' טהורה", שהיא בחינת גבורה דעתיק המלוכשת במוחא סתימאה; ועיינו שם בזהר: "קדושה אתקרי" וכו'. וכעין זה

לדברי הרמ"ז, "יראת ה' טהורה" מתייחסת לגבורה דעתיק שבמוחא סתימאה, והזוהר שם מכנה אותה "קדושה"

נמצא עוד בזח"א (קפ"ד ב') גבי נטי"י¹⁸⁷ כיון דאתקדש אקרי טהור כו' ובח"ג (דמ"ב א')

נמצא עוד בזהר חלק א (קפד ע"ב), בעניין נטילת ידיים: "כיון דאתקדש אקרי טהור" וכו'; ובחלק ג (מב ע"א)

הזוהר על נטילת ידיים אומר שלאחר שהידיים מתקדשות הן נקראות טהורות; ובמקום אחר הוא אומר שלאחר שהאדם נטהר הוא מתקדש

כיון דאתדכאן מתקדשן כו' ע"ש. ולפמ"ש בפרדס בעה"כ ערך טהרה כי הטהרה היא העיקר בסוד הגבורה.

"כיון דאתדכאן מתקדשן" וכו'; עיינו שם. ולפי מה שכתוב בפרדס, בערכי הכינויים, בערך "טהרה", עיקר הטהרה הוא בסוד הגבורה.

כך שני המושגים קשורים זה בזה. הפרדס מוסיף ששורש הטהרה הוא בגבורה

אך אין זה בגבורה סתם דאצי" כ"א המשכת גבורה דעתיק כנ"ל מקור הטהרה והקדש עליון וזהו ג"כ ענין תטהרו כו'

אלא שאין זו גבורה סתם דאצילות, אלא המשכת גבורה דעתיק, כנזכר לעיל, מקור הטהרה והקדש העליון; וזהו גם ענין "תטהרו" וכו'.

אין מדובר בגבורה הרגילה של אצילות, אלא בגבורה דעתיק, מקור הטהרה והקדושה העליונה; וזהו גם הטהרה של יום הכיפורים

ולפי שהמלי' שרשה מבחי' גבורה ותכלית עלייתה לקבל מבחי' גבורה דעתיק שהם גבורות הממותקות בתכלית וזהו ג"כ ענין כמעלת הזהב על הכסף

ומכיוון שמלכות מושרשת בבחינת גבורה, ותכלית עלייתה היא לקבל מבחינת גבורה דעתיק, שהן גבורות ממותקות בתכלית; וזהו גם ענין "כמעלת הזהב על הכסף"

מלכות מושרשת בגבורה, ותכלית עלייתה היא לקבל מגבורה דעתיק, הגבורות הממותקות ביותר. בקבלה כסף מסמל חסד וזהב מסמל גבורה, ולכן הזהב נעלה מן הכסף.

וגם גבי זהב נאמר בתורה בכ"מ זהב טהור כמ"ש מנרת זהב טהור¹⁸⁸ ובציץ כתיב ועשית ציץ זהב טהור¹⁸⁹ כו' קדש להוי'.^{190, 191}

וגם על הזהב נאמר בתורה במקומות רבים "זהב טהור", כמו שכתוב "מנורת זהב טהור", ועל הציץ כתוב "ועשית ציץ זהב טהור" וכו', "קדש להוי'".

התורה מכנה את המנורה ואת הציץ — לוח הזהב של הכהן הגדול, שעליו נחרט "קדש להוי'" — "זהב טהור": הזהב, הטהרה והקדושה קשורים זה בזה.

23 ועוי"ל בענין הבא לטהר דהיינו ע"ד מ"ש וכעצם השמים לטהר^{192, 193} ועמ"ש בזה כפ' משפטים¹⁹⁴ שהוא בירור שם ב"ן עד שיוכלל ויתעלה בטהירו עילאה.

ועוד אפשר לומר בענין "הבא לטהר", שהוא על דרך מה שכתוב "וכעצם השמים לטהר"; ועיינו כמה שנכתב על כך בפרשת משפטים, שזו ברירת שם ב"ן עד שייכלל ויתעלה בטהירו עילאה.

פירוש נוסף ל"לטהר": הפסוק במעמד הר סיני מדבר על "עצם השמים לטהר", ו"טהירו עילאה" שבזהר היא הטהרה או הזוהר העליון, המקור העליון ביותר. בירור שם ב"ן מעלה אותו עד שייכלל בטהירו עילאה.

ועד"ז יובן פ"י הבא לטהר ולזכך מדת מלכותו ית'¹⁹⁵ שיהיה בבחי' נעוץ סופן בתחלתן¹⁹⁶ דהיינו בבחי' טהירו עילאה שממלי' דא"ס והיינו להיות אני ראשון ואני אחרון¹⁹⁷ בשוה כמ"ש במ"א.

ובדרך זו יובן פירוש "הבא לטהר" ולזכך את מידת מלכותו יתברך: שתהיה בבחינת "נעוץ סופן בתחלתן", כלומר בבחינת טהירו עילאה, שממלכות דאין סוף; והיינו ש"אני ראשון ואני אחרון" יהיו שווים, כפי שנכתב במקום אחר.

לכן, "לטהר" את המלכות פירושו להעלותה למקום שבו האחרית מחוברת לראשית: מלכות של עולמותינו מתאחדת מחדש עם מקורה במלכות דאין סוף, כך שה"ראשון" וה"אחרון" שווים.

24 וגם כי בהנשמה שייך ג"כ בחי' זו כי הנה ידוע מאמר נשמה שנתת בי טהורה היא¹⁹⁸ ששרש נש"י מבחי' טהירו עילאה ועמ"ש מזה בביאור ע"פ אם בחקתי תלכו.^{199, 200}

ועוד, בחינה זו שייכת גם בנשמה, שהרי ידוע מאמר "נשמה שנתת בי טהורה היא", ששרש נשמות ישראל הוא מבחינת טהירו עילאה. ועיינו כמה שנכתב על כך בביאור על "אם בחוקתי תלכו".

הדבר נכון גם בנוגע לנשמה. ברכת הבוקר אומרת: "נשמה שנתת בי טהורה היא" — שורשה בטהירו עילאה. הטקסט מפנה למאמרו על "אם בחוקתי תלכו".

אלא שמשם ירדה פלאים²⁰¹ על ידי בראתה יצרתה כו' ועבודת האדם להיות בבחי' תשובה והרוח תשוב²⁰² כו'

אלא שמשם היא ירדה פלאים, באמצעות "בראתה, יצרתה" וכו'; ועבודת האדם היא להיות בבחינת תשובה, "והרוח תשוב" וכו',

הנשמה ירדה משם למרחק עצום, דרך שלבי הבריאה, היצירה והעשייה הנזכרים באותה ברכה. עבודת האדם היא תשובה, "שיבה", כפי שאומר קהלת: "והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה"

כמו שהיתה הנשמה בשרשה בבחינת טהירו עילאה וזהו פי' הבא לטהר ועי' ממשיך כמ"כ במקור נש"י שהיא מדת מלכותו ית'.

כפי שהנשמה הייתה בשורשה, בבחינת טהירו עילאה. וזהו פירוש "הבא לטהר"; ועל ידי כך הוא ממשיך כך גם במקורן של נשמות ישראל, שהיא מידת מלכותו יתברך.

השבת הנשמה לשורשה הטהור היא "הבא לטהר", והיא מטהרת גם את מקור כל הנשמות — המלכות

וגם י"ל בפ"י לטהר ע"ד מ"ש (באיוב ס"י ל"ז כ"א) ורוח עברה ותטהרם²⁰³ דהיינו העננים המחשיכים²⁰⁴ ומסתירים על גילוי אלקותו ית' שהוא בחי' שמש²⁰⁵ הוי' כו'

ועוד אפשר לפרש "לטהר" על דרך מה שכתוב (איוב לז, כא) "ורוח עברה ותטהרם", כלומר, העננים המחשיכים ומסתירים את גילוי אלקותו יתברך, שהוא בחינת "שמש הוי'" וכו';

פירוש שלישי: דברי אליהוא "ורוח עברה ותטהרם" מתארים עננים המתפזרים מן השמים. העננים הם כל מה שמסתיר את אור ה', שעליו אומר תהלים "שמש"

ולטהר אותם הוא על ידי המשכה מבחי' עליונה ועובר על פשע²⁰⁶ ועד"ז הוא ענין ורוח עברה ותטהרם כמ"ש באד"ר (דקל"ג ע"א)

וטיהורם נעשה באמצעות המשכה מבחינה עליונה, כענין "עובר על פשע"; וכדרך זו יש לפרש את "ורוח עברה ותטהרם", כפי שכתוב באדרא רבה (קלג ע"א),

סילוק העננים מצריך אור שמגיע מלמעלה, כמו שה' "עובר על פשע" ומוותר על החטא ממדרגה שלמעלה מן הדין. האדרא רבה דורשת כך את הפסוק של אליהוא

והוא המשכה מא"א ועי"ל בפ"י הבא לטהר דהנה טיהרא הוא תרגום של צהרים²⁰⁷ שענינו הוא עת אור היום חזק²⁰⁸ ובזח"ג (דקכ"ט²⁰⁹ א') בפלגותא דשערי אזיל חד ארחא כו'

והיא המשכה מאריך אנפין. ועוד אפשר לפרש בענין "הבא לטהר": "טהרא" היא תרגום של "צהריים", שפירושם זמן שבו אור היום חזק. ובזה חלק ג (קכט ע"א) נאמר: "כפלגותא דשערי אזיל חד ארחא" וכו';

האור הזה נמשך מאריך אנפין, המדרגה החיצונית של כתר. פירוש רביעי: "טהרא", המילה הארמית ל"צהריים", דומה ל"לטהר". האדרא מתארת "ארחא" אחת בפרידת השערות של אריך אנפין

הה"ד ואורח צדיקים כאור נוגה²¹⁰ הולך ואור עד נכון היום ובביאור האדרא שם שבח"י אורח הנ"ל דא"א שבפלגותא דשערי נמשל לחצי היום שאז אור היום בתוקפו. ואד"ז הוא ענין צהריים שהוא ג"כ כשאור היום חזק.

ועל כך נאמר "ואורח צדיקים כאור נוגה הולך ואור עד נכון היום". ובביאור האדרא שם מוסבר שהבחינה של ה"ארחא" הנזכרת, דאריך אנפין, שבפלגותא דשערי, נמשלה לחצי היום, שאז אור היום במלוא תוקפו. וזהו גם ענין הצהריים, שבהם אור היום חזק.

האדרא קושרת את ה"ארחא" לפסוק על אור הצדיקים ההולך וגובר "עד נכון היום" — עד חצות היום. לכן "לטהר" פירושו להביא אור בעוצמה של צהריים.

והנה המלי' נקרא נר כנודע ולכן אור הנר יפה בלילה דוקא משא"כ ביום שרגא בטיהרא מאי אהני²¹¹ וכמ"ש בזח"א ויחי (דרל"ב סע"א)²¹²

והנה, מלכות נקראת נר, כידוע; לכן אור הנר יפה דוקא בלילה, מה שאין כן ביום: "שרגא בטיהרא מאי אהני". וכמו שכתוב, בזוהר חלק א, ויחי (רלב ע"א, בסופו),

מלכות נמשלת לנר, המועיל בלילה אך חסר תועלת בצהריים, כפי שאומרים התלמוד והזוהר.

שרגא דדליק אתחזי בליליא ביממא אסתתרת ופי' הבא לטהר היינו לזכך ולהאיר מדת מלכותו ית' שתהיה במדרגת טהירו עילאה שהוא בחי' נכון היום

"שרגא דדליק אתחזי בליליא, ביממא אסתתרת". ופירוש "הבא לטהר" הוא לזכך ולהאיר את מידת מלכותו יתברך, כך שתהיה במדרגת טהירו עילאה, שהיא בחינת "נכון היום",

"לטהר" את המלכות פירושו להעלותה ממצב של נר המאיר רק בחשכה אל אור היום המלא של טהירו עילאה

והיינו ע"י שממשיך יחוד קוב"ה ושכינתיה ועד"ז נאמר לעתיד והיה אור הלבנה כאור החמה²¹³ כו'

והיינו על ידי המשכת יחוד הקב"ה ושכינתיה. ועל דרך זו נאמר לעתיד לבוא "והיה אור הלבנה כאור החמה" וכי'

הדבר נעשה על ידי יחוד הקב"ה ושכינתיה, ויתקיים בשלמות לעתיד לבוא, כאשר "אור הלבנה" — מלכות — יהיה "כאור החמה"

וז"ש (בישעיה ס"י נ"ח) זורח בחושך אורך ואפלתך כצהריים²¹⁴ והיינו על ידי קיום הצדקה כמשי"ש:

וזהו שנאמר (ישעיה נח) "זורח בחושך אורך ואפלתך כצהריים"; והיינו על ידי קיום מצוות הצדקה, כפי שכתוב שם

ישעיהו מבטיח שבאמצעות הצדקה "אפלתך תהיה כצהריים": הצדקה מצוינת כמצווה המביאה את האור הזה

קטע 7 • 251-30

שני סוגי העזרה

25 וזוהו הויי לי כוי פיי הי לי שנמשך אור איס ב"ה על נפשו והיינו עיי עוזרי שהם הם המצות.

וזהו "הויי לי" וכו'. פירוש "הויי לי" הוא שאור אין סוף ברוך הוא נמשך על נפשו; והיינו באמצעות "עוזרי", שהם המצוות. 6.

סעיף 6 חוזר לפסוק הפותח. "הויי לי" פירושו שאור אין סוף נמשך על הנפש; "בעוזרי" פירושו באמצעות המצוות, שהן ה"עוזרים".

(ועמ"ש על פסוק זה בזהר ח"ג דקל"ט ע"ב.²¹⁵ ח"ב דצ"ה ע"א) [ולבאר הענין איך המצות הם עוזרי

ולבאר את הענין, כיצד המצוות הן]. (ועיינו במה שנכתב על פסוק זה בזהר, חלק ג, דף קל"ט ע"ב; חלק ב, דף צ"ה ע"א) "עוזרי":

לאחר שהביא את דברי הזהר על הפסוק, אדמו"ר הזקן פותח הסבר ארוך, התחום בסוגריים, כיצד המצוות הן "עוזרים"

הנה פיי וענין עזר מבואר בזהר ע"פ אעשה לו עזר²¹⁶ שהוא להיות זוי"נ פכ"פ כמ"ש בזהר בראשית (דל"ה ע"א)²¹⁷ אבל סמך דא עזר.

הנה פירוש ענין "עזר" מבואר בזהר על הפסוק "אעשה לו עזר": שהדבר הוא כדי שז"א ונוקבא יהיו פנים בפנים, כמו שכתוב בזהר בראשית (דף ל"ה ע"א): "אבל סמך — זהו עזר

המילה "עזר" באה מן הפסוק "אעשה לו עזר", שנאמר על חוה. הזהר מפרש שהעזר הוא להביא לכך שז"א ונוקבא — ההיבטים הזכרי והנקבי באלוקות — יהיו פנים בפנים, ואומר ש"עזר" פירושו "סמך"

ודא עזר דלעילא דאתהדר לעילא אנפין באנפין כוי סמוכים לעד לעולם²¹⁸ כוי עייש ובזח"ג (דף מ"ד ע"ב ודפ"ג ע"ב וד"ה סע"א).²¹⁹

וזהו עזר שלמעלה, שהופך למעלה פנים בפנים וכו'; "סמוכים לעד לעולם" וכו'. עיינו שם. ועיינו בזהר חלק ג (דף מ"ד ע"ב, דף פ"ג ע"ב ודף ה' ע"א בסופו).

זהו עזר שמביא את הזיווג העליון פנים בפנים, "סמוכים לעד לעולם"

והנה עיי יחוד עליון זה נעשה בחי עזר גם למעלה ביחודא עילאה והוא עיי העלאת מ"ן מיחוי"ת דבי"ע ועיי דייקא נמשך גילוי אור איס בז"א ועיי בזהר ויקרא (ד' ז' ע"ב) ואימתי יתקרי אחד כוי.

והנה, באמצעות ייחוד עליון זה נעשית בחינת עזר גם למעלה, ביחודא עילאה; והדבר נעשה באמצעות העלאת מ"ן מיחודא תתאה שבבי"ע. דווקא על ידי כך נמשך גילוי אור אין סוף בז"א. ועיינו בזהר ויקרא (דף ז' ע"ב): "ואימתי יתקרי אחד" וכו'

הייחוד התחתון שבעולמות בריאה, יצירה ועשיה מעלה מ"ן — מים נוקבין, כלומר אתערותא דלתתא — ובכך מביא לייחודא עילאה וממשיך את אור אין סוף אל ז"א. הטקסט מצטט את שאלת הזהר: "ואימתי יתקרי אחד" — מתי הוא נקרא אחד

ובפרדס בשער כ"ז שער האותיות פרק י"ח באות סמ"ך פי' ענין סמוכים כי תפארת נסמך במלכות ומלכות נסמך בתפארת.

ובספר הפרדס, בשער כ"ז, שער האותיות, פרק י"ח, באות סמ"ך, מבואר ענין "סמוכים": שתפארת נסמכת במלכות ומלכות נסמכת בתפארת.

הפרדס לרבי משה קורדובירו מפרש "סמוכים" כתמיכה הדדית: תפארת — ז"א — נסמכת על מלכות, ומלכות נסמכת על תפארת.

והנה ביאור ענין זה דהחזרת פנים בפנים כנשיי למטה מבואר בד"ה כי ההרים ימוש^{220, 221}.

והנה ביאור ענין זה, של החזרת פנים בפנים כנשמות ישראל למטה, מבואר כדיבור המתחיל "כי ההרים ימוש"

כיצד הנשמות למטה פונות פנים בפנים אל ה' מוסבר במאמר על הפסוק "כי ההרים ימוש"

דהיינו כאשר נפשות ישראל בטבעם נמשכים לעבודת ה' לאהבה אותו ולדבקה בו מרצונם וחפצם האמיתי שזה עיקר וחיות הנפש כו' משא"כ כשהם בבחינת פנו אלי עורף²²² כו'.^{223, 224}

דהיינו, כאשר נפשות ישראל נמשכות מטבען לעבודת ה', לאהוב אותו ולדבוק בו מתוך רצון וחפצן האמיתי — שזהו עיקר חיות הנפש וכו'; שלא כמו כשהם בבחינת "פנו אלי עורף" וכו'.

פנים בפנים פירושו שיהודי נמשך מטבעו לעבוד את ה' ולאהוב אותו מתוך רצון אמיתי, שהוא חייה האמיתיים של הנפש. "עורף אל פנים" הוא מצב שבו הדבר נעשה רק במאמץ ובחיות מועטה.

26 והנה להיות החזרת פכ"פ הוא ע"י קיום המצות שהם ממשיכים גילוי רצון העליון עוי"ז נמשך ג"כ הרצון בנפש לאהבה את ה' ברצון וחפץ אמיתי כו' וזהו ענין ומשביע לכל חי רצון²²⁵ כו' יעוי"ש.

והנה, מכיוון שהחזרת פנים בפנים נעשית באמצעות קיום המצוות, הממשיכות את גילוי הרצון העליון, הרי שעל ידן נמשך גם הרצון בנפש לאהוב את ה' ברצון ובחפץ אמיתיים וכו'. וזהו ענין "ומשביע לכל חי רצון" וכו'; עיינו שם.

המצוות מבטאות את רצונו העליון של ה'; קיומן ממשיך רצון זה למטה ומעורר בנפש רצון מקביל — רצון אמיתי לאהוב את ה'. אדמו"ר הזקן מפרש כך את "ומשביע לכל חי רצון": רצונו של ה' מעורר רצון בנפש.

27 וכמ"כ נתבאר ענין זה בד"ה והיה מספר בניי^{226, 227} גבי פקדת הארץ ותשוקקה²²⁸ ובד"ה וידבר משה²²⁹ אל ראשי המטות²³⁰ גבי פי' וענין קדושה כו'

וכן נתבאר ענין זה במאמר המתחיל "והיה מספר בני ישראל", בענין "פקדת הארץ ותשוקקה", ובמאמר המתחיל "וידבר משה אל ראשי המטות", בענין פירוש ומשמעות הקדושה וכו'.

אותו רעיון מופיע בשני מאמרים נוספים: האחד על "פקדת הארץ", והאחר על הקדושה הנזכרת בתחילת פרשת מטות.

שהיא בחי' אהבה רבה הנמשך ומתגלה בנפש ע"י אשר קדשנו במצותיו שהוא המשכת רצון העליון הסוכ"ע כו' ע"ש.

שהיא בחינת אהבה רבה, הנמשכת ומתגלית בנפש באמצעות "אשר קדשנו במצותיו", שהוא המשכת הרצון העליון הסוכב כל עלמין וכו'; עיינו שם.

קדושה כאן פירושה אהבה רבה, הנמשכת אל הנפש על ידי המצוות, הממשיכות את רצונו העליון של ה' ממדרגת סוכב כל עלמין.

ובביאור ע"פ אחרי ה' אלקיכם תלכו²³¹ בסופו ולכן נק' המצות עוזרי שהם הגורמים העזר להיות סמוכים בבחי' פכ"פ וזהו ישלח עזרך מקדש²³² היינו ע"י אשר קדשנו במצותיו כו'

ובביאור על הפסוק "אחרי ה' אלקיכם תלכו", בסופו. ולכן נקראות המצוות "עוזרי", מפני שהן הגורמות לעזר — שהייחוד יהיה סמוך בבחינת פנים בפנים. וזהו "ישלח עזרך מקודש", היינו באמצעות "אשר קדשנו במצותיו" וכו'.

לכן המצוות הן "עוזרי": הן מביאות את התמיכה של פנים בפנים. הפסוק "ישלח עזרך מקודש" מתפרש כעזרה הבאה באמצעות המצוות, "אשר קדשנו".

וזהו ג"כ מ"ש מאין יבא עזרי²³³ ופי' בזהר פ' יתרו (דפ"ג ריש ע"א) דפי' מאין היינו מבחי' ע"י כו':

וזהו גם מה שכתוב "מאין יבוא עזרי". ובזהר פרשת יתרו (דף פ"ג ע"א בתחילתו) פירשו ש"מאין" היינו מבחינת עתיק יומין [וכו'.

"מאין יבוא עזרי" מתפרש בזהר כעזרה הבאה מ"אין" — מדרגת עתיק יומין, שלמעלה מהכול. הדבר רומז לסוג עזרה שני, נעלה יותר, שיוסבר בפסקה הבאה.

28 ואני אראה בשונאי.²³⁴ פי' ואני אראה שיהיה בבחי' גילוי הוא ע"י שונאי דוקא דהיינו ע"י אתהפכא

חשוכא לנהורא ולמען דעת כל עמי הארץ כו'

"ואני אראה בשונאי". פירוש "ואני אראה" הוא שהדבר יהיה בבחינת גילוי, והדבר נעשה דווקא באמצעות "שונאי", כלומר על ידי הפיכת החושך לאור, "ולמען דעת כל עמי הארץ" וכו'.

כעת מוסבר חלקו השני של הפסוק. "אראה" פירושו גילוי גלוי, והוא בא דווקא באמצעות "שונאי": כשהחושך נהפך לאור, וכשהגוף והנפש הבהמית — "עמי הארץ" — מתהפכים בעצמם.

שאז נעשה בחי' ראי' [וכמ"ש במ"א ממשל כח הראיה שמלובש דוקא בשחור שבעין דהיינו ענין אתהפכא חשוכא לנהורא בירור שם ב"ן שם דוקא מתגלה בחי' הראיה ע' מזה בביאור ע"פ כנשר יעיר²³⁵ כו']

שאז נוצרת בחינת ראייה. [וכמו שנכתב במקום אחר במשל מכוח הראייה, המלובש דווקא בשחור שבעין; היינו עניין הפיכת החושך לאור, בירור שם ב"ן. דווקא שם מתגלה בחינת הראייה. עיינו בעניין זה בביאור על הפסוק "כנשר יעיר" וכו'.]

משל מן העין: כוח הראייה שורה באישון השחור, ולא בלובן העין. כך גם הגילוי מצוי דווקא בחושך שהתברר — בירור שם ב"ן.

וגילוי השמחה ע"י ביטול כל מונע ומעכב מקליפות וסטי"א כמ"ש ובאבוד רשעים רנה²³⁶ (ועמ"ש מזה כפ' ויצא בד"ה ושבתי בשלום וע' בזח"א פ' נח דסי"א ב' ^{237, 238} ובפ"י הרמ"ז שם ובפ' חיי שרה דקכ"א ב')²³⁹

וגילוי השמחה בא באמצעות ביטול כל מונע ומעכב מצד הקליפות והסטרא אחרא, כמו שכתוב "ובאבוד רשעים רנה". (ועיינו במה שנכתב על כך בפרשת ויצא, במאמר המתחיל "ושבתי בשלום"; ועיינו בזוהר חלק א, פרשת נח, דף ס"א ע"ב, ובפירוש הרמ"ז שם, וכן בפרשת חיי שרה, דף קכ"א ע"ב.)

השמחה מתגלה כאשר מוסר כל מה שחוסם אותה — הקליפות והסטרא אחרא — כפי שנאמר במשלי: "ובאבוד רשעים רנה".

והשמחה שהיא מביטול הסטי"א היא שמחה גדולה ביתר שאת²⁴⁰ משמחת נפש הצדיקים בה' כו' כמשל היוצא מן השביה כו'. וע"ז אמרו במקום שבע"ת כו'²⁴¹ כי יתרון האור הוא הבא מן החושך²⁴² כו'.

והשמחה הבאה מביטול הסטרא אחרא היא שמחה גדולה ונעלית הרבה יותר משמחת נפשם של הצדיקים בה' וכו', כמשל היוצא מן השבי וכו'. ועל כך אמרו: "במקום שבעלי תשובה עומדין" וכו', שכן "יתרון האור הוא הבא מן החושך" וכו'.

השמחה בביטול הרע גדולה אפילו משמחת הצדיקים, בדומה לשמחתו של שכוי היוצא לחופשי. חז"ל אומרים שבעלי תשובה עומדים במקום שהצדיקים הגמורים אינם יכולים לעמוד בו, מפני שהאור הבא מתוך החושך מאיר ביתר שאת.

(ואפשר לומר שזהו ע"ד מ"ש כפ' בראשית ע"פ אעשה לו עזר כנגדו^{243, 244} שהעזר נמשך מבחי' כנגדו וזהו גדול יותר מבחי' בעוזרי דמעשה המצות כי בחי' תשובה גבוה יותר שהוא בחי' מאדך.²⁴⁵)

ואפשר לומר שזה על דרך מה שכתוב בפרשת בראשית על הפסוק "אעשה לו עזר כנגדו": שהעזר נמשך מבחינת "כנגדו", וגדול יותר מבחינת "בעוזרי", כלומר מעשה המצוות, שכן בחינת תשובה נעלית יותר, והיא בחינת "בכל מאודך".

רש"י מפרש "עזר כנגדו": העזר יכול לבוא ממה שמתנגד לאדם. עזרה זו, באמצעות תשובה, גדולה מעזרת המצוות, משום שהתשובה באה מ"בכל מאודך" — אהבה שלמעלה ממידה.

וכמ"ש במ"א בענין הראיני את מראיך²⁴⁶ כו' ועמ"ש כפ' מקץ בד"ה ת"ר נר חנוכה^{247, 248} בענין אספה"מ שהיא בחינת מעשה המצות וענין אספשא"מ כו' והיא בחי' העזר הנמשך מבחי' כנגדו דייקא.

וכמו שנכתב במקום אחר בעניין "הראיני את מראיך" וכו'. ועיינו במה שנכתב בפרשת מקץ, במאמר המתחיל "תנו רבנן נר חנוכה", בעניין אספקלריה המאירה, שהיא בחינת מעשה המצוות, ובעניין אספקלריה שאינה מאירה וכו'; והיא בחינת העזר הנמשך מבחינת "כנגדו" דווקא.

הטקסט קושר זאת ל"הראיני את מראיך" ולמאמר על חנוכה. אספקלריה המאירה — הזכוכית הצלולה שדרכה התנבא משה — מקבילה למצוות; אספקלריה שאינה מאירה מקבילה לעזרה הבאה מן הצד המתנגד.

וזהו ואני אראה בשונאי דייקא וכמ"ש בד"ה אוסרי לגפן^{250, 249} בענין סותה כו' וגם י"ל כי ישלח עזרן מקדש²⁵¹

וזהו "ואני אראה בשונאי" דווקא, וכמו שנכתב במאמר המתחיל "אוסרי לגפן", בענין "סותה" וכו'. ועוד אפשר לומר כי "ישלח עזרן מקודש",

זו הסיבה שהפסוק אומר "ואני אראה" דווקא "בשונאי". לאחר מכן אדמו"ר הזקן מבחין בין שני פסוקים העוסקים בעזרה, ומתחיל בעזרה "מקודש".

הנה קדש הוא ח"ע²⁵² דאורייתא מחכמה נפקת זהו העזר הנמשך על ידי מעשה המצות שהם בחינת רצון העליון המלוכש בח"ע כו' אבל מאין יבא עזרי²⁵³ היינו מבחינת רצון העליון מה שלמעלה מהחכמה כמ"ש והחכמה מאין תמצא²⁵⁴

הנה קודש הוא חכמה עילאה, שהרי "אורייתא מחכמה נפקת". זהו העזר הנמשך על ידי מעשה המצוות, שהן בחינת הרצון העליון המלוכש בחכמה עילאה וכו'. אבל "מאין יבוא עזרי" הוא מבחינת הרצון העליון שלמעלה מחכמה, כמו שכתוב "והחכמה מאין תמצא".

קודש הוא חכמה עילאה, שממנה יוצאת התורה; לכן העזרה "מקודש" היא עזרת המצוות — רצונו של ה' המלוכש בחכמה. העזרה "מאין" באה מן הרצון שלמעלה מחכמה, כפי שנאמר: "והחכמה מאין תמצא".

וזהו הנמשך ע"י תשובה כו' ולכן נאמר ע"ז אשא עיני כו' בחי' ואני אראה כו' וז"ש ג"כ מעם ה' עושה שמים וארץ²⁵⁵ דאיתא בפרדס בעה"כ ערך סיעתא דשמיא^{256, 257, 258}

וזהו הנמשך על ידי תשובה וכו'. ולכן נאמר על כך "אשא עיני" וכו', בחינת "ואני אראה" וכו'. וזהו גם מה שנאמר "מעם ה' עושה שמים וארץ", שהרי מובא בפרדס, בערכי הכינויים, בערך "סיעתא דשמיא",

עזרה נעלית זו נמשכת באמצעות תשובה. המזמור פותח ב"אשא עיני", בדומה ל"ואני אראה". בהמשך נאמר "עזרי מעם ה' עושה שמים וארץ", והפרדס מגדיר את המונח "סיעתא דשמיא".

שהוא הסיוע ששרש המשכתו מהמדות עליונות והחכמה משא"כ בחי' מאין יבא עזרי זהו מבחינת שלמעלה מבחי' שמים וזהו עושה שמים וארץ כו' וע' מ"ש ע"פ כי אתה נרי²⁵⁹ הוי' והוי' יגיה חשכי.

שהיא הסיוע שהמשכתו מושרשת במדות העליונות ובחכמה. לא כן בחינת "מאין יבוא עזרי", שהיא מדרגה שלמעלה מבחינת "שמים"; וזהו "עושה שמים וארץ" וכו'. ועיינו במה שנכתב על הפסוק "כי אתה נרי הוי' והוי' יגיה חשכי"

לפי הפרדס, סיעתא דשמיא באה מן המדות העליונות ומן החכמה — "שמים". העזרה "מאין" באה מדרגה שלמעלה מ"שמים", ממי שעושה את השמים עצמם. אותו צמד מופיע בפסוק "כי אתה נרי הוי' והוי' יגיה חשכי".

דזהו כענין הנ"ל דכי אתה נרי הוי' זהו כענין הוי' לי בעוזרי ומ"ש והוי' יגיה חשכי זהו כענין מאין יבוא עזרי ועו"ל בזה לפמ"ש דבחי העזר הוא להיות כנס"י עם הקב"ה פנים בפנים ומבואר בזח"ג ס"פ אחרי²⁶⁰

שזהו כענין האמור לעיל: "כי אתה נרי הוי'" הוא כענין "הוי' לי בעוזרי", ואילו "והוי' יגיה חשכי" הוא כענין "מאין יבוא עזרי". ועוד אפשר לומר בזה, על פי מה שנתבאר לעיל, שבחינת העזר היא כדי שכנסת ישראל תהיה עם הקדוש ברוך הוא פנים בפנים; ומבואר בזה חלק ג, סוף פרשת אחרי

"אתה נרי" מקביל לעזרת המצוות, ואילו "יגיה חשכי" מקביל לעזרה הנעלית יותר, ההופכת את החושך. ומכיוון שעזר פירושו ייחוד פנים בפנים, הוזהר מבחין בין שני ייחודים.

(ד' ע"ז ע"ב)²⁶¹ דחיבור וייחוד בחי' ו"ה הוא ע"י בחי' חסד אבל חבור וייחוד י"ה לא תליא חיבורא דילהון בחסד

שהחיבור והייחוד של בחינת ו"ה נעשים באמצעות בחינת חסד, אבל חיבור וייחוד י"ה "אינם תלויים בחסד, (דף ע"ז ע"ב)

ייחוד ו"ה — ז"א ומלכות, האותיות התחתונות של שם הוי' — תלוי בחסד; ואילו ייחוד י"ה — חכמה ובינה, האותיות העליונות — אינו תלוי בחסד.

אלא במזלא תליא כו' ועמ"ש בענין ב' יחודים אלו ע"פ אלה פקודי המשכן²⁶² משכן העדות.²⁶³

(.אלא במזלא תליא" וכו'. ועיינו במה שנכתב בענין שני הייחודים האלה על הפסוק "אלה פקודי המשכן משכן העדות")

הדבר תלוי במזלא, השפעה שמדרגתה למעלה מן הספירות המסודרות. הטקסט מפנה למאמר על פקודי, העוסק בשני הייחודים

29 וזהו עצמו ענין ב' בחי' עזר הנ"ל כי הוי' לי בעוזרי²⁶⁴ זהו ענין סייעתא דשמיא שההמשכה מבחי' חסד

עליון להיות פב"פ ע"ד יחוד ו"ה אכן

וזה עצמו ענין שתי בחינות העזר שנזכרו לעיל: "הוי' לי בעוזרי" הוא ענין סייעתא דשמיא, שבה ההמשכה היא מבחינת חסד עליון, כדי להיות פנים בפנים, בדומה לייחוד ו"ה. אולם

כעת שני סוגי העזרה מקבילים לשני הייחודים. "הוי' לי בעוזרי" הוא סייעתא דשמיא רגילה, הנמשכת מחסד עליון ומייחדת את ו"ה פנים בפנים.

מאין יבא עזרי²⁶⁵ זהו בחי' מזלא מה שלמעלה מסדר ההשתלשלות להיות נמשך משם ג"כ בבחי' ו"ה והיינו כמו בשבת שאז עולים זו"נ במקום או"א ממש.

"מאין יבוא עזרי" הוא בחינת מזלא, שלמעלה מסדר ההשתלשלות, שממנה נמשך גם כן בבחינת ו"ה. והיינו כמו בשבת, שאז ז"א ונוקבא עולים ממש למקום אבא ואמא

"מאין יבוא עזרי" הוא המזלא, שלמעלה מכל סדר העולמות, הנמשך גם אל ו"ה. כך נעשה בכל שבת, כאשר ז"א ונוקבא עולים למקומם של אבא ואמא — חכמה ובינה.

30 ומקבלים גם כן מבחי' מזלא כוי ועד"ז נאמר לעתיד ביום ההוא²⁶⁶ יהיה שגם ו"ה יהיו בבחי' ומדרגת י"ה.

ומקבלים גם כן מבחינת מזלא וכו'. ועל דרך זה נאמר על העתיד: "ביום ההוא יהיה", שגם ו"ה יהיו בבחינה ובמדרגה של י"ה.

בשבת התצורות התחתונות מקבלות מן המזלא. בעתיד מצב זה יהיה קבוע: "ביום ההוא יהיה ה' אחד" פירושו שהאותיות התחתונות של שם הוי', ו"ה, יהיו במדרגת האותיות העליונות, י"ה.

ועיין בפע"ח שער הק"ש ס"פ כ"ז בכוונת עזרת אבותינו וז"ל עזרת הוא סוד הורדת היכל ק"ק למטה בהיכל הרצון

ועיינו בפרי עץ חיים, שער קריאת שמע, סוף פרק כ"ז, בכוונת "עזרת אבותינו", וזה לשונו: "עזרת היא סוד הורדת היכל קודש הקודשים למטה, להיכל הרצון,

אדמו"ר הזקן מצטט את פרי עץ חיים של האריז"ל על הברכה שלאחר קריאת שמע, המתחילה "עזרת אבותינו": המילה "עזרת" מציינת את הורדת היכל קודש הקודשים אל היכל הרצון.

והוא נקרא עזרת אבותינו ושם אנו אומרים ג"כ ד' פעמים אמת כי שם גנוזים ד' ראשונות דז"א עכ"ל:

והוא נקרא "עזרת אבותינו", ושם אנו אומרים גם 'אמת' ארבע פעמים, כי שם גנוזות ארבע הראשונות דז"א". עד כאן לשונו.

באותו קטע בתפילה אומרים "אמת" ארבע פעמים, משום ששם גנוזות ארבע הספירות הראשונות של ז"א. כך המילה "עזרה" בתפילה מתייחסת להשפעה הנמשכת מן המדרגה העליונה ביותר.

קטע 8 • 311-37

סיכום

31 קיצור מהדרוש ע"פ הוי' לי בעוזרי

תקציר המאמר על הפסוק "הוי' לי בעוזרי"

כותרת: להלן תקציר קצר של המאמר כולו, לפי סדר חלקיו.

32 נודע כי הקב"ה ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין. ממלא כל עלמין הוא מבחי' מלכותך מלכות כל עולמים²⁶⁷ בחי' שם ואור וא"ס ב"ה עצמו קדוש ומובדל וזהו בחי' סובב כל עלמין.

ידוע שהקב"ה ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין. "ממלא כל עלמין" הוא מבחינת "מלכותך מלכות כל עולמים" — בחינת שם ואור; ואילו אין סוף ברוך הוא עצמו קדוש ומובדל, וזוהי בחינת "סובב כל עלמין".

תקציר סעיף 1: ה' מחיה את העולמות באמצעות מלכותו, שהיא בחינת "שם" וקין אור, ואילו הוא עצמו נעלה מהם. הפסוק "מלכותך מלכות כל עולמים" מלמד שחיות העולמות נמשכת ממלכות.

ולכן ואהבת את²⁶⁸ הוי' שיהיה גילוי סובב כל עלמין שיהיה נתפס בכל לבבך עמ"ש בד"ה ואתחנן. וזהו נקרא יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה:

ולכן "ואהבת את הוי'" — שיהיה גילוי של סובב כל עלמין, באופן שייקלט "בכל לבבך"; ראו מה שכתוב במאמר ד"ה "ואתחנן". וזה נקרא יחוד הקב"ה ושכינתו.

הציווי לאהוב את ה' פירושו להמשיך את האור הנעלה ממנו אל תוך הלב; זהו יחוד הקב"ה ושכינתו.

33 (ב) ועכשיו נקרא כנסת ישראל עקרה שפולטת ההשפעה. והיינו מחמת הגוף ונפש הבהמית ולכן צ"ל

למען דעת כל עמי²⁶⁹ הארץ: (ג) והיינו ביום השמיני עצרת לשון קליטה ע"י

וכעת נקראת כנסת ישראל "עקרה", שפולטת את ההשפעה. הדבר נובע מן הגוף ומן נפש הבהמית, ולכן צריך להיות "למען" (ב) דעת כל עמי הארץ". (ג) וזהו "ביום השמיני עצרת" — לשון קליטה; באמצעות

תקציר סעיפים 2-3: בזמן הגלות ישראל הם בבחינת "עקרה", שאינה מסוגלת לקלוט את ההשפעה האלוקית, בגלל הגוף ונפש הבהמית; יש לשבור את כוחם באמצעות הדעת. בשמיני עצרת ההשפעה "נקלטת" ונשמרת.

כי ביום השמיני בחי' בינה אם הבנים שמחה²⁷⁰ שמתחבר הבחי' והמדרגה העליונה דלא זוד מחבבה עד שקראה אמי²⁷¹ ומאיר בבחי' ומדרגת שקראה בתי

העובדה שהיום השמיני הוא בחינת בינה, "אם הבנים שמחה", שבה מתחברת הבחינה והמדרגה העליונה של "לא זוד מחבבה עד", שקראה אמי", ומאירה בבחינה ובמדרגה של "קראה בתי"

היום השמיני הוא בינה, האם השמחה. במדרש נאמר שהי' קרא לישראל תחילה "בתי", אחר כך "אחותי" ולבסוף "אמי"; בשמיני עצרת המדרגה העליונה, "אמי", מאירה במדרגה התחתונה, "בתי"

שהיא בחי' הנשמה המתלבשת בגוף עמ"ש בד"ה שיר השירים בענין ב' בחי' כלה ומשם נמשך הכח להיות קליטה.²⁷²

שהיא בחינת הנשמה המתלבשת בגוף (ראו מה שכתוב במאמר ד"ה "שיר השירים" בעניין שתי בחינות של כלה); ומשם נמשך הכוח שתהיה קליטה.

"בתי" היא הנשמה כפי שהיא מלוכשת בגוף. כאן מופנה הקורא למאמר העוסק בשתי בחינות של "כלה" בשיר השירים. יחוד זה נותן את הכוח לקלוט את האור.

34 והיינו כי ענין השמחה הוא גילוי ההעלם ולכן מועדים לשמחה והיינו ע"י כי בנהר היוצא מעדן

יעברו²⁷³ בכל רגל מהשלשה רגלים

וזהו משום ששמחה היא גילוי של מה שהיה בהעלם; לכן נאמר על המועדים שהם "מועדים לשמחה". הדבר הוא מפני שבכל אחד משלושת הרגלים עוברים בנהר היוצא מעדן;

המשך תקציר סעיף 3: שמחה מגלה את מה שהיה בהעלם, ובכל אחד משלושת הרגלים הנשמות "עוברים בנהר" היוצא מעדן, היא בינה.

ולכן שם נשמחה בו משא"כ בכל השנה הוא שלח תשלח את האם²⁷⁴ לפי שהיא עלמא דאתכסיא ובסוכות זמן שמחתנו ב' שמחות ישמח ה' במעשיו וישמח ישראל בעושיו²⁷⁵ ובסוכות הוא בבחי' מקיף ובשמע"צ מאיר בבחי' פנימי: (ד)

ולכן שם נשמחה בו". לעומת זאת, בכל השנה נאמר "שלח תשלח את האם", משום שהיא העולם המכוסה. ובסוכות, "זמן שמחתנו", יש שתי שמחות: "ישמח ה' במעשיו" ו"ישמח ישראל בעושיו"; בסוכות הדבר הוא בבחינת מקיף, ובשמיני עצרת הוא מאיר בבחינת פנימי. (ד)

לכן במועדים "נשמחה בו", ואילו במשך השנה ה"אם" נשלחת, שכן היא העולם המכוסה. בסוכות שתי השמחות מאירות כאור מקיף, ובשמיני עצרת הן מאירות בפנימיות. כאן מתחיל סעיף 4

ועיקר פי' ישמח ה' במעשיו קאי על לעתיד לבא שלכן אז יאמרו ליצחק שהוא לשון צחוק

, והעיקר בפירוש "ישמח ה' במעשיו" הוא שהפסוק מתייחס לעתיד לבוא; לכן אז יאמרו ליצחק, שמשמעות שמו היא צחוק

...תקציר סעיף 4: "ישמח ה' במעשיו" מתייחס בעיקר לעתיד לבוא, כאשר ישראל יאמרו ליצחק (מלשון צחוק)

כי אתה אבינו²⁷⁶ התגלות פנימית אבא שהוא פנימית עתיק. ומגילוי זה יומשכו נשמות חדשות וכ"ז נמשך ע"י במעשיו בירור העשייה אף עשיתיו.^{277, 278}

"כי אתה אבינו" — גילוי הפנימיות של אבא, שהיא פנימיות עתיק. מגילוי זה יימשכו נשמות חדשות. וכל זה נמשך באמצעות "במעשיו" — בירור עולם העשייה, "אף עשיתיו"

"כי אתה אבינו" פירושו שתתגלה פנימיות אבא (חכמה), שהיא פנימיות עתיק, וכתוצאה מכך יימשכו נשמות חדשות; כל זה נעשה... באמצעות בירור עולם העשייה, "אף עשיתיו"

35 וזהו השמחה המתגלה מלמעלה למטה בבחינת לא זו מחבבה עד שקראה אמי.²⁷⁹ והשמחה שמלמטה למעלה ישמח ישראל בעושיו²⁸⁰ פי' בעושיו היינו במקור ושורש הנשמות ששרשה מבחי' ומדרגות עליונות דבחי' כח"ב

וזוהי השמחה המתגלה מלמעלה למטה, בבחינת "לא זו מחבבה עד שקראה אמי". והשמחה מלמטה למעלה היא "ישמח ישראל בעושיו": "בעושיו" פירושו מקורן ושורשן של הנשמות, ששורשן במדרגות העליונות של כתר, חכמה ובינה

המשך תקציר סעיף 4: השמחה מלמעלה היא בינה, בבחינת "אמי", המאירה כלפי מטה. שמחת ישראל ב"עושיו" מגיעה לשורש הנשמות שבכתר, חכמה ובינה

וזוהו נעשה אדם²⁸¹ וע"ז נמשך שישמח ה' במעשיו שהוא גילוי מלמעלה משורש ומקור הנשמות ומתחברין ב' השמחות

וזוהו "נעשה אדם". ועל ידי כך נמשך "ישמח ה' במעשיו", שהוא גילוי שלמעלה משורש הנשמות ומקורן; ושתי השמחות מתחברות.

שורש זה נרמז ב"נעשה אדם". שמחת ישראל ממשיכה את שמחת ה' במעשיו, שמקורה למעלה אף משורש זה, ושתי השמחות מתחברות

לכן אז ימלא שחוק פינו²⁸² שחוק הוא בחשבון ב' פעמים אור ובחשבון אור אין סוף כמ"ש במ"א.

ולכן "אז ימלא שחוק פינו": "שחוק" בגימטריה פעמיים "אור", וכן "מקור חיים", וכן אור אין סוף, כפי שכתוב במקום אחר.

לכן "אז ימלא שחוק פינו": ערכה המספרי של המילה "שחוק" הוא 414, כמו פעמיים "אור" (207), כמו "מקור חיים" וכמו אור אין סוף. הצחוק שלעתיד לבוא הוא גילוי אור אין סוף.

וכתיב כל האזרח בישראל ישבו בסוכות²⁸³ שבסוכות זמן שמחתנו מאיר הארה משני בחי' שמחה הנ"ל ובפרט בשמע"צ. ועי"ז נמשך הכח שלא יסתירו הגוף ונה" מהיו' בחי' קליטה:

ונאמר "כל האזרח בישראל ישבו בסוכות", שכן בסוכות, "זמן שמחתנו", מאירה הארה משתי בחינות השמחה האמורות, ובמיוחד בשמיני עצרת. ועל ידי כך נמשך הכוח שהגוף ונפש הבהמית לא יסתירו, ותהיה בחינת קליטה

בסוכות מאירות שתי השמחות, ובמיוחד בשמיני עצרת. הדבר מעניק את הכוח להתגבר על ההסתר שמציבים הגוף ונפש הבהמית, כדי שהאור ייקלט.

36 (ה) וכי' נמשך ומתגלה בסוכות ושמע"צ עי' העבודה בכל השנה. האור כי טוב לגנוז²⁸⁴ בתורה ומצות רמ"ח פקודין דאיןון רמ"ח אברים דמלכא

כל זה נמשך ומתגלה בסוכות ובשמיני עצרת באמצעות העבודה במשך השנה: האור שעליו נאמר "כי טוב", טוב לגנוז אותו (ה) בתורה ובמצות, רמ"ח פקודין, שהן רמ"ח איברין דמלכא.

תקציר סעיף 5: מה שמתגלה בסוכות ובשמיני עצרת נקנה בעבודה במשך שנה שלמה. האור "כי טוב" נגנוז ב-248 מצוות עשה, שהן "איברי המלך".

ולכן עי"ז וישמחו בך ישראל מקדשי שמך וזהו הבא לטהר לזכך מדת מלכות מסייעין לו המצות ופי' לטהר שלא יהיה יניקת החיצונים היכלות הקליפות שהן שרש היצה"ר

ולכן על ידי כך "וישמחו בך ישראל מקדשי שמך". וזהו "הבא לטהר" — לזכך את מידת מלכות; "מסייעין לו" — המצוות. ופירוש "לטהר" הוא שלא תהיה יניקה לכוחות החיצוניים, להיכלות הקליפות, שהם שורש היצר הרע.

כך ישראל, המקדשים את שם ה' באמצעות המצוות, שמחים בו. "הבא לטהר" פירושו לזכך את מלכות, והמצוות הן המסייעות לו; "לטהר" פירושו לנתק את היניקה של הקליפות, שורש היצר הרע.

וזהו מי יתן טהור מטמא²⁸⁵ לפני הוי' תטהרו יראת ה' טהורה. ועמ"ש ע"פ ועשית ציץ זהב טהור: 286, 287, 288

וזהו "מי יתן טהור מטמא", "לפני הוי' תטהרו", "יראת הוי' טהורה". וראו מה שכתוב על הפסוק "ועשית ציץ זהב טהור"

הפסוקים על הטהרה מסכמים את הדברים: טהור היוצא מטמא, טהרת יום הכיפורים ו"יראת הוי' טהורה". כאן מופנית שוב תשומת הלב למאמר על הציץ מזהב טהור.

37 (ו) וזהו הו"י לי להיות נקלט שם הו"י בתוכיות ופנימית הלב הוא בעוזרי שהם המצות.

וזהו הו"י ל"י: ששם הו"י ייקלט בפנימיות ובעומק הפנימי של הלב; הדבר נעשה באמצעות "עוזרי" — המצוות (ו).

סיכום סעיף 6: "הו"י ל"י פירושו ששם ה' נקלט בעומק הפנימי של הלב, והדבר נעשה באמצעות ה"עוזרים" — המצוות

ועזר זהו ענין סמוכים לעד²⁸⁹ בחינת פכ"פ בחי' לך אמר לבי בקשו פני²⁹⁰ הוא ע"י את פניך הו"י אבקש דהיינו ע"י המצות בד"ה כי תצא²⁹¹ כו' ונתנו ה' אלקיך כו'.

ו"עזר" הוא ענין "סמוכים לעד", בחינת פנים בפנים, בחינת "לך אמר לבי, בקשו פני"; הדבר נעשה באמצעות "את פניך הו"י אבקש", כלומר, באמצעות המצוות (במאמר המתחיל "כי תצא" וכו', "ונתנו ה' אלקיך" וכו').

"עזר" פירושו להיות "סמוכים" פנים בפנים. הלב אומר "בקשו פני", ופני ה' מתבקשים באמצעות המצוות, כפי שמבואר במאמר על "כי תצא [למלחמה]".

ואני אראה הוא ע"י בשונאי דהיינו היצה"ר כשנעשה בחי' אתהפכא מחשוכא לנהורא וזהו העזר הנמשך מבחינת כנגדו.

ו"ואני אראה" הוא באמצעות "בשונאי", כלומר, היצר הרע, כאשר הוא נעשה בבחינת הפיכת חושך לאור; וזהו העזר שנמשך מבחינת "כנגדו".

"ואני אראה" נעשה באמצעות "בשונאי" — היצר הרע עצמו, שנהפך מחושך לאור; זהו העזר שבא "כנגדו".

וזהו ישלח עזרך מקדש²⁹² דהיינו ע"י אשר קדשנו במצותיו. ובחי' מאין יבא עזרי²⁹³ ודהיינו ע"י התשובה עמ"ש בד"ה האזינו השמים:²⁹⁴

וזהו "ישלח עזרך מקדש", כלומר, באמצעות "אשר קדשנו במצותיו". ובחינת "מאין יבא עזרי" היא באמצעות התשובה; ראו מה שנכתב במאמר המתחיל "האזינו השמים".

העזר "מקדש" בא באמצעות המצוות, "אשר קדשנו"; והעזר "מאין" בא באמצעות התשובה, כפי שמבואר במאמר על האזינו

בעבודה

המאמר עצמו מלמד את הלקח: תכלית כל שנות חייו של האדם היא להמשיך אלוקות אל הלב מדי יום, מעט מעט, עד שהלב יפנה כולו אל ה'. הדבר נעשה באמצעות המצוות המקומות מתוך כוונת הלב להידבק בה', כשהשמחה שבהן נסתרת במשך כל השנה; ומעבר לכך, באמצעות תשובה, שהופכת את היצר הרע עצמו לאור ומביאה שמחה גדולה מזו של הצדיקים.

שאלות לשיחה

1. מדוע מדמה אדמו"ר הזקן את המלכות לשמו של אדם, ומה הדבר מלמד על האופן שבו העולם מתקיים לפני ה'?
2. מה ההבדל בין אור המקיף את האדם, כמו הסוכה, לבין אור שנקלט בפנימיות, כמו בשמיני עצרת? היכן אפשר לראות את שניהם בעבודתך?
3. מדוע שמחת הבינה צריכה להישאר נסתרת במצוות במשך השנה ("שלח את האם"), אך להתגלות ברגלים?
4. כיצד ייתכן ששמחתו של ה' עצמו, גילוי מעצמותו הפנימית ביותר, נגרמת ממעשי האדם?
5. מה הופך את העזרה שבאה באמצעות תשובה ו"אויביו" של האדם לגדולה מן העזרה של המצוות?

הערות

פסקה 1

ה' לי בעוזרי

ההערה מתארכת את המאמר לשנת תקס"ה (1804-05) ומציינת שהעתקת אדמו"ר האמצעי ממנו נדפסה שם. זהו תיעוד נוסף של אותו מאמר

הערות קה"ת

משנת תקס"ה, הנחת כ"ק אדמו"ר האמצעי נדפס בסה"מ תקס"ד ע' רכט. בלי הגהות בתו"א לעמבערג תרי"א כט, ב. ביאור נדפס באוה"ת שמע"צ איתתכו. איתתכו. וראה סה"מ תקס"ד שם. מאמר זה מובא בביאורו"ז להצ"צ כרך ב ע' תתיט, ומציין שהמאמר הוא הנחת הרי"ל, ושם מציין גם לביאור הנדפס באוה"ת דברים ע' איתתכו. הנחה ממאמר אדה"א משנת תקע"ח נדפס במאמרי אדה"א הנחות תקע"ז ע' שסד. ובארוכה יותר במאמרי אדה"א דברים ע' איתקב מיוסדים על מאמר זה.

ה' לי בעוזרי

הפסוק מהלל שעליו בנוי המאמר כולו; גם "עוזרים" בלשון רבים וגם "ואני אראה בשנאי" מוסברים בהמשך כשתי דרכי סיוע

תהילים קי"ח: Psalms 118:7

ה' לי בעוזרי ואני אראה בשנאי:

The L-RD is for me as my helper; And I shall gaze upon them that hate me.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערות קה"ת

תהלים קיח, ז.

דמשמע שיש עוזרים אחרים

ההערה מצטטת את הנוסח שם: "בעוזרי לשון רבים, משמע שיש הרבה עוזרים", המנסח את השאלה במפורש יותר

הערות קה"ת

"בעוזרי לשון רבים דמשמע שיש הרבה עוזרים" — הנחות תקע"ז ע' שסד.

הבא לטהר . . לטהר את אחרים

הגמרא מלמדת שמי שבא להיטהר מסייעים לו מלמעלה. המאמר שואל על לשון הרבים "מסייעין" ועל הפועל היוצא "לטהר"

יומא ל"ח בסבב Yoma 38b

הערות קה"ת

יומא לח, ב וש"נ (ובשבת קד, א: ליטהר). וראה בהנסמן בהמ"מ לס' מאמרי אדה"ז — ענינים לע' שט.

והל"ל ליטהר

הערות קה"ת מציינת שבנוסח המקביל בשבת נאמר "ליטהר", כלומר להיטהר, דבר שמחדד את השאלה על הנוסח ביומא

שבת ק"ד א: Shabbat 104a:13

אמר לו: אי"ל ב"ם ג"ן ד"ס — להיכן אוליצו, לגן הדס. הי"ע ו"ף — אָמר גִּיתָנָם לִפְנֵי הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא: רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, עֲיָף אֲנִכִּי. וז"ץ ח"ק — הִלְלוּ זִרְעוֹ שֶׁל יִצְחָק. ט"ר י"ש כ"ת — טר יֵשׁ לִי כִּיתוּת כִּיתוּת שֶׁל אוֹמוֹת הָעוֹלָם שֶׁאֵינִי נוֹתֵן לָהֶן.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

אך הנה נודע . . ממכ"ע

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערות קה"ת

ראה להלן בהוספות להערות וצינונים.

אם צדקת מה תתן לו

אליהוא אומר לאיוב שצדקתו של אדם אינה נותנת לה' דבר; אדמו"ר הזקן משתמש בכך כדי להראות שה' אינו מושפע מן העולמות כפי שהנשמה מושפעת מגופה

איוב ל"ה: Job 35:7

אם־צִדְקָתְךָ מִה־תִּתֶּנִּי לוֹ אוֹ מִה־מִּדְּךָ יִקַּח:

If thou be righteous, what givest thou Him? Or what receiveth He of thy hand?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערות קה"ת

איוב לה, ז.

אני ה' לא שנית

"אני הוי' לא שנית": הבריאה אינה מחוללת שינוי בה' עצמו

מלאכי ג': Malachi 3:6

כִּי אֲנִי ה' לֹא שֹׁנֵיתִי וְאַתֶּם בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לֹא כִלִיתֶם:

For I the L-RD change not; and ye, O sons of Jacob, are not consumed.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערות קה"ת

מלאכי ג, ו.

שמע ישראל ה"א ה' אחד

קריאת שמע, המתפרשת כקריאה להפנים את אחדות ה'

דברים ו': Deuteronomy 6:4

שִׁמְעוּ יִשְׂרָאֵל הָאֵלֵינוּ הָאֶחָד: Havayah אֱלֹהֵינוּ אֶחָד:

HEAR, O ISRAEL: THE L-RD OUR GOD, THE L-RD IS ONE.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערות קה"ת

דברים ו, ד.

אחד . . שהו' רקיעים . . ודי' רוחות

הגמרא דנה בהארכת המילה "אחד" בעת קבלת מלכות ה' על השמים והארץ ועל ארבע רוחות העולם; הערת קה"ת מוסיפה שפירוש אותיות "אחד" מובא בספרי הלכה, בסמ"ק המצוטט בבית יוסף

ברכות י"ג ב: Berakhot 13b:13-14

תנו רבנן: "שמע ישראל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד" — עד כאן צריכה כְּוִנוֹת הַלֵּב, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. אָמַר רַבָּא: הִלָּכָה בְּרַבִּי מֵאִיר. תִּנְיָא סוּמְכוּס אוֹמַר: כָּל הַמְּאָרִיךְ בְּ"אֶחָד", מְאָרִיכִין לוֹ יָמָיו וְשָׁנוּתָיו. אָמַר רַב אֶחָא בַר יַעֲקֹב: וּבְדִלָּתָא. אָמַר רַב אֲשִׁי: וּבְלִבְדָּ שְׁלֹא יִחַטּוּף בְּחִית.

Our Rabbis have taught : "Hear, O Israel, the L-rd our G-d, the L-rd is one" (Deut. vi. 4) — up to here Kawwanah is required. These are the words of R. Meir. Raba said : The Halakah is in accord with R. Meir. There is a teaching : Symmachus says : Whoever prolongs the pronunciation of

the word ehad "one," his days and years are prolonged for him. Rab Aha b. Jacob said : Especially the letter D. Rab Ashe said: Only he must not slur over the letter ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)
הערת קה"ת

סמ"ק הובא בב"י או"ח סי' ס"א. וראה ברכות יג, ב.

11 שהי הוא ושמו בלבד

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

ראה פדר"א פ"ג.

12 שהיה הוא ושמו בלבד

המדרש אומר שלפני שנברא העולם היו רק הקב"ה ושמו

פרקי דרבי אליעזר ג'כ"ב: Pirkei DeRabbi Eliezer 3:2

עד שלא נברא העולם, היה הקדוש ברוך הוא ושמו הגדול בלבד, ועלה במחשבה לברא את העולם, והיה מחריט את העולם לפניו ולא היה עומד. מושלו משל, למה הדבר דומה? למלך שהוא רוצה לבנות פלטרים שלו, אם אינו מחריט בארץ יסודותיו ומוכאיו ומוצאיו, אינו מתחיל לבנות, כך הקדוש ברוך הוא החריט לפניו את העולם ולא היה עומד עד שכרא את התשובה.

Before the world was created, the Holy One, blessed be He, with His Name alone existed, and the thought arose in Him to create the world. He began to trace (the foundations of) the world before Himself, but it would not stand. They told a parable, To what is the matter like? To a king who wishes to build a palace for himself. If he had not traced in the earth its foundations, its exits and its entrances, he does not begin to build. Likewise the Holy One, blessed be ...

Pirke DeRabbi Eliezer, Sefaria Vocalized Edition (Public Domain) • Pirke de Rabbi Eliezer, trans. Rabbi Gerald Friedlander, London, 1916 (Public Domain)

13 בטל רצונך

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

אבות ב, ד.

14 בטל רצונך מפני

"בטל רצונך מפני רצונו": אדמו"ר הזקן משתמש בכך כדי להגדיר מה פירוש שהי יהיה "אלקיך"

משנה אבות ב'ד: Pirkei Avot 2:4

הוא היה אומר, עשה רצונו כרצונה, כדי שיעשה רצונה כרצונו. בטל רצונה מפני רצונו, כדי שיבטל רצון אחרים מפני רצונה. הלל אומר, אל תפרש מן הצבור, ואל תאמין בעצמך עד יום מותך, ואל תדין את חברך עד שתגיע למקומו, ואל תאמר דבר שאי אפשר לשמע, שסופו להשמע. ואל תאמר לך שאפנה אשנה, שמא לא תפנה:

He used to say: do His will as though it were your will, so that He will do your will as though it were His. Set aside your will in the face of His will, so that he may set aside the will of others for the sake of your will. Hillel said: do not separate yourself from the community, Do not trust in yourself until the day of your death, Do not judge your fellow man until you have reached his place. Do not say something that cannot be ...

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

15 את הטפל

למילים האלה Sukkah 6a הערת קה"ת מפנה ל

סוכה ו' Sukkah 6a

הערת קה"ת

ראה סוכה ו, א. ובכ"מ.

16 וזה כל האדם

קהלת מסכם שיראת ה' ושמירת מצוותיו הן "כל האדם"; כאן הדברים מגדירים את תכלית בריאתו של האדם.

קהלת י"ב:13 Ecclesiastes 12:13

סוף דבר הכל נשמע את־האלקים ירא ואת־מצותיו שמור כי־זה כל־הָאָדָם:

The end of the matter, all having been heard: fear G-d, and keep His commandments; for this is the whole man.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

17 ימי שנותינו בהם שבעים שנה

משך חיי האדם, שכולו ניתן כדי להמשיך אלקות אל תוך הלב

תהילים צ"י:10 Psalms 90:10

יְמֵי־שְׁנוֹתֵינוּ כִּהֶם שְׁבַעִים שָׁנָה וְאִם בְּגִבּוֹרֹת שְׁמוֹנִים שָׁנָה וְרַחֲבִים עָמָל וְאָנֹן כִּי־גֵז חַיִּשׁ וְנִצָּפָה:

The days of our years are threescore years and ten, Or even by reason of strength fourscore years; Yet is their pride but travail and vanity; For it is speedily gone, and we fly away.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים צ, י.

18 הנשמה אי"צ תיקון לעצמה

תניא, פרק לו, מסביר ששלמות ימות המשיח תלויה בעבודתנו כעת: כל מצווה ממשיכה את אור אין סוף אל דברים גשמיים שהיו נתונים תחת קליפת נוגה. משום כך יורדת הנשמה לעולם — לא כדי לתקן את עצמה, אלא כדי לזכך את הגוף ואת העולם.

תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים 37:18 Tanya, Likkutei Amarim

וכמו שכתוב [בעץ חיים שער כ"ו], כי הנשמה עצמה אינה צריכה תיקון קלל כ"ו, ולא הוצרכה להתלבש בעולם הזה וכ"ו, רק להמשיך אור לתקנה כ"ו, והוא ממש דוגמת סוד גלות השכינה, לקרר ניצוצין וכ"ו.

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ע"ח שכ"ו. תניא פל"ז.

2 מסקה

19 האפריון של שלמה המלך, "תוכו רצוף אהבה"; המדרש מפרש זאת כהשראת השכינה בתוכו

שיר השירים ג'י:10 Song of Songs 3:10

עמודיו עשה כסף רפידתו זהב מרכבו ארגמן תוכו רצוף אהבה מכנות ירושלם:

He made the pillars thereof of silver, The top thereof of gold, The seat of it of purple, The inside thereof being inlaid with love, From the daughters of Jerusalem.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

20 ואהבת את הוי' אלקיך

מצוות אהבת ה', שהמדרש קושר ל"תוכו רצון אהבה".

דברים ו':Deuteronomy 6:5

וְאַהֲבַתְּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל-לִבְּךָ וּבְכָל-נַפְשְׁךָ וּבְכָל-מְאֹדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

21 שם שמים מתאהב

הגמרא דורשת את "ואהבת את הוי' אלקיך" כ"שיהא שם שמים מתאהב על ידך".

יוםא פ"ו א"י:Yoma 86a:12b

אב"י אמר, כדתנא: "ואהבת את ה' אלקיך", שיהא שם שמים מתאהב על ידך. שיהא קורא ושונה ומשמש תלמידי חכמים, ויהא משאו ומתנו בנחת עם הבריות, מה הבריות אומרות עליו — אשרי אביו שלמדו תורה, אשרי רבו שלמדו תורה. אוי להם לבריות שלא למדו תורה, פלוני שלמדו תורה — ראו כמה נאים דרכיו, כמה מתוקנים מעשיו. עליו הכתוב אומר: "ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

יומא פו, א.

פסקה 3**22 בזמן שאין בה"מ קיים**

ההערה אומרת שקטע מכאן ואילך מובא בתורה על ראש השנה.

הערת קה"ת

קטע מכאן באוה"ת ר"ה ע' א"שכג.

23 רני עקרה לא ילדה

קריאתו של ישעיהו ל"עקרה לא ילדה" לשיר, המיושמת כאן על כנסת ישראל בגלות.

ישעיהו נ"ד:Isaiah 54:1א

רְנִי עֲקֵרָה לֹא יִלְדָּה פִּצְחִי רְנָה וְצִחְלִי לֹא-חָלָה כִּי-רַבִּים בְּנֵי-שׁוֹמְמָה מִבְּנֵי כְּעוֹלָה אָמַר ה'

Sing, O barren, thou that didst not bear, Break forth into singing, and cry aloud, thou that didst not travail; For more are the children of the desolate Than the children of the married wife, saith the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיה נד, א.

24 כי חלה גם ילדה ציון

ציון יולדת מיד כשהיא חלה; אדמו"ר הזקן מפרש זאת כגילוי העתידי של מה שנסתר כעת.

ישעיהו ס"ח:Isaiah 66:8ח

מִי־שָׁמַע כְּזֹאת מִי רָאָה כְּאֵלֶּה הִיוּחַל אֶרֶץ בְּיוֹם אֶחָד אִם-יִלְד־גּוֹי פְּעַם אֶחָת כִּי־חָלָה גַם־יִלְדָּה צִיּוֹן אֶת־בְּנֵיהָ:

Who hath heard such a thing? Who hath seen such things?
Is a land born in one day? Is a nation brought forth at once?

For as soon as Zion travailed, She brought forth her children.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיה סו, ח.

פסקה 4**25 בקרב איש ולב עמוק**

הביטוי "בקרב איש ולב עמוק" מתאר את העומק הפנימי שאליו הגילוי היומי אינו מגיע.

תהילים ס"ד:Psalms 64:7

יִחַשְׁפוּ־עוֹלֹת תִּמְנוּ חֶפֶשׁ מְחַפֵּשׁ וְקָרַב אִישׁ וְלֵב עֵמֶק:

They search out iniquities, they have accomplished a diligent search; even in the inward thought of every one, and the deep heart.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

26 בד"ה עיני כל בפי מטות

ההערה מאשרת שזהו המאמר המופיע קודם בלקוטי תורה, מטות. הוא עוסק באופן שבו ההמשכה היומית של האלקות מתקבלת

הערת קה"ת

לעיל פ' מטות.

27 אלא היא בבחי' עקרה שפולטת הטפה

ההערה אומרת שמוסכר שם סוג אחר של עקרות: מי שאין לה רחם כלל — חסרון עמוק יותר מפליטת הזרע. הקטע בתורה אור פותח ב"ארץ החיים" שלמעלה, שממנה נמשכים חיים ומזון לכל נשמות ישראל

הערת קה"ת

בתו"א עט, א ובאוה"ת ר"ה אישכד מבואר עוד אופן בעקרה, שאין לה אפילו בית ולד ע"ש, וראה גם באוה"ת שה"ש כרך ב ע' תפט. סה"מ תרל"ג ח"א ע' עג.

28 שנמשך מעולם ועד עולם

ההערה אומרת שבנוסח הקטע באור התורה נוספה כאן הפניה לתורה אור, משפטים, "לא תהיה משכלה ועקרה"

הערת קה"ת

באוה"ת ר"ה אישכד נוסף: "(בתו"א פ' משפטים בד"ה לא תהיה משכלה ועקרה) — תו"א עט, א.

29 כל האזרח בישראל ישבו בסוכות

מצוות הישיבה בסוכה; אדמו"ר הזקן דורש את "האזרח" כאור העתידי שבעת מקיף בלבד, בבחינת סוכה

ויקרא כ"ג:Leviticus 23:42מ

בַּסֹּכֶת תֵּשְׁבוּ שִׁבְעַת יָמִים כָּל־הָאֶזְרָח בְּיִשְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ בַּסֹּכֶת:

Ye shall dwell in booths seven days; all that are home-born in Israel shall dwell in booths;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ויקרא כג, מב.

30 האזרח לשון עתיד

המאמר מפרש את "איתן האזרחי": אותיות אית"ן מציינות עתיד, שכן לעתיד יתגלה הביטול שלמעלה מטעם ודעת, הקיים בכל יהודי; "אזרחי" פירושו שאיכות זו נטועה בכל יהודי מראשיתו

הערת קה"ת

ראה לעיל פי ראה יח, א. וראה בד"ה בסוכות תשבו תשמ"ב דאות א' הוא מאותיות המשמשות לעתיד, ולפי"ו פירוש כל האזרח כו' שגם הבח"י שעתיד להזריח בישראל לע"ל ישבו בסוכות גם עכשיו, ע"ש.

31 **וע' בזהר פי אמור דק"ג ע"א**
המאמר עצמו מפנה לקטע זה בזהר על אמור, המביא את הפסוק "כל האזרח" בעניין הסוכה.

ספר הזהר, אמור מ"ב:ר"ס-רס"ט 260-269 Zohar, Emor

32 **וע' בזהר פי אמור . . ובפי' הרמ"ז שם**
ההערה מפנה לדיון שם בזהר על אמור ובפירושו הרמ"ז עליו
הערת קה"ת
ראה באוה"ת פ' ראה ע' תרלו. ובסה"מ תרכ"ו ע' רח (הוצאת תשמ"ט).

33 **בד"ה ראה אנכי**
זהו אותו קטע כמו בהערה 88:44, שם מוסברים "אזרח" ו"איתן האזרחי"
כביטול הנסתר שיתגלה לעתיד
הערת קה"ת
לעיל יח, א.

34 **כי ה' הוא האלקים אין עוד**
"הו"י הוא האלקים אין עוד מלבדו": הפסוק נדרש על העתיד, שבו ההסתר יסתיים.
דברים ד':לי"ה 4:35 Deuteronomy
אתה הִרְאָתָ לְדַעַת כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים אֵין עוֹד מִלְבְּדוֹ:
Unto thee it was shown, that thou mightiest know that the L-RD, He is G-d; there is none else beside Him.
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת
דברים ד, לה.

35 **בד"ה וארא אל אברהם**
ההערה מצינת שהמאמר המצוטט בעניין עיבור ולידה מופיע בתחילת
תורה אור, וארא.
הערת קה"ת
תו"א ר"פ וארא.

36 **למען דעת כל עמי הארץ**
המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)
הערת קה"ת
מ"א ח, ס.

37 **למען דעת כל עמי הארץ**
מתפילת שלמה בחנוכת בית המקדש; נדרש כאן על הגוף והנפש הבהמית
הנשברים על ידי הדעת.
I Kings 8:60
למען דַעַת כָּל-עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים אֵין עוֹד:
that all the peoples of the earth may know that the L-RD, He is G-d; there is none else.
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

38 **וידע בהם את אנשי סוכות**
גדעון "וידע את אנשי סוכות" בקוצים; התרגום מפרש "שבר אותם",

ומעניק לדעת משמעות של שכירה.

שופטים ח':ט"ז Judges 8:16

וַיִּקַּח אֶת-זִקְנֵי הָעִיר וְאֶת-קוֹצֵי הַמִּדְבָּר וְאֶת-הַפְּרָקָנִים וַיֵּדַע בָּהֶם אֶת אֲנָשֵׁי סֻכּוֹת:

And he took the elders of the city, and thorns of the wilderness and briers, and with them he taught the men of Succoth.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

39 **כהמס דונג מפני אש**
"כהמס דונג מפני אש" — הרשעים אובדים לפני ה'; כאן הדבר מיושם
להתמוססות המחסום על ידי הדעת.

תהילים ס"ח:ג' Psalms 68:3

כְּהִנָּדָף עָשָׁן תִּנָּדֵף כְּהִמָּס דוֹנָג מִפְּנֵי-אֵשׁ יִאֲבָדוּ רָשָׁעִים מִפְּנֵי אֱלֹהִים:

As smoke is driven away, so drive them away; As wax melteth before the fire, So let the wicked perish at the presence of G-d.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים סח, ג.

40 **הודו לאלקי האלקים**
"הודו לאלקי האלקים כי לעולם חסדו": ה' כשליט על כוחות ההסתר.
תהילים קל"ו:ב' Psalms 136:2

הוֹדוּ לֵאלֹהֵי הָאֱלֹהִים כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ:

O give thanks unto the G-d of gods, For His mercy endureth for ever.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קלו, ב.

41 **הלידה העתידית שמגלה את מה שנסתר כעת**
ישעיהו ס"ו:ח' Isaiah 66:8
מִי־שָׁמַע כְּזֹאת מִי רָאָה כְּאֵלֶּה הַיּוֹחֵל אֶרֶץ בְּיוֹם אֶחָד אִם-יִוָּלְדֻּ גּוֹי פַּעַם אֶחָד כִּי־חָלָה גַּם־יִלְדָּה צִיּוֹן אֶת־בְּנֶיהָ:
Who hath heard such a thing? Who hath seen such things? Is a land born in one day? Is a nation brought forth at once? For as soon as Zion travailed, She brought forth her children.
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 5

42 **ביום השמיני עצרת תהי לכם**
הפסוק המצווה על שמיני עצרת; המילה "עצרת" נדרשת כקליטה והחזקה.

במדבר כ"ט:ל"ה Numbers 29:35

בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצֶרֶת תִּהְיֶה לָכֶם כְּלִמְלֶאכֶת עֲבָדָה לֹא תַעֲשׂוּ:

On the eighth day ye shall have a solemn assembly: ye shall do no manner of servile work;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר כט, לה.

וכל כבודו פנימה

48

רמו ל"כל כבודה בת מלך פנימה", המיושם כאן על המלך עצמו

תהילים מ"ה:יד Psalms 45:14

כל־כְבוֹדָה בַּת־מֶלֶךְ פְּנִימָה מִמְשָׁבָצוֹת זָהָב לְבוּשָׁה:

All glorious is the king's daughter within the palace; Her raiment is of chequer work inwrought with gold.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

49

ביטוייה של מיכל, "כאשר ייגלה נגלות", מושאל לתיאור הגילוי הגלוי של אהבת ה' בחגים.

שמואל ב כ"ו:20 II Samuel 6:20

וַיָּשָׁב דָּוִד לְבָרָךְ אֶת־בִּיתוֹ וַתֵּצֵא מִיֵּכָל בַּת־שָׁאוּל לִקְרֹאת דָּוִד וַתֹּאמֶר מַה־נִּכְבַּד הַיּוֹם מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר נִגְלָה הַיּוֹם לְעֵינֵי אִמָּהוֹת עַבְדֵּי כְהַגְלוֹת נִגְלוֹת אֶחָד הָרָקִים:

Then David returned to bless his household. And Michal the daughter of Saul came out to meet David, and said: 'How did the king of Israel get him honour to-day, who uncovered himself to-day in the eyes of the handmaids of his servants, as one of the vain fellows shamelessly uncovereth himself!'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 7

אשר הפליא חסדו

50

"ברוך הוי' כי הפליא חסדו": האדם מתבונן בעוצמת הגילוי

תהילים ל"א:כ"ב Psalms 31:22

בָּרוּךְ הָיָה הַפְּלִיא־חֲסֵדוֹ לִי בְעֵיר מְצוֹר:

Blessed be the L-RD; For He hath shown me His wondrous lovingkindness in an entrenched city.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

אף גילת ורנן

51

דימוי המדבר של ישעיהו, המתואר כשהוא "גילת ורנן", משמש לתיאור השמחה הצומחת מהתבוננות

ישעיהו ל"ה:ב' Isaiah 35:2

פֶּרֶחַ תִּפְרַח וְתִגַּל אֶף גִּילַת וְרִנָּן כְּבוֹד הַלְבָּנוֹן נִתְחַלָּה הַדֶּר הַכַּרְמֶל וְהַשָּׁרֹן הֵמָּה יֵרָאוּ כְבוֹדֵיהֶּי הַדֶּר אֱלֹקֵינוּ:

It shall blossom abundantly, and rejoice, Even with joy and singing; The glory of Lebanon shall be given unto it, The excellency of Carmel and Sharon; They shall see the glory of the L-RD, The excellency of our G-d.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י לה, ב.

תחת אשר לא עבדת

52

הקללות באות "תחת אשר לא עבדת את הוי' אלקיך בשמחה"; השמחה היא חלק מן העבודה

דברים כ"ה:ז' Deuteronomy 28:47

תַּחַת אֲשֶׁר לֹא־עַבַּדְתָּ אֶת־יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּשִׂמְחָה וּבְטוֹב לֵב מְרַב כֹּל:

because thou didst not serve the L-RD thy G-d with joyfulness, and with gladness of heart, by reason of the abundance of all things;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

והקשורים ליעקב

43

הכבשים "הקשורים" שהלכו ליעקב; המאמר מפנה לדיון משלו בביטוי זה במקום אחר.

בראשית ל':מ"ב Genesis 30:42

וּבְהֶעֱטִיף הִצֵּאן לֹא יָשִׁים וְהָיָה הָעֲטָפִים לְלֶבָן וְהַקְּשָׁרִים לְיַעֲקֹב:

but when the flock were feeble, he put them not in; so the feebler were Laban's, and the stronger Jacob's.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

אם הבנים שמחה

44

"אם הבנים שמחה", המזוהה בקבלה עם בינה; כאן הוא מתאר את היום השמיני.

תהילים קי"ג:9 Psalms 113:9

מוֹשִׁיבִי עֲקֶרֶת הַבֵּית אִם־הַבָּנִים שְׂמִיחָה הִלְלוּ־קָה:

Who maketh the barren woman to dwell in her house As a joyful mother of children. Hallelujah.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קיג, ט.

ישמח ה' במעשיו

45

שמחת ה' במעשיו: השמחה מלמעלה למטה

תהילים קי"ד:ל"א Psalms 104:31

יְהִי כְבוֹד ה' לְעוֹלָם יִשְׂמַח ה' בְּמַעֲשָׁיו:

May the glory of the L-RD endure for ever; let the L-RD rejoice in His works!

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קד, לא.

ישמח ישראל בעושי

46

שמחת ישראל בעושי: השמחה מלמטה למעלה

תהילים קמ"ט:ב' Psalms 149:2

יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל בְּעֹשֵׂיו בְּנִי־צִיּוֹן יִגִּילוּ בְּמִלְכָּם:

Let Israel rejoice in his Maker; Let the children of Zion be joyful in their King.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמט, ב.

פסוקה 6

בהיכלו כולו אומר כבוד

47

"בהיכלו כולו אומר כבוד": כבוד המלך נסתר בחדרי הפנימיים

תהילים כ"ט:9 Psalms 29:9

קוֹל ה' יַחְלִיל אֵילֹת וַיַּחֲשֶׁף יַעְרוֹת וּבְהִיכְלוֹ כָּלֹ אָמַר כְּבוֹד:

The voice of the L-RD maketh the hinds to calve, And strip-peth the forests bare; And in His temple all say: 'Glory.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים כט, ט.

הערת קה"ת

דברים כח, מז.

53 בוח"ג פ' קרח (דקע"ו ע"ב)

ההערה אומרת שדברי הזוהר מובאים שם עם הגהות, ודיון נוסף מופיע בכרך 3.

הערת קה"ת

באוה"ת ויקרא כרך א ע' שכח הלשון עם הגהות, וראה שם כרך ג ע' תשלט.

54 וע' בוח"ג פ' קרח (דקע"ו ע"ב)

הטקסט מפנה לזוהר על פרשת קרח בעניין המתרחש "בשעתא דמועד זמין בעלמא".

ספר הזוהר, קרח א' ה' ד' ט' 15:4-1:5 Zohar, Korach

55 ובפ"י הרמ"ז שם ומבואר במ"א

ההערה מפנה לשם להסבר "במקום אחר" הנזכר בטקסט, על הזוהר ופירוש הרמ"ז.

הערת קה"ת

ראה ביאוה"ז להצ"צ כרך א ע' תפג ואילך.

56 בנהר יעברו ברגל

נאמר על חציית הים והירדן; כאן הפסוק נקרא על נשמות העוברים בבינה בשלושת הרגלים.

תהילים ס"ו:6 Psalms 66:6

הפך ים לַיַבִּשָׁה בְּנֶהַר יַעֲבְרוּ בְּרִגְלָם שֶׁם נִשְׁמַחְהֵבוּ:

He turned the sea into dry land; They went through the river on foot; There let us rejoice in Him!

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים סו, ו.

57 ונהר יוצא מעדן

הנהר היוצא מעדן; בקבלה הוא מסמל את בינה.

בראשית ב':10 Genesis 2:10

וְנָהָר יֵצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת־הַגֶּן וּמִשָּׁם יִפְרָד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רִאשִׁים:

And a river went out of Eden to water the garden; and from thence it was parted, and became four heads.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית ב, י.

58 וארז"ל יובל שמו

הזוהר מכנה את הנהר היוצא מעדן "יובל" ומזהה אותו עם בינה; הערת קה"ת מציינת זאת ומקומות נוספים.

זח"ב פג, 83a Zohar II, 83a

זח"ג נח, 58a Zohar III, 58a

בכורות נ"ה ב' ד' ה' 5:4-5 Bekhorot 55b:4-5

תנ"א, רבי מאיר אומר: "יובל" שמו, שְׁנָאֵמַר: "וְהָיָה קֶעֶץ שְׁתּוּל עַל מֵיִם וְעַל יוֹבֵל יִשְׁלַח שְׁרָשָׁיו", וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ "פֶּרֶת"? שְׁמִימִי פְּרִים וְרִבִּים. מִסִּיעַ לָקָה לְשִׁמוּאֵל, דָּאֵמַר שְׁמוּאֵל: נִהְרָא מְכִיפִיָּה מִיִּבְרִיָּה. וּפְלִיגָא דְרַב, דָּאֵמַר רַב אָמִי אָמַר רַב: מִיטְרָא בְּמַעְרְבָא סְתֵידָא רַבָּה פֶּרֶת.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

זח"ב פג, א. זח"ג נח, א. וראה ג"כ בכורות נה, ב. ויק"ר ספכ"ב. — שייכות שנת היובל ונהר מבוארת באריכות בזח"ג רצ, ב. ועי' ג"כ פרדס שכ"ג פ"י ערך יובל.

59 כמ"ש בוח"ב פ' יתרו (דפ"ד ע"א)

הטקסט מפנה לזוהר על פרשת יתרו בעניין "אם הבנים שמחה".

ספר הזוהר, יתרו כ':שנ"ה-כ"א שס"ז 20:355-21:367 Zohar, Yitro

60 ובשאר דוכתי

ההערה מפנה לשם למקומות נוספים בוזהר המכנים את בינה "אם הבנים שמחה".

הערת קה"ת

ראה בסה"מ תשי"ט ע' 112.

61 "הנסתרות להוי' אלקינו והנגלות לנו ולבנינו"; הפסוק נדרש דרך אותיות השם.

דברים כ"ט:28 Deuteronomy 29:28

הַנְּסִתְרוֹת לַהּוִי אֱלֹהֵינוּ וְהַנְּגִלוֹת לָנוּ וּלְבָנֵינוּ עַד־עוֹלָם לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת:

The secret things belong unto the L-RD our G-d; but the things that are revealed belong unto us and to our children for ever, that we may do all the words of this law.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

62 למילים האלה Deuteronomy 22:6-7 הערת קה"ת מפנה ל

דברים כ"ב:ו-7 Deuteronomy 22:6-7

כִּי יִקְרָא קוֹרֵצַפּוֹר לְפָנָיִךְ בְּדֶרֶךְ כָּל־עֵץ אוֹ עַל־הָאָרֶץ אֲפֻרִּים אוֹ בִּיצִים וְהָאֵם רֹבֶצֶת עַל־הָאֲפֻרִּים אוֹ עַל־הַבִּיצִים לֹא־תִקַּח הָאֵם עַל־הַבָּנִים: שְׁלַח תְּשַׁלַּח אֶת־הָאֵם וְאֶת־הַבָּנִים תִּקַּח־לָךְ לְמַעַן יִיטֵב לָךְ וְהִאֲרַכְתָּ יָמֶיךָ:

If a bird's nest chance to be before thee in the way, in any tree or on the ground, with young ones or eggs, and the dam sitting upon the young, or upon the eggs, thou shalt not take the dam with the young; thou shalt in any wise let the dam go, but the young thou mayest take unto thyself; that it may be well with thee, and that thou mayest prolong thy days.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

63 שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך

מצוות שילוח הקן נדרשת כשילוח בינה, העולם הנסתר, ולקחת ה"בנים", תורה ומצוות.

דברים כ"ב:7 Deuteronomy 22:7

שְׁלַח תְּשַׁלַּח אֶת־הָאֵם וְאֶת־הַבָּנִים תִּקַּח־לָךְ לְמַעַן יִיטֵב לָךְ וְהִאֲרַכְתָּ יָמֶיךָ:

thou shalt in any wise let the dam go, but the young thou mayest take unto thyself; that it may be well with thee, and that thou mayest prolong thy days.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

תהלים יט, ו.

חתן לי חות דרגא

דברי התלמוד על אדם "שיריד מדרגה" כדי לשאת אישה; הערת קה"ת מביאה אותם לביסוס הקשר בין "חתן" לירידה

יבמות ס"ג א"א 63ak Yevamot

הערת קה"ת

ראה יבמות סג, א.

אתערותא דלתתא אתערותא דלעילא

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

זח"א (פח, א. א. קסד, א. רלה, א. רמד, א.) [כ].

שעל ידי אתערותא דלתתא אתערותא דלעילא

אחד המקומות בוהר — הערת קה"ת מונה כמה מהם — המלמדים שאתערותא דלתתא מביאה אתערותא דלעילא

ספר זוהר, לך לך כ"ה:רס"ו-26:272-25:266 Zohar, Lech Lecha

From the stirring of this supernal oil the lower oil was poured on David and Solomon to bring blessings on their descendants. This is derived from a collation of the text "and the oil stood", in II Kings 4, 6, with the text "the root of Jesse which standeth for an ensign of the nations", (Is. 11, 10.) We derive the same lesson from the fact that the table of shew-bread, from which issued blessings, was not to be left empty a single moment; and on that account we do ...

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

בפרדס . . ערך שמחה

ההערה אומרת שדברי הפרדס על "שמחה" מועתקים שם

הערת קה"ת

הלשון נעתק בביאורו להצ"צ כרך ב ע' תשכט, וראה גם אוה"ת פ' תצוה ע' התקנו.

כי בשמחה תצאו

"כי בשמחה תצאו": ראיית זוהר לכך ש"שמחה" היא כנסת ישראל

ישעיהו נ"ה:י"ב-55:12 Isaiah

כִּי־בְשִׂמְחָה תֵּצְאוּ וּבְשָׁלוֹם תּוֹכְלוּן הָהָרִים וְהַגְּבֻעוֹת יִפְצְחוּ לְפָנֶיכֶם רְנָה וְכָל־עֵצֵי הַשָּׂדֶה יִמְחָאוּ־כָף:

For ye shall go out with joy, And be led forth with peace; The mountains and the hills shall break forth before you into singing, And all the trees of the field shall clap their hands.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י נה, יב.

והיה כמשוש חתן

המאמר המצוין בטקסט נקרא על שם הפסוק הזה, העוסק בשמחת החתן על הכלה

ישעיהו ס"ב:ה'5-62 Isaiah

כִּי־יִבְעַל בָּחוּר בְּתוּלָה יִבְעֻלוּךָ בְּנֶיךָ וּמִשּׁוֹשׁ חָתָן עַל־כִּלְכָּה יֵשִׁישׁ עָלֶיךָ אֶלְלֹךְ:

For as a young man espouseth a virgin, So shall thy sons espouse thee; And as the bridegroom rejoiceth over the bride,

וכמ"ש בוח"ב פ' יתרו (דצ"ג ע"ב)

הטקסט מפנה לזוהר זה בשביל הפירוש העיקרי, שלפיו בינה למעלה מהשגה

ספר זוהר, יתרו ל"ה:תק"ע-תקע"ה 35:570-575 Zohar, Yitro

הפסוק הנידון באיגרת הקודש, שאליו משווה אדמו"ר הזקן את שני הפירושים

Song of Songs 7:7 שיר השירים ז':ז

מה־יִפִּית ומה־נִעְמָת אֶהְבֶּה בְּתַעֲנוּגִים:

How fair and how pleasant art thou, O love, for delights! .

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

והאם רובצת על

"והאם רובצת על האפרוחים": בחגים ה"אם" הנסתר, בינה, נוכחת

דברים כ"ב:ו-22:6 Deuteronomy

כִּי יִקְרָא קוֹרֵצַפּוֹר לְפָנֶיהָ בְּדֶרֶךְ כָּל־עֵץ אוֹ עַל־הָאָרֶץ אֶפְרָחִים אוֹ בִיצִים וְהָאֵם רֹבֶצֶת עַל־הָאֶפְרָחִים אוֹ עַל־הַבִּיצִים לֹא־תִקַּח הָאֵם עַל־הַבָּנִים:

If a bird's nest chance to be before thee in the way, in any tree or on the ground, with young ones or eggs, and the dam sitting upon the young, or upon the eggs, thou shalt not take the dam with the young;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

דהתגלות עתיק הוא בבינה

הערת קה"ת מפנה לזוהר זה בעניין התגלות עתיק בבינה

Zohar III, 178b זח"ג קעח, בב

הערת קה"ת

ראה זח"ג קעח, ב.

68 "אם הבנים שמחה", שנקראת בוהר על שם בינה

תהילים קי"ג:ט-113:9 Psalms

מוֹשִׁיבִי עֲקֶרֶת הַבֵּית אִם־הַבָּנִים שְׂמִיחָה הִלְלוּ־הָ:

Who maketh the barren woman to dwell in her house As a joyful mother of children. Hallelujah.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

69 הזוהר על פרשת ויצא מכנה את בינה "העולם הנסתר"

ספר זוהר, ויצא כ"ג:רל"א-כ"ד:רמ"ג 23:231-24:243 Zohar, Vayetzei

פסקה 8

כמ"ש בוח"ג ויקרא (דט"ו סע"ב)

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

ראה גם לעיל פ' פנחס עה, ד.

והוא כחתן יוצא מחופתו

השמש יוצאת "כחתן יוצא מחופתו"; הדבר נדרש כיציאת האור ממצבו המקיף בשמיני עצרת

תהילים י"ט:6-19:6 Psalms

והוא כְּחָתָן יֵצֵא מִחֻפּוֹתָיו יְשִׁישׁ כְּגִבּוֹר לָרוּץ אֶרֶץ:

Which is as a bridegroom coming out of his chamber, and rejoiceth as a strong man to run his course.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

So shall thy G-d rejoice over thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

78 | דעת זוהר, המצוטטת בפרס, ש"שמחה" היא כנסת ישראל

ספר זוהר, ויקרא י"ח:ק"א-כ"י:ק"ט Zohar, Vayikra 18:111-20:119

פסקה 9

79 | ויקרא רבה פ' אחרי פ"כ

ההערה מפנה לדיון נוסף במדרש זה באור התורה על בראשית

הערת קה"ת

ראה גם אוה"ת בראשית מ, א.

80 | פי' במדרש ויקרא רבה פ' אחרי פ"כ

הטקסט מפנה לויקרא רבה, פרק כ', המחיל את "ישמח ה' במעשיו" על העתיד לבוא

Vayikra Rabbah 20

81 | וכ"ה בוז"א במ"ה פ' תולדות (דקל"ה ע"א)

מדרש הנעלם על פרשת תולדות ממקם את השמחה הזאת בתחיית המתים

ספר זוהר, תולדות א':ד-ח"ה Zohar, Toldot 1:4-8

82 | אלה תולדות יצחק

הזוהר דורש זאת כצחוק וכעונג — "יצחק" — של הנשמות לעתיד לבוא

בראשית כ"ה:19

ואלה תולדות יצחק בן־אברהם אברהם הוליד את־יצחק:

And these are the generations of Isaac, Abraham's son: Abraham begot Isaac.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית כה, יט.

פסקה 10

83 | בענין אף עשיתיו

"אני עשיתיו": הטקסט מפרש את "אף" כמוסיף בחינה רביעית, כתר, המתגלה ב"עשייה"

ישעיהו מ"ג:7

כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף־עשיתיו:

Every one that is called by My name, and whom I have created for My glory, I have formed him, yea, I have made him.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

84 | בבאור ע"פ כי על כל כבוד חופה

הקטע מסביר שתפארת דאימא נעשית כתר ואור מקיף לז"א ולמלכות ומחברת ביניהם, ושכאמצעות תפארת נמשך אור שלמעלה מהשתלשלות עילה ועלול. זהו הרקע לגילוי פנימיות עתיק, המתרחש רק לאחר בירור שם ב"ן

הערת קה"ת

לקמן שה"ש מז, ד.

85 | ועי' מזה עוד בוז"א במ"ה פ' וירא (דק"ב ע"ב)

הטקסט מפנה למדרש הנעלם על פרשת וירא, העוסק בשמחה העתידית

ספר זוהר, וירא ו':ק"ה-ז':מ"ק Zohar, Vayera 6:105-7:140

86 | בד"ה ושכתי בשלום

ההערה מציינת שהמאמר "ושכתי בשלום" נמצא בתורה אור, ויצא, וכו' נדון שבעתיד יאמרו ליצחק "אתה אבינו"

הערת קה"ת

תו"א כא, ג.

87 | למילים האלה Genesis 28:21-22 הערת קה"ת מפנה ל

בראשית כ"ח:כ"א-כ"ב

וְשָׁכַתִּי בְשָׁלוֹם אֶל־בֵּית אָבִי וְהָיָה ה' לִי לְאֱלֹהִים: וְהָאֵבֶן הַזֶּה הָיְתָה לְעֹמֶד לְפָנַי כִּי יָבוֹא אֲבִי וְשָׁכַתִּי בְּבֵית אָבִי וְהָיָה ה' לִי לְאֱלֹהִים: וְכָל אֲשֶׁר תִּתֶּנְלִי עֲשֵׂה אֲעֲשֶׂנּוּ לָךְ:

so that I come back to my father's house in peace, then shall the L-RD be my G-d, and this stone, which I have set up for a pillar, shall be G-d's house; and of all that Thou shalt give me I will surely give the tenth unto Thee.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

88 | ושכתי בשלום אל בית אבי

נדרו של יעקב; שם המאמר בתורה אור שאליו מפנה הטקסט

בראשית כ"ח:21

וְשָׁכַתִּי בְשָׁלוֹם אֶל־בֵּית אָבִי וְהָיָה ה' לִי לְאֱלֹהִים:

so that I come back to my father's house in peace, then shall the L-RD be my G-d,

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

89 | שלעתידי יצחק . . אבינו

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

שבת (פט, ב) מישע"י (סג, טז). [כ].

90 | שלעתידי יאמרו ליצחק כי אתה אבינו

התלמוד אומר שבעתיד יאמרו ישראל ליצחק "כי אתה אבינו", על יסוד הפסוק בישיעיהו

Shabbat 89b:4-5

אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן: מָאִי דְּכִתְבִּיב: "כִּי אֲתָה אָבִינוּ כִּי אֲבָרְהָם לֹא יִדְעֵנוּ וְיִשְׂרָאֵל לֹא יִכְיֶרְנוּ אֲתָה הוּא אָבִינוּ גּוֹאֲלָנוּ מֵעוֹלָם שְׁמָךְ" — לְעֵתִיד לְבָא יֵאמַר לוֹ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְאַבְרָהָם: בְּנִיךָ הָטָאוּ לִי. אָמַר לְפָנָיו: רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, יִמְחוּ עַל קְדוּשַׁת שְׁמֶךְ. אָמַר: אֵימַר לָקַח לִיעָקֵב דְּהוּה לָקַח צֶעַר גִּידוּל בָּנִים, אִפְשָׁר דְּכַעֵי רַחֲמֵי עַלֵייהוּ. אָמַר לָקַח: בְּנִיךָ הָטָאוּ. אָמַר לְפָנָיו: רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, יִמְחוּ עַל קְדוּשַׁת שְׁמֶךְ. אָמַר לֹא בְּסִבִּי טַעֲמָא וְלֹא ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

91 | כי אתה אבינו

הפסוק שהתלמוד מחיל על יצחק לעתיד לבוא

ישעיהו ס"ג:16

כִּי־אֲתָה אָבִינוּ כִּי אֲבָרְהָם לֹא יִדְעֵנוּ וְיִשְׂרָאֵל לֹא יִכְיֶרְנוּ אֲתָה הוּא אָבִינוּ גּוֹאֲלָנוּ מֵעוֹלָם שְׁמֶךְ:

For Thou art our Father; for Abraham knoweth us not, and Israel doth not acknowledge us; Thou, O L-RD, art our

Father, Our Redeemer from everlasting is Thy name.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

92 וע' בפי וישלח (דקפ"ב ע"א)

הטקסט מפנה לזוהר על פרשת וישלח.

Sofar, Vayeshev 5:44-57:11 וישב ה' מיד-נ"ו 57:11-44:5 Zohar, Vayeshev 5:44-57:11

93 ואכלתם אכול

הפסוק שעליו מבוסס המאמר המצוטט בעניין הנשמות החדשות.

Joel 2:26 ויאל ב' כ"ו Joel 2:26

ואכלתם אכול ושבוע והללתם את שם ה' אלקיכם אשר עשה עמכם להפליא ולא יבשו עמי לעולם:

And ye shall eat in plenty and be satisfied, and shall praise the name of the L-RD your G-d, that hath dealt wondrously with you; and My people shall never be ashamed.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

94 ובוחג ויקרא (דף י"ו סע"א)

הזוהר על ויקרא מרמז ששמחת ה' במעשיו תהיה לאחר האלף השביעי.

Sofar, Vayikra 32:246-35:257 ויקרא לייב רמ"ו-ל"ה:רנ"ו 35:257-246:32 Zohar, Vayikra 32:246-35:257

95 חד חרוב

העולם קיים שש אלפים שנה, ו"חד חרוב" — אלף אחד חרוב.

Sanhedrin 97a:12 סנהדרין צ"א:י"ב Sanhedrin 97a:12

אמר רב קטינא: שית אלפי שני הוי עלמא, וחד חרוב, שנאמר: "ונשגב ה' לבדו ביום ההוא". אבני אמר: תרי חרוב, שנאמר: "תחינו מלמים ביום השלישי יקמנו ונחיה לפננו".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

סנהדרין צו, א. ושי"ג.

96 השמים החדשים

השמים והארץ החדשים שה' יעשה.

Isaiah 66:22 וישעיהו ס"ו:כ"ב Isaiah 66:22

כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עשה עמדים לפני נאם ה' בן עמד ורצכם ושמכם:

For as the new heavens and the new earth, which I will make, shall remain before Me, saith the L-RD, so shall your seed and your name remain.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י סו, כב.

97 ועיין ג"כ בוח"ב בשלח (דני"ז ע"ב)

הטקסט מפנה לזוהר על פרשת בשלח.

Sofar, Beshalach 19:296-20:307 בשלח ו"ט:רצ"ו-כ"ז:ש"ז 20:307-19:296 Zohar, Beshalach 19:296-20:307

98 וכל אשר תתן לי

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

בראשית (סו"ס"י כח). [כ].

99 וכל אשר תתן לי עשר עאשרנו לך

נדרו של יעקב לעשר; הטקסט מפנה לדיונו שלו בפסוק זה.

בראשית כ"ח:כ"ב Genesis 28:22

והאבן הזאת אשר שמתי מצבה יהיה בית אלקים וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך:

and this stone, which I have set up for a pillar, shall be G-d's house; and of all that Thou shalt give me I will surely give the tenth unto Thee.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

100 בירור . . ב"ן . . ס"ג

ההערה מפנה ללקוטי תורה על בחוקות לעניין בירור שם ב"ן והעלאתו לס"ג.

הערת קה"ת

ע"ל בבחוקות (מז, ג). ושי"ג. [כ].

101 אשר ברא אלקים לעשות

"אשר ברא אלקים לעשות" נדרש כ"לתקן": הבריאה נותרה להשלמה.

בראשית ב'ג: Genesis 2:3

ויברך אלקים את יום השביעי ויקדש אתו כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלקים לעשות:

And G-d blessed the seventh day, and hallowed it; because that in it He rested from all His work which G-d in creating had made.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית ב, ג.

102 דפי' לעשות לתקן

המדרש דורש "לעשות" במשמעות של "לתקן", כפי שמציינת הערת קה"ת.

בראשית רבה י"א:ר"ב Bereshit Rabbah 11:6

פילוסופוס אחד שאל את רבי הושעיה, א"ל אם חביבה היא המילה מפני מה לא נתנה לאדם הראשון? א"ל מפני מה אותו האיש מגלח פאת ראשו, ומניח את פאת זקנו? א"ל מפני שגדל עמו בשטות, א"ל אם כן יסמא את עינו ויקטע את ידיו וישבר את רגליו על ידי שגדלו עמו בשטות, א"ל ולאלין מיליא אתינן, אתמהא, א"ל להוציאך חלק אי אפשר אלא כל מה שנברא בששת ימי בראשית צריכין עשייה, כגון החרדל צריך למתוק, התורמוסים צריך למתוק, החיטין צריכין להטחן, אפילו אדם צריך תיקון.

A certain philosopher once asked Rabbi Hoshaya, saying to him: 'If circumcision is so dear to Him [G-d], why was it not given to Adam the first man?' He said to him: 'Why does this man [the philosopher] shave the corner of [the hair on] his head but leave the corner of his beard?' He replied: 'It is because this [the head hair] grew with him in his period of foolishness.' He said to him: 'If so, he should put out his eye, sever his hands, and break his legs, ...

Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

הערת קה"ת

רש"י ב"ר פ"א, ו.

103

היום לעשותם

הקטע מופיע למטה. Deuteronomy 7:11 המילים כאן מצטטות את

דברים ז':י"א Deuteronomy 7:11

וְשָׁמַרְתָּ אֶת־הַמִּצְוָה וְאֶת־הַחֻקִּים וְאֶת־הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְךָ הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם:

Thou shalt therefore keep the commandment, and the statutes, and the ordinances, which I command thee this day, to do them.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת

דברים ז', יא.

104 | הפסוק שעליו מבוסס המאמר המצוטט; הוא עוסק בגילוי פנימיות עתיק.

ישעיהו ד':ה' Isaiah 4:5

וְכָרָא ה' עַל כָּל־מְכוֹן הַר־צִיּוֹן וְעַל־מִקְרָאָהּ עֵנָן יוֹמָם וְעֶשֶׂן וְנֹגַהּ אֵשׁ לְהִכָּה לְיֵלֶה כִּי עַל־כָּל־כְּבוֹד חָפָה:

And the L-RD will create over the whole habitation of mount Zion, and over her assemblies, a cloud and smoke by day, and the shining of a flaming fire by night; for over all the glory shall be a canopy.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

11 פסקה

105

היום לעשותם

"היום לעשותם": העולם הזה הוא הזמן לקיום המצוות

דברים ז':י"א Deuteronomy 7:11

וְשָׁמַרְתָּ אֶת־הַמִּצְוָה וְאֶת־הַחֻקִּים וְאֶת־הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְךָ הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם:

Thou shalt therefore keep the commandment, and the statutes, and the ordinances, which I command thee this day, to do them.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

106

נח"ר לפני שאמרתי ונעשה רצוני

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

ספרי פ' נסכים פיסקא ט [שלה טו, ז]. ופי' פינחס בפיסקא לח. וברש"י פינחס (כה, ח). [כ].

107

נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני

רש"י, בעקבות הספרי, אומר שהקרבנות הם "נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני".

Rashi on Numbers 28:8 כ"ח:ח:י"ע על במדבר

ריח ניחח. נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני (ספרי):

נחת) A SMELL OF ניחח — one that causes satisfaction (ספרי) ריח ניחח to Me, that I gave commands and My will was executed (Sifrei Bamidbar 143:3; see Rashi on Leviticus 1:9).

Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann -- corrected vocalization (Public Domain) • Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934 (Public Domain)

12 פסקה

108

ויתעצב אל לבו

צערו של ה' לפני המבול, ההפך משמחתו

בראשית ו':6 Genesis 6:6

וַיִּנָּחֵם ה' כִּי־עָשָׂה אֶת־הָאָדָם בָּאָרֶץ וַיִּתְּעַצֵּב אֶל־לְבוֹ:

And it repented the L-RD that He had made man on the earth, and it grieved Him at His heart.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת

בראשית ו, ו.

109

כי רבה רעת האדם

הגורם לצער: רשעת בני האדם

בראשית ו':5 Genesis 6:5

וַיֵּרָא ה' כִּי רַבָּה רַעַת הָאָדָם בָּאָרֶץ וְכָל־יִצְרַר מַחְשַׁבַת לְבוֹ רַק רַע כָּל־הַיּוֹם:

And the L-RD saw that the wickedness of man was great in the earth, and that every imagination of the thoughts of his heart was only evil continually.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת

בראשית ו, ה.

110

"ישמח ישראל בעושי", שהפסקה מתחילה להסביר מדוע "עושי" בלשון רבים.

תהילים קמ"ט:2 Psalms 149:2

יִשְׁמַח יִשְׂרָאֵל בְּעֹשָׂיו בְּנִי־צִיּוֹן יִגִּילוּ בְּמַלְכָּם:

Let Israel rejoice in his Maker; Let the children of Zion be joyful in their King.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

111

ובענין ישמח ישראל בעושי בוח"ג ויקרא (דכ"ג ע"ב)

הטקסט מפנה לזוהר על ויקרא, הקושר את "ישמח ישראל בעושי" ל"איה אלוה עושי"

ספר הזוהר, ויקרא ס':שצ"ו-ס"א:ת"י 406:61-396:60 Zohar, Vayikra 60:396-61:406
and they make him every day a new creature; hence the expression "my Maker" (osai, lit. makers), referring to the Holy One and the Community of Israel, or according to another explanation, to Abraham and the Community of Israel.'

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

112

איה אלוה עושי

"איה אלוה עושי" של אליהוא, שהזוהר קושר ל"עושי"

איוב ל"ה:10 Job 35:10

וְלֹא־אָמַר אִיהַ אֱלֹהִים עֹשֵׂי נִתְּן זְמֶרֶת בְּלִילָהּ:

But none saith: 'Where is G-d my Maker, Who giveth songs in the night;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת

איוב לה, י. [כ].

113 בכגדו כה

דיני האמה העברייא, שהוזהר דורש כלבוש ה' על הנשמה.

שמות כ"א:ח' Exodus 21:8

אם יִרְעָה בְּעֵינֵי אֲדֹנֶיהָ אֲשֶׁר-לוֹ (לא) יַעֲדָה וְהִפְדָּה לְעַם נָכְרִי לֹא-יִמְשַׁל לְמִכְרָהּ בְּכַגְדוֹ-כָּה:

If she please not her master, who hath espoused her to himself, then shall he let her be redeemed; to sell her unto a foreign people he shall have no power, seeing he hath dealt deceitfully with her.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

114 וכיב עוד שם (דף צ"ו ע"ב)

דרשת הוזהר ל"כסותה" כלבוש המלך.

ספר הוזהר, משפטים כ"ג:תקמ"ב-25:549 Zohar, Mishpatim 23:542-25:549
כ"ה:תקמ"ט

115 כסותה

"כסותה" של האמה, שהוזהר דורש כשם אלוייה.

שמות כ"א:י' Exodus 21:10

אם-אֶחֶרֶת יִקַּח-לוֹ שְׁאֵרָה כְּסוּתָהּ וְעֹנֻתָהּ לֹא יִגְרַע:

If he take him another wife, her food, her raiment, and her conjugal rights, shall he not diminish.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

116 הפסוק הפותח את המאמר המצוטט בעניין "כסותה".

ישעיהו מ"ו:י' Isaiah 46:10

מְגִיד מְרֵאשִׁית אַחֲרִית וּמִקֶּדֶם אֲשֶׁר לֹא-נַעֲשֶׂה אִמְרַ עֲצָתִי תִקּוּם וְכָל-חֲפְצֵי אֲעֹשֶׂה:

Declaring the end from the beginning, and from ancient times things that are not yet done; Saying: 'My counsel shall stand, and all My pleasure will I do';

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

117 בד"ה המגיד מראשית אחרית

ההערה מציינת שהמאמר "המגיד מראשית אחרית", שאליו מפנה הטקסט בעניין "כסותה", נמצא בכרך זה.

הערת קה"ת

סה"מ תקס"ח ע' תקמה. עם הגהות והוספות באוה"ת פ' משפטים ע' ארצו.

118 ובוז"ג פ' פנחס (דרי"ט ע"ב)

הוזהר על פינחס מסביר את לשון הרבים "עושי" באמצעות שלושת השותפים באדם.

ספר הוזהר, פנחס כ"ד:קנ"א-כ"ח:קס"ח Zohar, Pinchas 24:151-28:160

119 תלת שותפין

התלמוד אומר שיש שלושה שותפים באדם: אב, אם והקב"ה.

נדה ל"א Niddah 31a

הערת קה"ת

נדה לא, א. [כ].

120 כי אבי ואמי עזבוני

"אבי ואמי עזבוני וה' יאספני", הנדרש על שלושת השותפים שבנשמה.

תהילים כ"ז:י' Psalms 27:10

כִּי-אָבִי וְאִמִּי עֲזָבוּנִי וְה' יֹאסֶפֶנִּי:

For though my father and my mother have forsaken me, The L-RD will take me up.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים כז, י.

121 חסד לאברהם

"חסד לאברהם": מידת החסד, שורש האהבה הטבעית של הנשמה.

מיכה ז' כ"ז Micah 7:20

תַּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב חֶסֶד לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר-נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתָּינוּ מִיָּמַי קֶדֶם:

Thou wilt show faithfulness to Jacob, mercy to Abraham, As Thou hast sworn unto our fathers from the days of old.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

113 פסקה

122 השמחה העולה מלמטה למעלה, השייכת לסוכות.

תהילים קמ"ט:ב' Psalms 149:2

יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל בְּעֹשָׁיו בְּנֵי-צִיּוֹן יִגִּילוּ בַּמֶּלֶךְ:

Let Israel rejoice in his Maker; Let the children of Zion be joyful in their King.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

123 כי אבי ואמי עזבוני

הפסוק מתאר את האהבה והיראה הטבעיות שהחטא מסתיר. במילה "אמ" שבפסוק מופיע כאן, בטעות, "אב" בדפוס.

תהילים כ"ז:י' Psalms 27:10

כִּי-אָבִי וְאִמִּי עֲזָבוּנִי וְה' יֹאסֶפֶנִּי:

For though my father and my mother have forsaken me, The L-RD will take me up.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

124 אשר נשבעת לאבותינו מימי קדם

"אשר נשבעת לאבותינו מימי קדם" נקרא כאן על שלוש עשרה מידות הרחמים שלמעלה מאצילות, המתגלות באמצעות התשובה.

מיכה ז' כ"ז Micah 7:20

תַּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב חֶסֶד לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר-נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתָּינוּ מִיָּמַי קֶדֶם:

Thou wilt show faithfulness to Jacob, mercy to Abraham, As Thou hast sworn unto our fathers from the days of old.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

מיכה ז, כ.

125 למילים האלה Deuteronomy 26:15 הערת קה"ת מפנה ל

דברים כ"ו:ט"ו Deuteronomy 26:15

הַשְׁקִיפָה מִמְּעוֹן קֹדֶשְׁךָ מִן-הַשָּׁמַיִם וּבֵרַךְ אֶת-עַמְּךָ אֶת-יִשְׂרָאֵל וְאֵת הָאָדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּה לָנוּ כְּאֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתָּינוּ אֶרֶץ זָבֶת חֶלֶב וְדָבָשׁ:

Look forth from Thy holy habitation, from heaven, and bless Thy people Israel, and the land which Thou hast given us, as Thou didst swear unto our fathers, a land flowing with milk and honey.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 14

126 שובה ישראל עד

"שובה ישראל עד ה' אלקיך", הפסוק הפותח את המאמר המצוטט כאן

הושע י"ד:2 Hosea 14:2

שובה יִשְׂרָאֵל עַד ה' אֱלֹהֶיךָ כִּי כָשַׁלְתָּ בְּעֹנֶךָ:

Return, O Israel, unto the L-RD thy G-d; For thou hast stumbled in thine iniquity.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

127 כאן הכוונה היא לחכמה ובינה שבנפש, שעוזבות את מי שפגם בתורה.

תהילים כ"ז:10 Psalms 27:10

כִּי־אָבִי וְאִמִּי עֲזָבוּנִי וְה' יֹאסֶפְנִי:

For though my father and my mother have forsaken me, The L-RD will take me up.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 15

128 שובה ישראל עד הוי' אלקיך

הקריאה לשוב "עד הוי' אלקיך", הנקשרת לאיסוף הנשמה בתשובה

הושע י"ד:2 Hosea 14:2

שובה יִשְׂרָאֵל עַד ה' אֱלֹהֶיךָ כִּי כָשַׁלְתָּ בְּעֹנֶךָ:

Return, O Israel, unto the L-RD thy G-d; For thou hast stumbled in thine iniquity.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

129 וה' יאספני

"וה' יאספני": התשובה אוספת את חלקי הנפש

תהילים כ"ז:10 Psalms 27:10

כִּי־אָבִי וְאִמִּי עֲזָבוּנִי וְה' יֹאסֶפְנִי:

For though my father and my mother have forsaken me, The L-RD will take me up.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

130 נעשה אדם

"נעשה אדם", בלשון רבים, מתפרש כאן בכך שהאדם כולל את כל המדרגות

בראשית א':26 Genesis 1:26

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כְּדֹמֹתֵינוּ וַיְרִדוּ בְּדֶגֶת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבְכָל־הָאָרֶץ וּבְכָל־הָרֶמֶשׂ הָרֹמֵשׂ עַל־הָאָרֶץ:

And G-d said: 'Let us make man in our image, after our likeness; and let them have dominion over the fish of the sea, and over the fowl of the air, and over the cattle, and over all the earth, and over every creeping thing that creepeth upon the earth.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

131 במ"א בביאור ע"פ כי המצוה

ההערה מפנה שם לביאור "במקום אחר" על "כי המצוה הזאת", העוסק בלשון הרבים "נעשה אדם"

הערת קה"ת

ראה סה"מ תקס"ה ח"ב ע' תתקלה.

כי המצוה הזאת

132

הפסוק שעליו מבוסס המאמר המצוטט כאן

דברים ל"א:11 Deuteronomy 30:11

כִּי הַמִּצְוָה הַזֹּאת אֲשֶׁר אֶנִּי מְצִוֶּה הַיּוֹם לֹא־נִפְלְאָה הוּא מִמֶּךָ וְלֹא רָחֲקָה הוּא:

For this commandment which I command thee this day, it is not too hard for thee, neither is it far off.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 16

133 ישמח ישראל בעושי

השמחה שמלמטה, המגיעה עד שורש הנשמות

תהילים קמ"ט:2 Psalms 149:2

יִשְׁמַח יִשְׂרָאֵל בְּעֹשֵׂיו בְּגִי־צִיּוֹן יִגִּילוּ בַּמֶּלֶכִּים:

Let Israel rejoice in his Maker; Let the children of Zion be joyful in their King.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

134 א"ק כתר דכללות

ההערה מפנה ללקוטי תורה על מסעי. הקטע המצוין שם עוסק בכך שלימוד התורה ממשיך לנפש את ל"ב נתיבות החכמה ונותן כוח לברר את הנפש הבהמית; ההערה מצטטת אותו לעניין אדם קדמון ככתר הכללי

הערת קה"ת

ע' ע"ח ש' אח"פ (פ"א). [כ]. ראה לעיל פ' מסעי צה, א.

135 בביאור ע"פ ואכלתם אכול

הביאור על "ואכלתם אכול" שואל כיצד ניתן לחשוב ש"דגי הים" — נשמות הנמשכות מייחוד אבא ואמא דאצילות — הן מדרגה נמוכה; הוא מצטט את הרמ"ז על תולדות (135), אותו מקור המצוטט כאן לעניין הנשמות החדשות שלעתיד

הערת קה"ת

לעיל פ' צו ח, ב ואילך. וראה אוה"ת פ' מסעי א'תשטז.

136 ואכלתם אכול

הפסוק שעליו מבוסס המאמר המצוטט על הנשמות החדשות

יואל ב':26 Joel 2:26

וְאָכַלְתֶּם אֹכוֹל וְשָׂבֹעַ וְהִלַּלְתֶּם אֶת־שֵׁם ה' אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר־עָשָׂה עִמָּכֶם לְהַפְלִיא וְלֹא־יִבְשׁוּ עַמִּי לְעוֹלָם:

And ye shall eat in plenty and be satisfied, and shall praise the name of the L-RD your G-d, that hath dealt wondrously with you; and My people shall never be ashamed.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 17

137 האזינו השמים

פתיחת שירת האזינו, שהיא כותרת המאמר המצוטט כאן

דברים ל"ב:1 Deuteronomy 32:1

הָאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם וְאִדְבָּרָה וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ אִמְרֵי־פִי:

Give ear, ye heavens, and I will speak; And let the earth hear the words of my mouth.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

138 אהיה כטל

”אהיה כטל לישראל”: תשובת הקב”ה לתשובת ישראל

Hosea 14:6:ר”ד:הושע

אֶהְיֶה כְּטֶל לְיִשְׂרָאֵל יִפְרַח כְּשׁוֹשְׁנָה וְיֶה שְׁרָשָׁיו כְּלִבְנוֹן:

I will be as the dew unto Israel; He shall blossom as the lily,
And cast forth his roots as Lebanon.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

139 ישמח ה' במעשיו

שמחת ה' במעשיו, הנמשכת למטה בתגובה לשמחת ישראל

Psalms 104:31:ל”א:תהילים ק”ד

יְהִי כְבוֹד ה' לְעוֹלָם יִשְׁמַח ה' בְּמַעֲשָׁיו:

May the glory of the L-RD endure for ever; let the L-RD re-
joice in His works!

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 18

140 כל האזרח בישראל ישבו בסוכות

פסוק הסוכה, הנקרא מחדש לאור שתי השמחות

Leviticus 23:42:כ”ג:ויקרא

בַּסֻּכֹּת תֵּשְׁבוּ שִׁבְעַת יָמִים כָּל־הָאֶזְרָח בְּיִשְׂרָאֵל לִשְׁבוֹ בַּסֻּכֹּת:

Ye shall dwell in booths seven days; all that are home-born
in Israel shall dwell in booths;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

141 ולפני הוזהר ויקרא (די”ו סע”א)

הוזהר על ויקרא, הממקם את שמחת ה' לאחר האלף השביעי

Zohar, Vayikra 32:246-35:257:רנ”ז:ויקרא ל”ב:רמ”ו-ל”ה:רנ”ז

142 חד חרוב

”חד חרוב” — אלף של חורבן

Sanhedrin 97a:12:כ”א:סנהדרין צ”א

אָמַר רַב קִטִּינָא: שִׁית אֲלֵפֵי שְׁנֵי הָוֵי עֲלֵמָא, וְחַד חֲרוּב, שְׁנַאָמַר: ”וְנִשְׁגַּב ה' לְבָדּוֹ בְּיוֹם הַהוּא”. אֲבָנִי אָמַר: תְּרִי חֲרוּב, שְׁנַאָמַר: ”יְחַיֵּנוּ מִיָּמִים בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי יִקְמְנוּ וְנִחְיֶה לְפָנָיו”.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

143 השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה

”השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה”

Isaiah 66:22:כ”ב:ישעיהו ס”ו

כִּי כַאֲשֶׁר הַשָּׁמַיִם הַחֲדָשִׁים וְהָאָרֶץ הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה עִמָּדִים לְפָנַי נִאֲסֶה־הָ כֵּן יַעֲמֹד וְרַעְכֶם וְשִׁמְכֶם:

For as the new heavens and the new earth, which I will
make, shall remain before Me, saith the L-RD, so shall your
seed and your name remain.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

144 בהמיר ארץ

”בהמיר ארץ” — הפסוק שהגמרא מיישמת על חידוש העולם

Psalms 46:3:ג”ד:תהילים

עֲלִיכֶן לֹא־נִינָא בְּהִמִּיר אֶרֶץ וּבְמוֹט הָרִים כְּלֵב יָמִים:

Therefore will we not fear, though the earth do change, And
though the mountains be moved into the heart of the seas;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

145 כמ”ש מזה בפ' בראשית

ההערה מציינת שהדיון בפרשת בראשית שהמאמר מזכיר נמצא בתורה
אור.

הערת קה”ת

בתו”א.

146 ועיין בזח”א וירא (דקט”ו ע”א)

הוזהר על וירא: ”עשייה איהי לעילא”

Zohar, Vayera 26:387-28:427:תכ”ז:שפ”ז-כ”ח:תכ”ז

147 ועטרותיהם בראשיהם

הצדיקים ”ועטרותיהם בראשיהם”, המתפרשים אצל הרמ”ו כנשמות
החדשות.

Berakhot 17a:12:כ”א:ברכות י”ז

מְרַגְלָא בְּפֻמִּיהָ דְּרַב: לֹא כְּעוֹלָם הָזֶה הָעוֹלָם הַבָּא. הָעוֹלָם הַבָּא אֵין בּוֹ
לֹא אֲכִילָה וְלֹא שְׁתִּיָּה וְלֹא פְרִיָּה וְרִבְיָה וְלֹא מִשָּׂא וּמִתֵּן וְלֹא קִנְיָה וְלֹא
שְׂנְאָה וְלֹא תַּחְרוּת, אֲלָא צְדִיקִים יוֹשְׁבֵי וְעֵטְרוֹתֵיהֶם כְּרֹאשֵׁיהֶם וְנִהְנִים
מִזֵּיו הַשְּׂכִינָה, שְׁנַאָמַר: ”וַיַּחֲזִיזוּ אֶת הָאֱלֹקִים וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ”.

It was a favourite saying of Rab : Not like this world is the
world to come. In the world to come there is neither eating
nor drinking; no procreation of children or business trans-
actions; no envy or hatred or rivalry ; but the righteous sit
enthroned, their crowns on their heads, and enjoy the lustre
of the Shekinah; as it is said, "And they beheld G-d, and did
eat and drink" (Exod. xxiv. II).

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A.
Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

148 ויעש ה' לשרה

”ויעש ה' לשרה כאשר דיבר”, הפסוק שהוזהר דורש

בראשית כ”א:א’Genesis 21:1

וְהִ' פָקַד אֶת־שָׂרָה כַּאֲשֶׁר אָמַר וַיַּעַשׂ ה' לְשָׂרָה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר:

And the L-RD remembered Sarah as He had said, and the
L-RD did unto Sarah as He had spoken.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 19

149 למיילים האלהLeviticus 9:1-11:47הערת קה”ת מפנה ל

ויקרא ט’:א’-י”א:מ”זLeviticus 9:1-11:47

פסקה 20

150 ביום השמיני עצרת

היום השמיני, הנקרא בחינה שמעבר לשבעת הימים

Numbers 29:35:ל”ה:במדבר

בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצֻרַת תְּהִיָּה לָכֶם כָּל־מִלְאָכַת עֲבָדָה לֹא תַעֲשׂוּ:

On the eighth day ye shall have a solemn assembly: ye shall
do no manner of servile work;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ועיין בזח"ב ר"פ פקודי דר"ך ע"ב

157

הטקסט מצטט את הוזהר בתחילת פרשת פקודי על האור הגנוז
ספר הוזהר, פקודי ב':ג-ד'; י"ב:3-4: Zohar, Pekudei

וקבל היהודים

158

הפסוק שעליו מבוסס המאמר המצוטט

אסתר ט':כ"ג: Esther 9:23

וקבל היהודים את אשר החלו לעשות ואת אשר כתב מרדכי אליהם:
And the Jews took upon them to do as they had begun, and
as Mordecai had written unto them;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

נעשה ונשמע

159

קבלת התורה בידי ישראל: "נעשה ונשמע"

שמות כ"ד:7: Exodus 24:7

ויקח ספר הברית ויקרא באזני העם ויאמרו כל אשר דבר ה' נעשה
ונשמע:

And he took the book of the covenant, and read in the hear-
ing of the people; and they said: 'All that the L-RD hath spo-
ken will we do, and obey.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ונק' אברים דמלכא

160

ר"א מהימנא קורא לרמ"ה המצוות "איברי המלך", כפי שמצוטט בהערת
קה"ת.

זח"ב קיח, 118a: Zohar II, 118a

תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים ד"ד: Tanya, Likkutei Amarim 4

הערת קה"ת

ראה ת"ז ת"ל. זח"ב קיח, א. תניא פ"ד ורפכ"ג.

ות"ת כנגד כולם

161

אותו רעיון, המצוטט בהערת קה"ת

שבת כ"ז א:ט"ו: Shabbat 127a:15

איני? והא אנו תנו: אלו דברים שאדם עושה אותם ואוכל פירותיהן
בעולם הזה, והקורן קיימת לו לעולם הבא, ואלו הן: כיבוד אב ואם,
וגמילות חסדים, והבאת שלום שבין אדם לחבירו, ותלמוד תורה כנגד
כולם [הני — אין, מידי אחרינא — לא]!

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ריש פאה. שבת כז, א.

ותלמוד תורה כנגד כולם

162

"ותלמוד תורה כנגד כולם"

משנה פאה א': Mishnah Peah 1:1

אלו דברים שאין להם שיעור. הפאה, והפכורים, והראיון, וגמילות
חסדים, ותלמוד תורה. אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה
והקורן קיימת לו לעולם הבא. כבוד אב ואם, וגמילות חסדים, והבאת
שלום בין אדם לחבירו, ותלמוד תורה כנגד כלם:

These are the things that have no definite quantity: The cor-
ners [of the field]. First-fruits; [The offerings brought] on ap-
pearing [at the Temple on the three pilgrimage festivals].
The performance of righteous deeds; And the study of the
torah. The following are the things for which a man enjoys

שית אלפי שני דהוי עלמא וחד חרוב

151

"ששת אלפי שנים העולם מתקיים וחד חרוב"

סנהדרין צ"א א': Sanhedrin 97a:12

אמר רב קטינא: שית אלפי שני הוי עלמא, וחד חרוב, שנאמר: "ונשגב
ה' לבדו ביום ההוא". אפ"י אמר: תרי חרוב, שנאמר: "יחינו מימים
ביום השלישי יקמנו ונחיה לפניו".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

בד"ה למנצח על השמינית

152

ההערה מפנה למאמר על "השמינית", המסביר מדוע המילה ביום השמיני
היא למעלה משבת, בלקוטי תורה על תזריע.

הערת קה"ת

לעיל פי תזריע.

פסקה 21

בחדות ה' היא מעוזו

153

"חדות ה' היא מעוזכם": השמחה מרוממת את האדם מעל לתאוות גשמיות

נחמיה ח':10: Nehemiah 8:10

ויאמר להם לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון
לו כייקדוש היום לאדנינו ואל תעצבו כייקדנות ה' היא מעוזכם:

Then he said unto them: 'Go your way, eat the fat, and drink
the sweet, and send portions unto him for whom nothing is
prepared; for this day is holy unto our L-rd; neither be ye
grieved; for the joy of the L-RD is your strength.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

וירא אלקים את האור כי טוב

154

האור הקדמון, שהמדרש אומר עליו "טוב לגנוז" לצדיקים

בראשית א':4: Genesis 1:4

וירא אלקים את־האור כי־טוב ויבדל אלקים בין האור ובין החשך:

And G-d saw the light, that it was good; and G-d divided the
light from the darkness.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית א, ד.

כי טוב לגנוז

155

ההערה מפנה לדיון שם בדרשה "טוב לגנוז"

הערת קה"ת

ראה לקו"ש ח"כ ע' 271 הערה 271.

אור זרוע לצדיק

156

"אור זרוע לצדיק", שהמדרש קושר לאור הגנוז

תהילים צ"א: Psalms 97:11

אור זרע לצדיק ולישרי־לב שמחה:

Light is sown for the righteous, And gladness for the upright
in heart.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

the fruits in this world while the principal remains for him in the world to come: Honoring one's father and mother; The performance of righteous deeds; And the making of peace between a person and his friend; And the study of ...

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

163 צאינה וראינה

הפסוק שעליו מבוסס הביאור המצוטט בשיר השירים

Song of Songs 3:11א"ג: שיר השירים

צֵאנָה וּרְאִינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בְּמֶלֶךְ שְׁלֹמֹה כְּעֹטְרָה שְׁעֵטְרָה־לּוֹ אִמּוֹ בְּיוֹם חֲתָנָתוֹ וּבְיוֹם שְׂמֻחָתוֹ לְבָו:

Go forth, O ye daughters of Zion, And gaze upon king Solomon, Even upon the crown wherewith his mother hath crowned him in the day of his espousals, And in the day of the gladness of his heart.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

164 אוסרי לגפן

הפסוק שעליו מבוסס המאמר המצוטט בתורה אור

Genesis 49:11א"ט: בראשית

אֶסְרִי לִגְפֹן עִירָה וְלַשְׂרָקָה בְּנֵי אֶתְנֹה כַּפֶּס בְּנִי לְבָשׁוֹ וּבְדָם־עֲנָבִים סוֹתָה: Binding his foal unto the vine, And his ass's colt unto the choice vine; He washeth his garments in wine, And his vesture in the blood of grapes;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

165 שו"ה שיהא — בבחי

נוסח אחר: במקום "שיהיה בבחינת שכונתה" שבנוסח שלנו, הנוסח שם הוא "שיתגלה בבחינת", ולדברי ההערה זו הקריאה הנכונה

הערת קה"ת

[ביאורו] להצ"צ כ"ך ב ע' תתתי] מתגלה בבחי, כצ"ל. ויש ביאור ע"ז. הובא בכ"י מאדמו"ר צ"צ נ"ע בד"ה להבין מ"ש בזהר תרומה גנתא לא אעל ביה ההוא גננא. בוך פערטעל (רכב, א) מצא בלשונו הזהב וז"ל הרי"ל שם, יעריש. [כ].

166 נעוץ תחלתן בסופן

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

ס"י פ"א, מ"ז.

167 נעוץ תחלתן בסופן

"סופן נעוץ בתחילתן ותחילתן נעוץ בסופן", המתאר את הספירות כאחדות אחת.

Sefer Yetzirah 1:7א: ספר יצירה

עשר ספירות בלי מה נעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן כשלהבת קשורה בגחלת שאדון יחיד ואין לו שני ולפני אחד מה אתה סופר:

The decade of existence out of nothing has its end linked to its beginning and its beginning linked to its end, just as the flame is wedded to the live coal; because the L-rd is one and there is not a second one, and before one what wilt thou count?

Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain) • Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain)

בהגלות נגלות

168

"כשהוא מתגלה בגלוי", המתאר את גילוי ההג

II Samuel 6:20כ"ו: שמואל ב

וַיָּשָׁב דָּוִד לְבָרֶךְ אֶת־בֵּיתוֹ וַתֵּצֵא מִיָּכָל בַּת־שָׁאוּל לִקְרַאת דָּוִד וַתֹּאמֶר מִה־נִּכְפַּד הַיּוֹם מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר נִגְלָה הַיּוֹם לְעֵינֵי אִמָּהוֹת עַבְדֵּי קִהְלֹת נִגְלוֹת אֶחָד הָרָקִים:

Then David returned to bless his household. And Michal the daughter of Saul came out to meet David, and said: 'How did the king of Israel get him honour to-day, who uncovered himself to-day in the eyes of the handmaids of his servants, as one of the vain fellows shamelessly uncovereth himself!'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

22 פסקה

169 וירם קרן לעמו

"וירם קרן לעמו": מעלתם של ישראל על המלאכים

Psalms 148:14ד"ח: תהילים

וַיִּרָם קֶרֶן לְעָמוֹ תִּהְיֶה לְכָל־חֲסִידָיו לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל עִם קֶרְבּוֹ הַלְלוּ־קָה:

And He hath lifted up a horn for His people, A praise for all His saints, Even for the children of Israel, a people near unto Him. Hallelujah.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמח, יד.

170 סדי"ה נאו לחייך בתורים

המאמר שם מסביר את ניקוד הסגול, המורכב משלוש נקודות: בעבודת האדם מלמטה הנקודה האמצעית באה לבסוף, ואילו בהתעוררות מלמעלה היא באה תחילה ועומדת מעל שתי האחרות. לאחר מכן הוא עובר ל"שורות זהב" עם "נקודות הכסף" ולמעלה הזהב על הכסף, שגם פסקה זו מוכירה

הערת קה"ת

לקמן שה"ש יג, ב.

171 נאו לחייך בתורים

הפסוק שעליו מבוסס המאמר המצוטט

Song of Songs 1:10א"י: שיר השירים

נָאוּ לְחַיֶּיךָ בְּתָרִים צְוֹאֲרֶךְ בְּחֻזִּים:

Thy cheeks are comely with circlets, Thy neck with beads.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

172 כה אמר ה' מלך ישראל וגואלו ה' צבאות אני ראשון ואני אחרון

"אני ראשון ואני אחרון", הנדרש כאיחוד העליון והתחתון

Isaiah 44:6א"ד: ישעיהו

כֹּה־אָמַר ה' מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל וְגֹאֲלוֹ ה' צְבָאוֹת אֲנִי רִאשׁוֹן וְאֲנִי אַחֲרֹן וּמִפְלְעֵי אֵין אֱלֹקִים:

Thus saith the L-RD, the King of Israel, And his Redeemer the L-RD of hosts: I am the first, and I am the last, And beside Me there is no G-d.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

173 בד"ה כי אתה נרי

ההערה מציינת שהמאמר "כי אתה נרי", על רוממות "אלקי המלך", נמצא

בתורה אור, מקץ
הערת קה"ת

תו"א פ' מקץ.

174

כי אתה נרי

"כי אתה נרי ה'"; שם מאמר תורה אור המצוטט בטקסט

II Samuel 22:29 כ"ב: כ"ט

כי־אתָּה נִרִי Havayah וְנִרִי חֲשֵׁכִי:

For Thou art my lamp, O L-RD; And the L-RD doth lighten my darkness.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

175

ארוממך אלקי המלך

"ארוממך אלקי המלך": העלאת המלכות וזיכוכה

Psalms 145:1 תהילים קמ"ה:א

תְּהַלֵּה לְדָוִד אֲרֹמְמָךְ אֱלֹהֵי הַמֶּלֶךְ וְאֶכְרַכְּךָ שֶׁמָּה לְעֹלָם וָעֶד:

[A Psalm of] praise; of David. I will extol Thee, my G-d, O King; And I will bless Thy name for ever and ever.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

176

שהמצות צריכות כוונה

דיון התלמוד בשאלה אם מצוות צריכות כוונה, המצוטט בהערת קה"ת

Berakhot 13a:22-25 כ"ב: כ"ה-כ"ג

גְּמִי שָׁמַע מִיָּנָה מִצְוֹת צְרִיכוֹת כְּוֹנָה. מֵאֵי "אִם כְּוֹנִין לְבָבִי" — לְקִרְוֹת. לְקִרְוֹת! וְהָא קָא קָרִי! בְּקוֹרָא לְהַגִּיף. תְּנִי רַבְּנֵי: קְרִיאַת שְׁמַע כְּכַתְּבָהּ, דְּבָרֵי רַבִּי. וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים: בְּכָל לְשׁוֹן.

GEMARA Is the conclusion to be drawn [from the opening sentence of the Mishnah] that the performance of the commandments requires Kawwanah? No; for] what means If he directed his heart to read ? Just to read [in the Torah for the sake of study]. But he was reading! [It is to differentiate him] from one who is reading [the Torah] for the purpose of correcting. Our Rabbis have taught : The Shema' must be read as it is written: These are the words of Rabbi; but the Sages say ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה ברכות יג, א. זח"ג שו, ב.

177

ורוח אייתי רוח ואמשיך רוח

למילים האלה Zohar II, 162b הערת קה"ת מפנה ל

Zohar II, 162b זח"ב קסב, הערת קה"ת

הערת קה"ת

זח"ב קסב, ב. ה, דברים (יב, ג). ושי"ג. [כ].

178

ורוח אייתי רוח ואמשיך רוח

הזהר מלמד שרוח מביאה רוח וממשיכה רוח: התעוררות האדם ממשכה. התעוררות אלוקית

ספר הזהר, תרומה ס"ו: תרס"ט-תרע"ח Zohar, Terumah 66:669-678

"With all thy soul"-the "all" includes all aspects of the soul, viz. nephesh, ruah, and neshamah. As to "with all thy possessions", these also have various aspects, each one different from the other. True love to the Holy One, blessed be He, consists in just this, that we give over to Him all our emo-

tional, intellectual, and material faculties and possessions, and love Him. Should it be asked, How can a man love Him with the evil inclination? Is not the evil inclination the seducer, preventing man from approaching the ...

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

179

כרחל לפני גוזזי נאלמה

"כרחל לפני גוזזיה נאלמה", דימוי למלכות בעולמות התחתונים

ישעיהו נ"ג:ז Isaiah 53:7

נָגַשׁ וְהוּא נֶעְנֶה וְלֹא יִפְתַּח־פִּיו כְּשֶׁה לְטָבַח יוֹכֵל וְכָרְחַל לִפְנֵי גֹזְזֶיהָ נֶאֱלָמָה וְלֹא יִפְתַּח פִּיו:

He was oppressed, though he humbled himself And opened not his mouth; As a lamb that is led to the slaughter, And as a sheep that before her shearers is dumb; Yea, he opened not his mouth.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י נג, ז.

180

פי תזריע זח"ג

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

נז, א.

181

ואיש כי ימרט

הפסוק שעליו מבוסס הביאור המצוטט לזוהר על תזריע

ויקרא י"ג:מ"ג Leviticus 13:40

ואיש כי ימרט ראשו קרח הוא טהור הוא:

And if a man's hair be fallen off his head, he is bald; yet is he clean.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ויקרא יג, מ.

182

זאת חקת התורה

חוק הפרה האדומה, שם המאמר המצוטט בטקסט

במדבר י"ט:כ"ב Numbers 19:2

זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר־צִוָּה ה' לֵאמֹר דִּבֶּר אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלָיו פָּרָה אֲדָמָה תְּמִימָה אֲשֶׁר אֵין־בָּהּ מוֹם אֲשֶׁר לֹא־עָלָה עָלֶיהָ עַל:

This is the statute of the law which the L-RD hath commanded, saying: Speak unto the children of Israel, that they bring thee a red heifer, faultless, wherein is no blemish, and upon which never came yoke.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

183

וזרקתי עליכם מים טהורים

"וזרקתי עליכם מים טהורים", הנדרש כהמשכת י"ג מידות הרהמים

יחזקאל ל"ו:כ"ה Ezekiel 36:25

וְזָרַקְתִּי עָלֵיכֶם מַיִם טְהוֹרִים וְטָהַרְתֶּם מִכָּל טְמְאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל־גִּלְוֹלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם:

And I will sprinkle clean water upon you, and ye shall be clean; from all your uncleannesses, and from all your idols, will I cleanse you.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

יחזקאל לו, כה.

184 מי יתן טהור מטמא

"מי יתן טהור מטמא": טהרה היוצאת מתוך טומאה

איוב י"ד:ד' Job 14:4

מי יתן טהור מטמא לא אֶחָד:

Who can bring a clean thing out of an unclean? not one.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איוב יד, ד.

185 מי יתן טהור מטמא כו' וגם טהורו דגבי יוהכ"פ

ההערה מצטטת את המאמר שם, המבוסס על מאמר זה: יש שני סוגי טהרה — צלילות כשמים שעניניהם התפזרו, וטהרה היוצאת מתוך טומאה, כמו טבילה במקווה, שהיא טיהור הלב ממחשבות רעות ומביאה לידי קדושה.

הערת קה"ת

בסה"מ תקע"ז — הנחות עי' שסח שמיסד על מאמר זה מבואר שם יותר כי הענינים וז"ל: "יש ב' מיני טהרה כי פי' טהרה הוא דבר הבהיר כמו טהר יומא שכשהשמים מכוסים בעבים ונתפזרו העבים נקי בשם טהר יומא או טהר גברא, ויש טהרה הבא מכלל טומאה כמו אדם המטהר עצמו במקוה שמתחילה הוא טמא וע"י טבילתו במקוה נעשה טהור, נמצא שטהרה זו היא מכלל טומאה, וכמו שאנו מבקשים וטהר לבינו לעבדך באמת שהוא טהר הלב מכל מחשבה רעה, וע"ז אמרו טהרה מביאה לידי קדושה שכשמהרה מחשבותיו וכו' נעשה כלי שיוכל להתקבל בתוכו בחי קדושה עליונה" ע"ש. וראה לקמן צ, א שו"ה וגם י"ל בפ"י לטהר ע"ד מ"ש. ובמאמרי אדה"א כאן עי' אתיקה בארוכה. וראה באוה"ת פ' משפטים עי' בתשלז ואילך.

186 ועי' בזח"א . . מ"ה ב'

ההערה אומרת שכל קטעי הזוהר המצוטטים כאן עוסקים ב"טהור מטמא", ונוסחם מועתק באור התורה על נ"ך.

הערת קה"ת

בכל המ"מ הנ"ל מדבר בענין טהור מטמא. הלשונות נעתקו באוה"ת נ"ך כרך א ע' תרנו.

187 נמצא עוד בזח"א (קפ"ד ב') גבי נט"י

הזוהר על נטילת ידיים: לאחר שהן מתקדשות הן נקראות טהורות

ספר הזוהר, וישב י"ג:קכ"א-קל"א Zohar, Vayeshev 13:121-131

188 מנרת זהב טהור

מנורת הזהב הטהור.

שמות כ"ה:ל"א Exodus 25:31

וְעָשִׂיתָ מְנֹרֶת זָהָב טָהוֹר מְקֻשָּׁה תַעֲשֶׂה הַמְנוֹרָה יִרְכָּה וְקָנָה גְבִיעֶיהָ כַּפְתֵּירֶיהָ וּפְרָחֶיהָ מִמָּנָה יִהְיוּ:

And thou shalt make a candlestick of pure gold: of beaten work shall the candlestick be made, even its base, and its shaft; its cups, its knops, and its flowers, shall be of one piece with it.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות כה, לא.

189 ועשית ציץ זהב טהור

ציץ הזהב הטהור, שעליו נחרט "קדש להווי"

שמות כ"ח:ל"ו Exodus 28:36

וְעָשִׂיתָ צִיץ זָהָב טָהוֹר וּפְתַחְתָּ עָלָיו פְּתוּחֵי חֹתֶם קֹדֶשׁ לַיהוָה

And thou shalt make a plate of pure gold, and engrave upon it, like the engravings of a signet: HOLY TO THE L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות כח, לו.

190 יראת ה' טהורה

"יראת ה' טהורה", שהרמ"ז דורש כנבורה דעתיק

תהילים י"ט:י"ט Psalms 19:10

יִרְאֵת ה' טְהוֹרָה עוֹמֶדֶת לְעַד מִשְׁפָּטֵיהִי אֱמֶת צִדְקוֹ יִתְּנוּ:

The fear of the L-RD is clean, enduring for ever; the ordinances of the L-RD are true, they are righteous altogether;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים יט, י.

191 הזוהר מזהה המשכה זו עם טלא דבדולחא

ספר הזוהר, תוריע כ"ד:קכ"ג-כ"ה:קל"ד Zohar, Tazria 24:123-25:134

23 פסקה**192 ועי"ל בענין הבא לטהר . . וכעצם השמים לטהר**

ההערה מפנה לדיון שם בפירוש השני ל"לטהר", הקשור ל"וכעצם השמים לטהר".

הערת קה"ת

ראה אוה"ת שמות כרך ז ע' ב'תר"ז.

193 וכעצם השמים לטהר

מראה מעמד הר סיני: "וכעצם השמים לטהר", הקשור לטהירו עילאה

שמות כ"ד:י"ד Exodus 24:10

וַיֵּרְאוּ אֶת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וַתַּחַת רִגְלָיו כְּמַעֲשֵׂה לִבְנֵת הַסַּפִּיר וּכְעֶצֶם הַשָּׁמַיִם לְטָהָר:

and they saw the G-d of Israel; and there was under His feet the like of a paved work of sapphire stone, and the like of the very heaven for clearness.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות כד, י.

194 ועמ"ש בזה בפ' משפטים

ההערה מציינת שהדיון בפרשת משפטים, שאליו מפנה הטקסט בעניין בירור שם בין והעלאתו לטהירו עילאה, נמצא בתורה אור

הערת קה"ת

תו"א עח, ג ובמ"מ לשם.

195 הבא לטהר ולזכר מדת מלכותו ית'

ההערה מפנה לדיונים נוספים על טיהור וזיכור המלכות

הערת קה"ת

ראה אוה"ת שמות כרך ז ע' ב'תר"ז. אוה"ת פ' שמיני ע' נד. ביאוה"ז להצ"צ כרך ב ע' תתקט.

אם בחקתי תלכו

200

הפסוק שעליו מבוסס המאמר המצוטט

ויקרא כ"ו:3-26:3

אם־בְּחֻקֵּי תִלְכוּ וְאֶת־מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ וְעֲשִׂיתֶם אֹתָם:

If ye walk in My statutes, and keep My commandments, and do them;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ירדה פלאים

201

רמו ל"ירדה פלאים", המתאר את ירידת הנשמה

איכה א':9-1:9

טִמְאָתָהּ בְּשׁוּלֶיהָ לֹא זָכְרָה אַחֲרֵיתָהּ וְתִרְדּוּ פְּלָאִים אֵין מְנַחֵם לָהּ רָאָה ה' אֶת־עֲנָנֶיהָ כִּי הִגְדִּיל אוֹיֵב:

Her filthiness was in her skirts, She was not mindful of her end; Therefore is she come down wonderfully, She hath no comforter. 'Behold, O L-RD, My affliction, For the enemy hath magnified himself.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

והרוח תשוב

202

"והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה": שוב הנשמה לשרשה

קהלת י"ב:7-12:7

וְיָשָׁב הָעָפָר עַל־הָאָרֶץ כְּשֶׁהָיָה וְהָרוּחַ תָּשׁוּב אֶל־הָאֱלֹקִים אֲשֶׁר נָתַנָּה:

And the dust returneth to the earth as it was, and the spirit returneth unto G-d who gave it.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

קהלת יב, ז.

רוח עברה ותטהרם

203

"ורוח עברה ותטהרם": סילוק העננים המסתירים את האור

איוב ל"ו:21-37:21

וְעַתָּה לֹא־רָאוּ אֹרֶךְ בְּהִיר הוּא בְּשֻׁחָקִים וְרוּחַ עָבְרָה וְתִטְהַרֵם:

And now men see not the light which is bright in the skies; But the wind passeth, and cleanseth them.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

דהיינו העננים המחשיכים

204

ההערה אומרת שאור התורה מצטט כאן את יומא נט ע"א ומסביר שני סוגי עננים.

הערת קה"ת

באוה"ת פ' משפטים כרך ז ע' ב'תשלז מציין ליומא נט, א. וראה באוה"ת שם שמבאר ב' בחי' עננים ע"ש.

שמש הוי

205

"כי שמש ומגן הוי אלקים"

תהילים פ"ד:12-84:12

כִּי שֶׁמֶשׁ וּמָגֵן ה' אֱלֹקִים חֵן וְכָבוֹד יִתֵּן ה' לֹא יִמְנַע־טוֹב לְהַלְכִּים בְּתַמִּים:

For the L-RD G-d is a sun and a shield; the L-RD giveth grace and glory; No good thing will He withhold from them that walk uprightly.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה תהלים פד, יב.

נעוץ סופן בתחלתן

196

"סופן נעוץ בתחילתן": המדרגה התחתונה מתחברת לעליונה

ספר יצירה א':1-7:1

עשר ספירות בלי מה נעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן כשלהבת קשורה בגחלת שאדון יחיד ואין לו שני ולפני אחד מה אתה סופר:

The decade of existence out of nothing has its end linked to its beginning and its beginning linked to its end, just as the flame is wedded to the live coal; because the L-rd is one and there is not a second one, and before one what wilt thou count?

Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain) • Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain)

אני ראשון ואני אחרון

197

"אני ראשון ואני אחרון": הראשון והאחרון נעשים שווים

ישעיהו מ"ד:6-44:6

כֹּה־אָמַר ה' מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל וְגֹאֲלוֹ ה' צָבָאוֹת אֲנִי רִאשׁוֹן וְאֲנִי אַחֲרֹן וּמַבְלִעַדִּי אֵין אֱלֹקִים:

Thus saith the L-RD, the King of Israel, And his Redeemer the L-RD of hosts: I am the first, and I am the last, And beside Me there is no G-d.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י מד, ו.

פסוק 24

נשמה שנתת בי טהורה היא

198

ברכת הבוקר: "אלקי, נשמה שנתת בי טהורה היא"

ברכות ס"ב:4-60b:4

כִּי מִתְעַר אֹמַר: "אֱלֹקִי, נִשְׁמָה שִׁנַּתָּת בִּי טְהוֹרָה. אֶתָּה יִצְרַתָּהּ בִּי, אֶתָּה נִפְתַּחְתָּהּ בִּי, וְאֶתָּה מִשְׁמְרָהּ בְּקֶרְבִּי, וְאֶתָּה עֲתִיד לִיטַלָּהּ מִמֶּנִּי וּלְהַחְזִירָהּ בִּי לְעֵתִיד לְבָא. כָּל זְמַן שֶׁהִנֵּשְׁמָה בְּקֶרְבִּי מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ ה' אֱלֹקִי וְאֵלֶיךָ אָבוֹתִי, רַבּוֹן כָּל הָעוֹלָמִים, אֲדוֹן כָּל הַנִּשְׁמוֹת. בְּרוּךְ אַתָּה ה', הַמְחִיזֵר נִשְׁמוֹת לְפָגְרִים מֵתִים".

When he awakens he says : "O my G-d, the soul which Thou hast given me is pure. Thou didst create it within me, Thou didst breathe it into me, Thou preservest it within me, and Thou wilt take it from me, but wilt restore it unto me here-after. So long as the soul is within me, I will give thanks unto Thee, O L-rd my G-d and G-d of my fathers, Sovereign of all worlds, L-rd of all souls. Blessed art Thou, O L-rd, Who restorest souls unto dead ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

בביאור ע"פ אם בחקתי תלכו

199

הקטע שם מסביר שאותיות המחשבה והדיבור הן לבושי הנפש, ואף על פי כן הן דבוקות בה כדרך הדיו לקלף, כאשר הלבון שמתחת לדיו נשאר; זהו חלק מהמאמר המצוטט כאן על שורש הנשמה בטהירו עילאה

הערת קה"ת

לעיל פ' בחקותי מו, ב.

שרגא בטיהרא מאי אהני

”שרגא בטיהרא מאי אהני”

חולין ס' ב:ג' Chullin 60b:3

אמרה לפניו רבש"ע הואיל ואמרתי לפניך דבר הגון אמעית את עצמי אמר לה לך ומשול ביום ובלילה אמרה ליה מאי רבותיה דשרגא בטיהרא מאי אהני אמר לה זיל לימנו כך ישראל ימים ושנים אמרה ליה יומא נמי אי אפשר דלא מנו ביה תקופתא דכתיב (בראשית א, יד) והיו לאותות ולמועדים ולימים ושנים זיל ליקרו צדיקי בשמך (עמוס ז, ב) יעקב הקטן שמואל הקטן (שמואל א יז, יד) דוד הקטן

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

הערת קה"ת

חולין ס, ב. וראה מדרש תהלים לו, ז.

המלי נקי נר כנודע

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

ראה פרדס שכ"ג פי"ד ופכ"א.

והי אור הלבנה כאור החמה

לעתיד לבוא אור הלבנה יהיה כאור החמה: המלכות תעלה לאור מלא

ישעיהו ל':כ"ו Isaiah 30:26

וְהָיָה אֹרֶה־הַלְבֵנָה כְּאֹרֶה הַחֲמָה וְאֹרֶה הַחֲמָה יִהְיֶה שְׁבַע־יָמִים כְּאֹרֶה שְׁבַע־יָמִים בְּיוֹם חֹבֶשׁ ה' אֶת־שָׁכָר עָמוֹ וּמַחֲץ מִכְתּוֹ יִרְפָּא:

Moreover the light of the moon shall be as the light of the sun, And the light of the sun shall be sevenfold, as the light of the seven days, In the day that the L-RD bindeth up the bruise of His people, And healeth the stroke of their wound.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה ישע"י ל, כו.

וזרח בחשך אורך ואפלתך כצהריים

באמצעות צדקה "אפלתך תהיה כצהריים"

ישעיהו נ"ח:י"ז Isaiah 58:10

וְתִפֹּק לָרֹעַב נֶפֶשׁךָ וְנֶפֶשׁ נַעֲנָה תִשְׁבִּיעַ וְזָרַח בְּחֹשֶׁךְ אֹרְךָ וְאֶפְלָתְךָ כִּצְהָרִים:

And if thou draw out thy soul to the hungry, And satisfy the afflicted soul; Then shall thy light rise in darkness, And thy gloom be as the noon-day;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוק 25

ועמ"ש על פסוק זה בזהר ח"ג דקל"ט ע"ב

הטקסט מצטט את הזהר על הפסוק הזה

ספר הזהר, האדרא רבא 32:248-33:257 Zohar, Idra Rabba
ל"ב:רמ"ח-ל"ג:רנ"ז

אעשה לו עזר

"אעשה לו עזר" — מקור המונח "עזר"

בראשית ב':י"ח Genesis 2:18

וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹקִים לֹא־טוֹב הָיִית הָאָדָם לְבַדּוֹ אֶעֱשֶׂה־לּוֹ עֶזְרָא כִּנְגֹדוֹ:

ועובר על פשע

"ועובר על פשע": אור שמגיע מעל סדר הדין

מיכה ז':י"ח Micah 7:18

מִי־אֵל כְּמוֹךָ נָשָׂא עוֹן וְעָבַר עַל־פֶּשַׁע לְשֹׁאֲרֵית נִחְלָתוֹ לֹא־הֶחְזִיק לְעַד אִפּוֹ כִּי־חָפֵץ חֶסֶד הוּא:

Who is a G-d like unto Thee, that pardoneth the iniquity, And passeth by the transgression of the remnant of His heritage? He retaineth not His anger for ever, Because He delighteth in mercy. .

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

טיהרה הוא תרגום של צהריים

אחד הפסוקים שבהם אונקלוס מתרגם "צהריים" ל"טהרה", כפי שמצוטט בהערת קה"ת

בראשית מ"ג:ט"ז Genesis 43:16

דברים כ"ח:כ"ט Deuteronomy 28:29

וְהָיִית מְמַשֵּׁשׁ בְּצִהָרִים כְּאִשֶּׁר יִמַּשֵּׁשׁ הָעוֹר בְּאַפְלָה וְלֹא תִצְלִיחַ אֶת־דְּרָכֶיךָ וְהָיִית אַךְ עֲשׂוֹק וְגוֹזֵל כָּל־הַיָּמִים וְאִין מוֹשִׁיעַ:

And thou shalt grope at noonday, as the blind gropeth in darkness, and thou shalt not make thy ways prosperous; and thou shalt be only oppressed and robbed alway, and there shall be none to save thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית מג, טז. דברים כח, כט. וראה רש"י בראשית מג, טז. ראה אוה"ת משפטים ע' אירסט. ובכרך ז ע' ביתשלו.

הוא עת אור היום חזק

ההערה מפנה ללקוטי תורה על מטות. הקטע שם עוסק בבלתי משתנה — "אני הו"י לא שניתני" — כעצמות האמת, ובשיר העתיד בלשון זכר; ההערה מצטטת אותו בהקשר של אור היום החזק

הערת קה"ת

ראה גם לעיל פ' מטות פד, א.

ובזח"ג (דקב"ט א')

הקטע שם עוסק בחיבור המדרגות שלמעלה מאצילות — עתיק ואריך — עם אצילות באמצעות התורה, הנמשכת מתרי"ג נתיבי אריך אנפין, ומצטט את האדרא; הוא מזכיר גם את "והיה אור הלבנה כאור החמה"

הערת קה"ת

ראה לעיל פ' ראה כד, ב.

ואורה צדיקים כאור נוגה

אורה צדיקים הולך ומאיר עד היום המלא

משלי ד':י"ח Proverbs 4:18

וְאַרְךָ צְדִיקִים כְּאֹרֶה נֹגֵה הַזֹּהֶר וְאֹרֶה עַד־יָבוֹן הַיּוֹם:

But the path of the righteous is as the light of dawn, That shineth more and more unto the perfect day.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי ד, יח. ראה אוה"ת נ"ך כרך א ע' תקסב עה"פ.

And the L-RD G-d said: 'It is not good that the man should be alone; I will make him a help meet for him.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

217 בזהר בראשית (דליה ע"א)

ההערה מפנה לביאור של הצמח צדק על תהילים לדברי הוזהר המפרש "עזר" כ"סמך".

הערת קה"ת

ראה גם יהל אור עי' תלד. ד"ה סמוכים לעד — פרי"ת עי' קמח לשון הוזהר עם הגהות.

218 סמוכים לעד לעולם

"סמוכים לעד לעולם", המצוטט בזוהר

Psalms 111:8 תהילים קי"א:ח

סמוכים לעד לעולם עשויים באמת ונשך:

They are established for ever and ever, They are done in truth and uprightness.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

219 ובזח"ג דף מ"ד ע"ב ודפ"ג ע"ב וד"ה סע"א

ההערה אומרת שאותם קטעי זוהר מצוטטים שם באותו סדר

הערת קה"ת

בסדר זה גם ביהל אור שם.

220 בד"ה כי ההרים ימושו

הקטע מסביר שכאשר בית המקדש אינו עומד על מכוננו, טבעו של האדם נמשך לצרכים גופניים, ואהבת ה' באה רק מתוך מאמץ. זהו מצב של "עורף אל פנים", שהרי "פנו אלי עורף", בניגוד לטבעה האמיתי של הנפש, העולה מעצמה אל ה' כלהבת אש.

הערת קה"ת

לעיל פי' תצא מ, ב ואילך.

221 כי ההרים ימושו

הפסוק שעליו מבוסס המאמר המצוטט

Isaiah 54:10 ישעיהו נ"ד:י

כי ההרים ימושו והגבעות תמוטינה וחסדי מאתה לא ימושו וברית שלומי לא תמוט אמר מרחמך ה'

For the mountains may depart, and the hills be removed; but My kindness shall not depart from thee, neither shall My covenant of peace be removed, saith the L-RD that hath compassion on thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

222 פנו אלי עורף

"פנו אלי עורף ולא פנים".

Jeremiah 2:27 ירמיהו ב':כ"ז

אמרים לעץ אבי אתה ולאבן את ילדתנו כי פנו אלי עורף ולא פנים ובעת רעתם יאמרו קומה והושיענו:

Who say to a stock: 'Thou art my father', and to a stone: 'Thou hast brought us forth', for they have turned their back unto Me, and not their face; but in the time of their trouble they will say: 'Arise, and save us.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ירמ' ב, כז.

223 הזוהר שואל: "ואימתי יתקרי אחד" — מתי הוא נקרא אחד?

ספר זוהר, ויקרא י"ג:ז-ט"ז ק"ד Zohar, Vayikra 13:97-16:104

224 הזוהר מפרש "עזר" כ"סמך" המביא את הייחוד העליון למצב של פנים בפנים.

ספר זוהר, בראשית מ"ב:תי"ח-תכ"ט Zohar, Bereshit 42:418-429

26 פסקה

225 ומשביע לכל חי רצון

"פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון", המתפרש כרצונו של ה' המעורר רצון בנפש.

תהילים קמ"ה:ט"ז Psalms 145:16

פֹּתַח אֶת־יָדְךָ וּמְשַׁבֵּעַ לְכָל־חַי רָצוֹן:

Thou openest Thy hand, And satisfiest every living thing with favour.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמח, טז.

27 פסקה

226 בד"ה והיה מספר בניי

הקטע מסביר שהמצוות, שמקורן באצילות, הן "מים עליונים" המעוררים את הרצון העליון שננפש לאהוב את ה'. הוא מפרש את "פקדת" כזכירתה של אישה עקרה: בגלות האהבה נסתרת כעובר ברחם, והמצוות מביאות אותה לידי לידה. הדבר מקביל מאוד לדימוי העקרות שבמאמר זה.

הערת קה"ת

לעיל פי' במדבר ה, ד.

227 והיה מספר בניי

הפסוק שעליו מבוסס המאמר המצוטט

Hosea 2:1 הושע ב':א

וְהָיָה מִסְפַּר בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל כְּחֹל הַיָּם אֲשֶׁר לֹא־יִמָּד וְלֹא יִסָּפֵר וְהָיָה בְּמִקְוֵי אֲשֶׁר־יֵאמַר לָהֶם לֹא־עַמִּי אַתֶּם יֵאמַר לָהֶם בְּנֵי־אֱלֹהִי:

Yet the number of the children of Israel shall be as the sand of the sea, which cannot be measured nor numbered; and it shall come to pass that, instead of that which was said unto them: 'Ye are not My people', it shall be said unto them: 'Ye are the children of the living G-d.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

228 פקדת הארץ ותשוקיה

"פקדת הארץ ותשוקיה", המתפרש במאמר המצוטט ככמיהת הנפש המתעוררת באמצעות המצוות.

תהילים ס"ה:י"ז Psalms 65:10

פָּקַדְתָּ־הָאָרֶץ וַתְּשַׁקְקֶהָ רַבַּת תַּעֲשֶׂרְנָה פֶּלֶג אֱלֻקִּים מְלֵא מִים תְּכִין דָּגָנָם כִּי־כֹן תִּכְנֶנָּה:

Thou hast remembered the earth, and watered her, greatly enriching her, with the river of G-d that is full of water; Thou preparest them corn, for so preparest Thou her.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

כנשר יעיר

235

הפסוק שעליו מבוסס הביאור המצוטט

דברים ל"ב:י"א Deuteronomy 32:11

כְּנֶשֶׁר יַעִיר קִנּוּ עַל־גּוֹזְלֶיהָ יִרְחַף יִפְרֹשׁ כְּנָפָיו יִקְחֶהָ וְיִשְׁאַהּוּ עַל־אֲבָרֶתָהּ:

As an eagle that stirreth up her nest, Hovereth over her young, Spreadeth abroad her wings, taketh them, Beareth them on her pinions—

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ובאבוד רשעים רנה

236

”ובאבוד רשעים רנה”: שמחה עם סילוק המניעות

משלי י"א:י"א Proverbs 11:10

בְּטוֹב צְדִיקִים תִּעְלֶץ קְרִיָּה וּבְאָבֵד רָשָׁעִים רִנָּה:

When it goeth well with the righteous, the city rejoiceth; And when the wicked perish, there is joy.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי י"א, י.

בזח"א פ' נח דס"א ב'

237

ההערה אומרת שדברי הוזהר מובאים שם

הערת קה"ת

ראה הלשון באוה"ת כרך ג תרמב, א.

ועי' בזח"א פ' נח דס"א ב'

238

הטקסט מצטט את הוזהר על נח

ספר הוזהר, נח ט:נ"ו-י"ס:ג' 9:56-10:63 Zohar, Noach

ובפ' חיי שרה דקכ"א ב'

239

הטקסט מצטט את הוזהר על חיי שרה

ספר הוזהר, חיי שרה א:ה-ג:י"ג 1:5-3:13 Zohar, Chayei Sara

ביתר שאת

240

”יתר שאת”, שנאמר על ראובן ומשמש כאן לתיאור השמחה הגדולה יותר

בראשית מ"ט:ג' Genesis 49:3

רְאוּבֵן בְּכֹרִי אַתָּה כְּחֵי וְרֵאשִׁית אוֹנִי יִתֶּר שְׂאֵת וְיִתֶּר עֹז:

Reuben, thou art my first-born, My might, and the first-fruits of my strength; The excellency of dignity, and the excellency of power.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

במקום שבע"ת כו'

241

”במקום שבעלי תשובה עומדין, צדיקים גמורים אינם עומדין”

ברכות ל"ד ב:כ"ב-כ"ג Berakhot 34b:22-23

ופליגא דרבי אבהו, דאמר רבי אבהו: מקום שבעלי תשובה עומדין — צדיקים גמורים אינם עומדין, שנאמר: ”שְׁלוֹם שְׁלוֹם לְרַחוּק וּלְקְרוֹב”.

”לְרַחוּק” בְּרִישָׁא, וְהָדָר ”לְקְרוֹב”. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר לֵה: מַאי ”רַחוּק” — שֶׁהִיא רַחוּק מִדְּבַר עֲבִירָה מְעִיקָרָא. וּמַאי ”קְרוֹב” — שֶׁהִיא קְרוֹב לְדְבַר עֲבִירָה, וְנִתְרַחַק מִמֶּנּוּ הַשְׁתָּא.

This is at variance with the opinion of R. Abbahu who said : The place which the penitent occupy, the perfectly righteous are unable to occupy ; as it is said, "Peace, peace to him that is far off and to him that is near" — "to him that is far off

תחילת פרשת מטות, שעל שמה נקרא המאמר הנוסף שהטקסט מצטט

229

במדבר ל"ב: Numbers 30:2

וַיִּדְבֹּר מֹשֶׁה אֶל־רָאשֵׁי הַמִּטּוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה'

And Moses spoke unto the heads of the tribes of the children of Israel, saying: This is the thing which the L-RD hath commanded.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ובד"ה וידבר . . אל ראשי המטות

230

ההערה מציינת את מקומו של המאמר על הקדושה כאהבה רבה הנמשכת באמצעות המצוות, בלקוטי תורה על מטות

הערת קה"ת

לעיל פ' מטות.

אחרי ה' אליכם תלכו

231

הפסוק שעליו מבוסס ביאור נוסף המצוטט כאן

דברים י"ג:ה' Deuteronomy 13:5

אַחֲרֵי ה' אֱלֹקֵיכֶם תֵּלְכוּ וְאֵתוּ תִירָאוּ וְאֵת־מִצְוֹתָיו תִּשְׁמְרוּ וּבְקִלּוֹ תִשְׁמְעוּ וְאֵתוּ תַעֲבֹדוּ וְכֹו תִדְבְּקוּן:

After the L-RD your G-d shall ye walk, and Him shall ye fear, and His commandments shall ye keep, and unto His voice shall ye hearken, and Him shall ye serve, and unto Him shall ye cleave.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ישלח עורך מקדש

232

”ישלח עורך מקדש”: עזרה באמצעות המצוות המקדשות

תהילים כ"ג: Psalms 20:3

יִשְׁלַח־עֲזָרָךְ מִקֹּדֶשׁ וּמִצִּיּוֹן יִסְעָדְךָ:

Send forth thy help from the sanctuary, And support thee out of Zion;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים כ, ג.

מאין יבא עזרי

233

”מאין יבוא עזרי?”, המתפרש כעזרה מ”אין”

תהילים קכ"א: Psalms 121:1

שִׁיר לַמַּעֲלוֹת אֲשֶׁר עֲיָנִי אֶל־הַהָרִים מֵאֵין יָבֵא עֲזָרִי:

A Song of Ascents. I will lift up mine eyes unto the mountains: From whence shall my help come?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קכא, א.

פסוק 28

234

ואני אראה בשנאי

החלק השני של הפסוק הפותח, המתבאר כאן

תהילים קי"ח: Psalms 118:7

ה' לִי בְּעֹזְרִי וְאֲנִי אֶרְאֶה בְּשִׁנְאִי:

The L-RD is for me as my helper; And I shall gaze upon them that hate me.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

תו"א לג, א.

ת"ר נר חנוכה

248

מאמר חז"ל על נר חנוכה, כשמו של המאמר בתורה אור המצוטט כאן

שבת כ"א ב:ח-ט"ז 21b:8-9 Shabbat

תנו רבנן: נר חנוכה מצוה להניחה על פתח ביתו מפחוץ. אם היה דר בעליה — מניחה בחלון הסמוכה לרשות הרבים. ובשעת הסכנה — מניחה על שלחנו ודיו. אמר רבא: צריה נר אחרת להשתמש לאורה. ואי איכא מדורה — לא צריה. ואי אדם חשוב הוא — אף על גב דאיכא מדורה צריה נר אחרת.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

בד"ה אסרי לגפן

249

ההערה מציינת את מקומו של המאמר "אסרי לגפן", על "סוטה", בתורה אור, ויחי.

הערת קה"ת

ראה תו"א מז, א. אוה"ת פ' ויחי בראשית כרך ו תתשלא, א.

אוסרי לגפן

250

הפסוק שעליו מבוסס המאמר המצוטט בעניין "סוטה"

בראשית מ"ט:11 Genesis 49:11

אסרי לגפן עירה ולשרקה בני אתנו כבס ביין לבשו ובדם ענבים סוטה: Binding his foal unto the vine, And his ass's colt unto the choice vine; He washeth his garments in wine, And his vesture in the blood of grapes;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ישלח עורך מקדש

251

עזרה מקודש — חכמה עילאה: עזרת המצוות

תהילים כ"ג:3 Psalms 20:3

ישלח עזרה מקדש ומציון יסעך:

Send forth thy help from the sanctuary, And support thee out of Zion;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

קדש הוא ח"ע

252

ההערה מפנה למילון הקבלי הזה לצורך הזיהוי של קודש עם חכמה עילאה

הערת קה"ת

מא"א ק, ז.

מאין יבא עזרי

253

עזרה "מאין", למעלה מחכמה: עזרת התשובה

תהילים קכ"א:1 Psalms 121:1

שיר למעלות אשא עיני אליהררים מאין יבא עזרי:

A Song of Ascents. I will lift up mine eyes unto the mountains: From whence shall my help come?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

והחכמה מאין תמצא

254

"והחכמה מאין תמצא": המדרגה שלמעלה מחכמה

איוב כ"ח:12 Job 28:12

והחכמה מאין תמצא ואי זה מקום בינה:

But wisdom, where shall it be found? And where is the place of understanding?

[from G-d] first, and then "to him that is near." But R. Johanan can reply : What means "To him that is far off"? To him who was far off from transgression from the first ; and what ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות לד, ב.

יתרון האור הוא הבא מן החושך

242

יתרון האור על החושך, המתפרש כאור הבא מתוך החושך

קהלת ב"י:13 Ecclesiastes 2:13

ויראית אני שיש יתרון לחכמה מן הסכלות כיתרון האור מן החשך:

Then I saw that wisdom excelleth folly, as far as light excelleth darkness.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה קהלת ב, יג.

ע"פ אעשה לו עזר כנגדו

243

ההערה מציינת את מקומו בתורה אור, בראשית, של הביאור על "עזר כנגדו" שאותו מצטט הטקסט

הערת קה"ת

תו"א ה, א.

אעשה לו עזר כנגדו

244

"עזר כנגדו": עזרה הבאה מתוך ההתנגדות

בראשית ב"י:18 Genesis 2:18

ויראמר ה' אלקים לא־טוב היות האדם לבדו אֶעֱשֶׂה־לוֹ עֹזֶר כְּנֶגְדּוֹ:

And the L-RD G-d said: 'It is not good that the man should be alone; I will make him a help meet for him.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

מאדך

245

"בכל מאודך": האהבה הבלתי מוגבלת של התשובה

דברים ו':5 Deuteronomy 6:5

ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הראיני את מראיך

246

"הראיני את מראיך", הנדון במקום אחר בהקשר של העזרה הנעלית הזאת

שיר השירים ב"י:14 Song of Songs 2:14

יוֹנְתִי בְּחִגְיִי הִסְלַע בְּסֹתֶר הַמְּדֻרָּגָה הָרְאִינִי אֶת־מְרָאֶיךָ הַשְׁמִיעֵנִי אֶת־קוֹלְךָ כִּי־קוֹלְךָ עֲרֹב וּמְרָאֶיךָ נְאוּה:

O my dove, that art in the clefts of the rock, in the covert of the cliff, Let me see thy countenance, let me hear thy voice; For sweet is thy voice, and thy countenance is comely.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

בפ' מקץ בד"ה ת"ר נר חנוכה

247

ההערה מציינת את מקומו של המאמר על נר חנוכה, העוסק באספקלריה המאירה ושאינה מאירה, בתורה אור, מקץ

הערת קה"ת

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת

איוב כה, יב.

255 מעם ה' עושה שמים וארץ

עזרה ממי שעושה את השמים, למעלה מ"שמים".

Psalms 121:2: תהילים קכ"א:ב'2

עֲזָרִי מִעַם ה' עֹשֶׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ:

My help cometh from the L-RD, Who made heaven and earth.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

256 בפרדס בעה"כ ערך סייעתא דשמיא

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

"פ" בתקונים [תקוני ז"ח דף קט"ז ע"א] כי כל לשון סיוע הוא המלכות מצד התפארת המקבל מן הגדולה בהיות בה החכמה, ופי' שם כי עליהם נאמר ואתה תשמע השמים" עכ"ל שם.

257 סייעתא דשמיא

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

מגילה (ו, ב). ובזח"ג (מו, א. נ, א. רלח, ב). [כ].

258 סייעתא דשמיא

ביטוי התלמוד "סייעתא דשמיא", המצוטט בהערת קה"ת

Megillah 6b:4-5: מגילה ו' ב:ד-ה'5-4

הני מילי בדברי תורה, אבל במשא ומתן — סייעתא הוא מן שמיא. ולדברי תורה לא אמרו אלא לחדודי, אבל לאוקמי גירסא — סייעתא מן שמיא היא. ואמר רבי יצחק: אם ראית רשע שהשעה משקת לו — אל תתגרה בו, שנאמר: "אל תתחר במרעים". ולא עוד, אלא שדרכיו מצליחין, שנאמר: "יחילו דרכיו בכל עת". ולא עוד, אלא שזוכה בדין, שנאמר: "מרום משפטיך מנגדו". ולא עוד, אלא שרואה בשונאיו, שנאמר: "כל צורריו לפיך בהם".

This is true in respect of words of Torah, but in respect of business, all depends on the assistance of heaven. And even for words of Torah this is true only of penetrating to the meaning, but for remembering what one has learnt, all depends on the assistance of heaven. R. Yitzchak also said: If you see a wicked man being favored by fortune, do not contend with him, as it says, "Do not contend with evildoers" (Psalms 37:1). Moreover, he will prosper, as it says, "His ways prosper at ..."

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Daf Shevui (CC0)

259 כי אתה נרי הוי' והוי' יגיה חשכי

"כי אתה נרי הוי' והוי' יגיה חשכי": שני סוגי העזרה

II Samuel 22:29: שמואל ב כ"ב:כ"ט29

כִּי־אַתָּה נִירִי Havayah וְהַיָּהּ יִגִּיחַ חֹשֶׁךְ:

For Thou art my lamp, O L-RD; And the L-RD doth lighten my darkness.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

260 ומבואר בזח"ג ס"פ אחרי

הזוהר: ייחוד ו"ה תלוי בחסד, ואילו ייחוד י"ה תלוי במזל

ספר זוהר, אחרי מות ס"ד:שע"ח-66:388-64:378 Zohar, Achrei Mot ס"ו:שפ"ח

261 בזח"ג ס"פ אחרי (ד' ע"ז ע"ב)

הקטע מצטט שם את אותו זוהר — "במזל תליא" — ומסביר שהשפע מעצמות אין סוף המבחר י"ה מגיע באמצעות לימוד התורה, שהרי התורה באה מחכמה. כך מי שעוסק בתורה "עושה שלום בפמליא של מעלה"

הערת קה"ת

ראה לעיל פ' מטות פו, ב. ולקמן שה"ש טז, ב.

262 ע"פ אלה פקודי המשכן

ההערה מציינת את מקומו של המאמר על שני הייחודים בלקוטי תורה על פקודי.

הערת קה"ת

לעיל פ' פקודי.

263 אלה פקודי המשכן משכן העדות

הפסוק שעליו מבוסס המאמר המצוטט על שני הייחודים

שמות ל"ח:כ"א Exodus 38:21

אַלֶּה פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן מִשְׁכַּן הָעֵדוּת אֲשֶׁר פָּקַד עַל־פִּי מֹשֶׁה עַבְדְּת ה' לְוִיִּם בֶּן־אִיתָמָר בֶּן־אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן:

These are the accounts of the tabernacle, even the tabernacle of the testimony, as they were rendered according to the commandment of Moses, through the service of the Levites, by the hand of Ithamar, the son of Aaron the priest.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

29 פסוק

264 כי הוי' לי בעוזרי

עזרת המצוות, הנמשכת מחסד עליון

Psalms 118:7: תהילים קי"ח:ז7

ה' לי בעֲזָרִי וְאֲנִי אֶרְאֶה כְּשֹׂנְאֵי:

The L-RD is for me as my helper; And I shall gaze upon them that hate me.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

265 מאין יבא עזרי

העזרה הנעלית יותר, ממזל שלמעלה מסדר ההשתלשלות

Psalms 121:1: תהילים קכ"א:א'1

שִׁיר לַמַּעֲלוֹת אֲשֶׁא עֵינֵי אֱלֹהִים מֵאֵין יָבֵא עֲזָרִי:

A Song of Ascents. I will lift up mine eyes unto the mountains: From whence shall my help come?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

30 פסוק

266 ביום ההוא יהי

"ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד": האותיות התחתונות מועלות למדרגת האותיות העליונות

Zechariah 14:9: זכריה י"ד:ט9

וְהָיָה ה' לְמֶלֶךְ עַל־כָּל־הָאָרֶץ בְּיוֹם הַהוּא יְהִי ה' אֶחָד וְשִׁמוֹ אֶחָד:

And the L-RD shall be King over all the earth; In that day shall the L-RD be One, and His name one.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת

זכרי' יד, ט.

פסוקה 32

267 מלכותך מלכות כל עולמים

"מלכותך מלכות כל עולמים": העולמות מקבלים את חיותם ממלכות.

Psalms 145:13 תהילים קמ"ה:י"ג

מְלֻכּוֹתֶךָ מְלֻכּוֹת כָּל־עֲלָמִים וּמִמְשֻׁלְתֶּךָ בְּכָל־דּוֹר וָדוֹר:

Thy kingdom is a kingdom for all ages, And Thy dominion endureth throughout all generations.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

268 ואהבת את הוי'

הציווי לאהוב את ה' "בכל לבבך"

Deuteronomy 6:5 דברים ו':ה

וְאַהֲבֵתָ אֶת־ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לִבְּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ וּבְכָל־מְאֹדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 33

269 למען דעת כל עמי הארץ

הגוף ונפש הבהמית, שיש לשבור באמצעות הדעת.

I Kings 8:60 מלכים א' ח':ס"ז

לְמַעַן דַּעַת כָּל־עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים אֲיֵן עוֹד:

that all the peoples of the earth may know that the L-RD, He is G-d; there is none else.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

270 אם הבנים שמחה

בינה, האם השמחה, מזוהה עם היום השמיני

Psalms 113:9 תהילים קי"ג:ט

מוֹשִׁיבִי עֲקָרַת הַבַּיִת אִם־הַבָּנִים שְׂמִיחָה הִלְלוּ־קָה:

Who maketh the barren woman to dwell in her house As a joyful mother of children. Hallelujah.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

271 דלא זוד מחבבה עד שקראה אמי

המדרש: ה' לא חדל לחבב את ישראל עד שקרא לה "אמיי"

שיר השירים רבה ג':י"א Shir HaShirim Rabbah 3:11

272 דלא זז מחבבה

למילים האלה Zohar III, 262a הערת קה"ת מפנה ל

Zohar III, 262a זח"ג רסב, א

הערת קה"ת

שמו"ר בסופו. שה"ש רבה פ"ג, יא. וש"ג. זח"ג רסב, א.

פסוקה 34

273 בנהר היוצא מעדן יעברו

"עברו בנהר" — עליית הנשמות לבינה במועדים

Psalms 66:6 תהילים ס"ו:ו

הִפֹּה יָם לִיבְשָׁה בְּנָהָר יַעֲבְרוּ בְּרֹגֶל שָׁם נִשְׁמַח־בו:

He turned the sea into dry land; They went through the river on foot; There let us rejoice in Him!

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

274 שלח תשלח את האם

ה"אם", בינה, מכוסה במשך השנה

Deuteronomy 22:7 דברים כ"ב:ז

שִׁלַּח תִּשְׁלַח אֶת־הָאֵם וְאֶת־הַבָּנִים תִּקַּח־לָהּ לְמַעַן יִיטֵב לָהּ וְהֶאֱרַכְתָּ יָמֶיהָ:

thou shalt in any wise let the dam go, but the young thou mayest take unto thyself; that it may be well with thee, and that thou mayest prolong thy days.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

275 וישמח ישראל בעושי

שמחת ישראל בעושי

Psalms 149:2 תהילים קמ"ט:ב

יִשְׁמַח יִשְׂרָאֵל בְּעֹשֵׂיו בְּנִי־צִיּוֹן יִגִּילוּ בְּמַלְכָּם:

Let Israel rejoice in his Maker; Let the children of Zion be joyful in their King.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

276 כי אתה אבינו

הדברים שייאמרו ליצחק לעתיד לבוא, לפי הגמרא

Isaiah 63:16 ישעיהו ס"ג:ט"ז

כִּי־אַתָּה אָבִינוּ כִּי אֲבֹרָהֶם לֹא יִדְעֵנוּ וְיִשְׂרָאֵל לֹא יִכְיֶרְנוּ אֶתָּה ה' אָבִינוּ גֹאֲלֵנוּ מֵעוֹלָם שְׁמֶךָ:

For Thou art our Father; for Abraham knoweth us not, and Israel doth not acknowledge us; Thou, O L-RD, art our Father, Our Redeemer from everlasting is Thy name.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

277 אף עשיתיו

"אף עשיתיו": בירור עולם העשייה

Isaiah 43:7 ישעיהו מ"ג:ז

כָּל הַנִּקְרָא בְּשֵׁמִי וְלִכְבוֹדִי בְּרִאֲתִי וְצִרְתִּי אֶף־עָשִׂיתִיו:

Every one that is called by My name, and whom I have created for My glory, I have formed him, yea, I have made him.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י מג, ז.

278 ישמח ה' במעשיו

שמחת ה' במעשיו

Psalms 104:31 תהילים ק"ד:ל"א

יְהִי כְבוֹד ה' לְעוֹלָם יִשְׂמַח ה' בְּמַעֲשָׂיו:

May the glory of the L-RD endure for ever; let the L-RD rejoice in His works!

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוק 35

279 לא זו מחבבה עד שקראה אמי

המדרש על קריאת ישראל "אמי" בידי ה': השמחה מלמעלה

שיר השירים רבה ג:י"א: Shir HaShirim Rabbah 3:11

280 ישמח ישראל בעושי

שמחה ישראל בעושי

תהילים קמ"ט:ב' Psalms 149:2

ישמח ישראל בעשיו בגי'ציון גילו במלכם:

Let Israel rejoice in his Maker; Let the children of Zion be joyful in their King.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

נעשה אדם 281

"נעשה אדם" בלשון רבים: שורש הנשמות בספירות העליונות

בראשית א':כ"ו Genesis 1:26

ויאמר אלקים נעשה אדם בצלמנו כדמותנו וירדו בגנת הים ובעוף השמים ובבהמה ובכל הארץ ובכל הרמש הרמש על הארץ:

And G-d said: 'Let us make man in our image, after our likeness; and let them have dominion over the fish of the sea, and over the fowl of the air, and over the cattle, and over all the earth, and over every creeping thing that creepeth upon the earth.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

אז ימלא שחוק פינו 282

"אז ימלא שחוק פינו": שמחת העתיד, שערך המספרי שווה לאור אין סוף

תהילים קכ"ב:ב' Psalms 126:2

אז ימלא שחוק פינו ולשוננו רנה אז יאמרו בגוים הגדיל ה' לעשות עם אלה:

Then was our mouth filled with laughter, and our tongue with singing; then said they among the nations: 'The L-RD hath done great things with these.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קכו, ב.

כל האזרח בישראל ישבו בסוכות 283

הסוכה, שבה מאירות שתי השמחות

ויקרא כ"ג:מ"ב Leviticus 23:42

בסכת תשבו שבעת ימים כלי האזרח בישראל ישבו בסכת:

Ye shall dwell in booths seven days; all that are home-born in Israel shall dwell in booths;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוק 36

284 האור כיכ טוב לגנוז

רמז ל"וירא אלקים את האור כי טוב", הנדרש כטוב לגנוז אותו בתורה ובמצוות.

בראשית א':ד' Genesis 1:4

וירא אלקים את האור כי טוב ויבדל אלקים בין האור ובין החשך:

And G-d saw the light, that it was good; and G-d divided the light from the darkness.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

מי יתן טהור מטמא 285

טהור היוצא מטמא

איוב י"ד:ד' Job 14:4

מי יתן טהור מטמא לא אקד:

Who can bring a clean thing out of an unclean? not one.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

יראת ה' טהורה 286

"יראת ה' טהורה"

תהילים י"ט:י' Psalms 19:10

יראת ה' טהורה עומדת לעד משפטיה אמת צדקו יחדו:

The fear of the L-RD is clean, enduring for ever; the ordinances of the L-RD are true, they are righteous altogether;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים יט, י.

לפני הוי' טהור 287

טהרת יום הכיפורים

ויקרא ט"ז:ל' Leviticus 16:30

כ"יביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו:

For on this day shall atonement be made for you, to cleanse you; from all your sins shall ye be clean before the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ועשית ציצץ זהב טהור 288

הציץ מזהב טהור, שעליו מבוסס המאמר המצוטט

שמות כ"ח:ל"ו Exodus 28:36

ועשית ציצץ זהב טהור ופתחת עליו פתוחי חתם קדש לה'

And thou shalt make a plate of pure gold, and engrave upon it, like the engravings of a signet: HOLY TO THE L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוק 37

289 סמוכים לעד

"סמוכים לעד": עזר כאיחוד פנים בפנים

תהילים קי"א:ח' Psalms 111:8

סמוכים לעד לעולם עשויים באמת וישר:

They are established for ever and ever, They are done in truth and uprightness.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

290 לך אמר לבי בקשו פני

”לך אמר לבי, בקשו פני; את פניך הוי אבקש”

Psalms 27:8 ח"ח:8

לך אמר לבי בקשו פני את פניך הוי אבקש:

In Thy behalf my heart hath said: 'Seek ye My face'; Thy face, L-RD, will I seek.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים כז, ח.

291 כי תצא

”כי תצא למלחמה... ונתנו ה' אלקיך בידך”; המאמר המצוטט

Deuteronomy 21:10 י"א:10

כִּי־תֵצֵא לְמִלְחָמָה עַל־אֹיְבֶיךָ וַנִּתְּנוּ ה' אֱלֹהֶיךָ בְּיָדְךָ וְשָׁבִיתָ שְׁבוּיִם:

When thou goest forth to battle against thine enemies, and the L-RD thy G-d delivereth them into thy hands, and thou carriest them away captive,

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

292 ישלח עזרך מקדש

עזר באמצעות המצוות המקדשות

Psalms 20:3 ג'3:20

יִשְׁלַח־עֲזָרְךָ מִקֹּדֶשׁ וּמִצִּיּוֹן יִסְעָדְךָ:

Send forth thy help from the sanctuary, And support thee out of Zion;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

293 מאין יבא עזרי

עזר מאין, באמצעות התשובה

Psalms 121:1 א'1:121

שִׁיר לַמַּעֲלוֹת אֲשֶׁא עֵינֵי אֱלֹהֵהָרִים מֵאֵין יָבֵא עֲזָרִי:

A Song of Ascents. I will lift up mine eyes unto the mountains: From whence shall my help come?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

294 האזינו השמים

הפסוק הפותח את המאמר המצוטט

Deuteronomy 32:1 א'1:32

הָאָזִינוּ הַשָּׁמַיִם וְאֶדְבָּרָה וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ אִמְרֵי־פִי:

Give ear, ye heavens, and I will speak; And let the earth hear the words of my mouth.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Likkutei Torah

הפרשה החסידית

על המהדורה

Hebrew text of Torah Ohr and Likkutei Torah and their marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes): © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

likuteitorah.com. תורגם מהמהדורה האנגלית של CC BY-NC 4.0: ביאורים והערות המקורות. תרגום: CC BY 4.0.

דרך Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); Pirke DeRabbi Eliezer, Sefaria Vocalized Edition (Public Domain); Pirke de Rabbi Eliezer, trans. Rabbi Gerald Friedlander, London, 1916 (Public Domain); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); Kehot Publication Society (CC-BY-NC); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann -- corrected vocalization (Public Domain); Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934 (Public Domain); Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain); Sefer Yetzirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain); Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA); Daf Shevui (CC0).

כשלשון המאמר לצדו, (openai/gpt-6-luna-pro:batch), בעזרת בינה מלאכותית likuteitorah.com התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

· 5725 (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel) הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו · Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309). למה ללמוד, וברכות הרבי. likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/

© likuteitorah.com. או לספריית ליובאוויטש Sefaria מיום חגיגי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל-

likuteitorah.com/he/likutei-torah/shemini-atzeres/5/ מתוך

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק